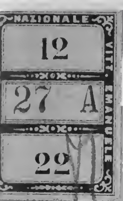

IHS

NAZIONALE
VITT. EMANUELE
12
27 A
22

Simonij Simonii

L... ...ioi. & Medic. Doctoris, ac Professoris Electoralis in Academia Lipsiense

De VERA NOBILITATE LIBER UNUS.

qui ante annos non paucos Lipsiæ quidem impressus, sed post distractis omnibus exemplaribus intra privatos quosdam, eosq; pauculos tantum, hæsit parietes, nunc è tenebris extractus, Græcisq;, versione Latinâ suo loco statim subjunctâ, & in margine ἀναλύσει generali adjectâ exornatus, atq; à multis mendis repurgatus

Operâ & studio

M. THOMÆ SAGITTARII Professoris Publici.

JENÆ
TYPIS JOHANNIS BEITHMANNI,
ANNO M. DC. XVI.

VIRO
Nobilißimo, & non tantum generis Majorumq; splendore, sed & propriæ virtutis & Eruditionis decore, & longis peregrinationibus acquisitæ prudentiæ ornamento eminentissimo & præstantissimo

DN. CAROLO
à FRIESEN auff Lobedaw &c.

Domino meo & Fautori gratioso
S.

S*de vera Nobilitate librum* Tibi, *Vir* Nobilißime, *Amice & Fautor gratiose, offero. Et cui dignius? Nobilitas vera quantum & quale sit bonum nemo novit melius, quàm qui verè* Nobilis, *quem te vel ipse Momus dixerit.* De *veræ* Nobilitatis *principiis & intima essentia, nemo judicare poterit exactius, quàm qui verâ in* Philosophiâ *cæterisq; disciplinis fundamenta probè jecerit, quo in & tuam ingenii*

felici-

felicitatem miramq́ industriam vel dudum Apollo ipse commendavit. Accipe ergo à me, quod tibi debetur, munusculum. Inter pulveres jam per multos annos jacuit cum sua Nobilitate S[illegible] Extraxi inde, cl irumq́ ad Solem statui, & novâ q. veste indui, tum ut Maviani non pauci suas divitias hinc cognoscerent. Turpe enim erit Nobili viro sua Nobilitatis ignorare dignitatem sive etiam divitatem. Tum vel maximè ne tam præclarum & verè nobile opus planè intercideret, aut tandem ab inaniis & araneis obsitum

——— fieret piperis cucullus,

aut tantos voraret

——— Vulcani ira labores.

Tuum jam est operi semimortuo Spiritum vitamq́ de tuo Nobilitatis Sole iterum addere, & exar[illegible]s facula animare atq́ [illegible].

Sic te Jova beet, sic te tam nobile stemma
Nobilium magis inferat astris
& virtus. Junctæ suaves miscere sapores
nam possunt, cœlumq; subire.

Vale, Vir Nobilißime Dabam Jenæ 1. Augusti, Anni M. DC XVI.

T. Nobilit.
generos.
deditissimus

M. Thomas Sagittarius
Professor publicus.

Potentissimo felicissimoque
Principi ac Domino,

D. ,
Sacri Roman.
Imp. Archimarschalco & Electori,
Landgravio Thuringiæ, Marchioni Misniæ,
**Burggravio Magdeburgensi &c. Domino
suo Clementissimo,**

S. P. D.

Um in celeberrima Academia tua Lipsense ([redacted] Princeps felicissime) Professor à te ipso constitutus, tuaq; ipsius liberalitate sustentatus, Dialectica, Physica, Moraliaq; Aristotelis, & Medica Hippocratis atq; Galeni decreta Saxonicæ juventuti explico, factum est, ut cum in quadam disputatione, nonnulla de Nobilitate

ad materiam tùm mihi propositam pertinentia obiter attigissem, Nobiles & honesti aliquot Studiosi, primum mirati sint, ea de re tot ac tam naturæ congruentia ex e [illegible] i: deinde [illegible] orarint, ut quicquid [illegible] phus, de nobilitate sensisset, vel dixisset usquam, id eis peculiari aliqua disputatione, ordine, methodo [illegible] fa- [illegible] que (fortasse ut ad eam rem procliviorem me redderent) ultrò fassi sint, se valde pauca ex Aristotele, primùm in Rhetoricis, deinde in exiguis quibu[illegible] mendosis fragmentis, quæ apud Stobæum leguntur, de toto isto argumento discere potuisse: alibi prope nihil habuisse: præterea verò quasi conquesti, aliquot ex iis qui hactenus de Nobilitate justa volumina conscripserunt, neque nomen ipsum satis distinctè proposuisse,

fuisse, neque de ipsa rei natura magnoperè laborasse, sed in additamentis duntaxat, & communioribus quibusdam præceptis magnâ verborum pompâ splendidoq; exemplorum apparatu amplificandis, magis occupatos fuisse; alios autem rei quidem ipsi hæsisse, confusè tamen, & quasi hæsitanter, dixisse potius, quàm declarasse omnia. Quibus ego vicissim respondi, Aristotelem longè adhuc plura de Nobilitate, quàm quæ obiter ego attulissem, in iis, quos ab eo nunc habemus legitimos libros, reliquisse scripta: ac tot, ut plura à Politico Philosopho, non in foro, sed in schola versante, nemo debeat vel etiam possit amplius expectare: atq; in summa, nullum esse argumentum vel Metaphysicum, vel Physicum, vel morale, vel logicum, de quo ab ipso uno nō fuerit appositissimè, exquisitissimè, (pro materiæ subjectæ conditione) perfectissimè, verissimeque disputa-

tum: quod autem multis (non de istis loquor, qui nugis & compendiolis quibusdam totam suam vitam miserrimè consumunt, tales enim ne vel de syllaba tanti Philosophi judicium ferre queunt, sed de iis qui animi dignioris & sublimioris impulsu, longoq; meliori, nec non toti Reip. *litteratorum utiliore consilio, dies noctesquè in scriptis ejus versantur) aliter videatur, mirum non esse. Quanquam enim Authorum omnium antiquorum, & eorum præsertim, quibus ob plurimarum maximarumque rerum cognitionem sibi comparatam, & ingenii dexteritatem quandam innatam, nihil magnum, nihil difficile ad intelligendum videri soleret, mos fuerit, rerum doctrinas non semper expreßè proponere, sed nonnunquam significare duntaxat (quod ipsum* Socrates in Cratylo quoq; apud Platonem *dicere voluit, cum de ratione rectè impo-*

nendi

nendi vocabula intelligere cupientes, ad Homerum, qui nusquam tamen de nominum impositione scripsisse, quicquam videretur, objiciente etiam id, ac mirante Hermogene, revocaret) Aristoteli tamen hoc familiarissimum est, brevissimè dicere, artificiosissimè tamen, & quasi per nutus ac signa, (ut Galenus in lib. de Sophis. in voce conting. c. 1. *quoq; de ipso testatus est) exprimere multa, neq; se uno in loco semper, sed aliquando in pluribus declarare: nihil tamen frustra ullibi, ut qui non fuerit mentiendi Studiosus* (Gal. 1. de plac. Hipp. c. 10.) *proferre: Accuratâ igitur & diligenti, multotiesq; repetitâ lectione scriptorum ejus omnium opus esse, si quis de illius sententia judicium ferre, atq; ex ejus doctrina, de propositis quibusq; & quantumvis etiam nobilibus gravibusq; in omni disciplina quæstionibus disputare se posse, verumque assequi & agnoscere*

 cupiat:

cupiat: Ac tum etiam servandum Galeni 1. meth. medendi cap. 2. *præceptum de operibus Hippocratis adversus Thessalum, ne videlicet tanti viri scripta, sine Præceptore & bono Præceptore legantur. Quod autem à me petebant, id quia denegare justè non poteram, facturum me promisi: Paulò post igitur, quindecim continuis prælectionibus, de tota re ex Aristotelis disciplina disputavi. Nam & proprietatem nominis prout apud omnes communiter usurpatur, ante omnia exposui, & studui deinceps quantum potui, ut veritatem ipsam ac naturam rei, sublatis etiam omnibus dubitationibus, & quibusdam aliis præcipuè disputationi nostræ annexis, & non contemnendis quæstionibus propositis atq; decisis, clarè aperteque intueri unusquisque posset. Hoc itaq; modo satis petitioni desiderioq; amicorum fecisse me arbitrabar.*

Sed

Sed ecce, non multo pòst redeunt iidem, & veniunt alii multum sæpeq; rogantes, ut quæ ipsi audivissent, atque ex publicis meis prælectionibus collegissent, verùm ut in illa scribendi festinatione accidit, mutilatè, ac fortasse etiam non satis iis, quæ ego dixeram, congruenter, à me ipso digesta, & in commentariolum aliquod breve relata, in lucem proferrem, Studiosisquè omnibus communicarem. Quid pluribus? & id quoq; facturum me, recepi. Et quæ causa fuit, quamobrem recusare debuissem? Nam quod multi ante me de Nobilitate scripserint, id nihil est, si non eadem, eodemquè modo scripserint: Velle autem semper, ut in nonum annum scripta premantur, ambitiosi hominis potius est, atq; ejus qui propriæ studeat gloriæ, quàm honestum, & Reip. litterariæ utilitati consulentis. Quid enim interim cum iis agitur, qui minus intelligunt, & quorũ disciplina nobis

nobis est à Deo commissa? De cætero, amplissimus est Philosophiæ campus, in quem vel ut Imperator, vel ut Tribunus, vel ut Centurio, aut etiam privatus miles, certaturus descendas, tuo functum esse munere, atq; in eo præclaram tuam voluntatem ostendisse, honestum laudabileq; satis est; Aristoteles *etiam iis* 2. metaph. c. 1. *qui non planè rectè de Physicis scripserunt haberi voluit gratias, atque eo præsertim nomine, quod ingenium posteriorum excitarint exacuerintque. Porro censuras doctiorum vereri, est hominis, qui doceri nolit & admoneri, qui veritatis discendi cupidus non sit. Suggillationes autem indoctorum & plebeiorum hominum, calumniasquè invidorum & malevolorum, emendes quantumvis scripta tua, nunquam vitabis. Sed tales spernere, magnanimi & prudentis viri est. Omnino itaq; ingenuum ac liberale judicatur,*

nulla

nulla in re vel magna vel parva sinere suum desiderare officium, & cum aliquo etiam propriæ nescio cujus gloriolæ periculo, quamprimum possis, & quæcunq; possis, in communem usum promptè proferre. Sic igitur sublatis omnibus tergiversandi occasionibus, & victus flagitantium æquitate, quanquam satis occupatus, quibusdam aliis longè gravioribus majoribusquè commentariis adornandis essem, atq; adhuc me esse oporteat, quibus nempè cum aliquot alia, tum vero inprimis analytica tantæ utilitatis tantæque necessitatis præcepta ab Aristotele paulò obscurius tradita illustrentur, & à quorundam nostri seculi philosophantium sophismatis erroribusq; purgentur, longius tamen rem promissam differre nolui. Quapropter, digessi statim totam de Nobilitate disputationem habitam, in quindecim capita: Ordinem inter ipsa naturæ rei convenien-

venien-

venientem statui: Methodo usus sum subjectæ materiæ accommodata: Oratione humili Philosophis (Synes. initio lib. de Reg.) *usitata & grata, expressi omnia: nullam dicendi pompam affectavi: nullum fucum* Rhetoricum *adhibui: citavi disputando commentarium de Habitibus mentis, & alterum de Virtutibus, qui jam diu sunt apud me, & statim (Deo volente) post hunc libellum cum aliis nonnullis opusculis exibunt: Titulum toti disputationi feci, de vera Nobilitate: eam enim esse veram censeo, quam nobis descripsit Aristoteles, & quam communiter intelligi ab omnibus video, cum Nobilem appellant quempiam: reliquas ab iis excogitatas fuisse, qui vel Nobilibus invident, vel ignobilibus adulantur, certò certius paulo pòst à nobis fiet.*

Cur autem in tuo Illustrissimo nomine (Magnificentissime Princeps) hoc opusculum

lum apparere voluerim, cauſam quis à me requirat, qui ob tuam erga me Clementiam liberalitatemquè me totum omniaq; mea, tibi neceſſariò jampridem tradidi atque addixi? qui majeſtatem iſtam tuam ſummâ pietate colo? qui de tuis maximis virtutibus nullum facio cogitandi finem? qui à tui unius benignitate habui, ut annis bis tribus, quibus Celſitudini tuæ ſervivi, [redacted] alia commentari potuerim? qui præponere huic libello n[redacted] lui, in cujus familiam & perſonam intuentes alii, vivum ipſum exemplar, atque expreſſam veriſſimæ, antiquiſſimæ, ſolidiſſimæque Nobilitatis atque Generoſitatis imaginem poſſent agnoſcere? Officii itaque iſtius mei, certiſſima juſtiſſimaque ratio adeſt. Rectius objiciet quiſpiam, Excelſitatis tuæ merita, hujus vero commentarioli indignitatem. Illa enim quis comprehendere, nedum referenda gratia

æqua-

æquare unquam possit? Omnino ut Illustrissima præcellentissimaque familia tua, illa judicata jam est, in qua solida gloria stabilissimum domicilium per plurima secula semper habuerit, ita tot tantorumque in ea Principum Generosissimorum maxima amplissimaque merita, omnia simul in te uno resurrexisse videntur: atque hodie, omnium hominum verè & incorruptè judicantium consensu, ea est [redacted] majestas dignitasque, ut jam superior omni laude atq; honore Princeps, & qs. ætatis nostræ miraculum, ipse unus habeatur. Nec imeritò (ita me Deus amet, ut quod sentio & quod infiniti alii boni sentiunt, liberè ac sine ullo fuco assentationis dico) Nam ut illa taceam, quibus cum quocunque vel Principe vel Rege comparari dignissimus es, te nempe æquissimis semper legibus populos tuos rexisse, eodemque exemplo tuo, ad omne virtutis

pieta-

ietatisque munus religiosissimè instituis-
se, id unum quod tuarum omnium divi-
narum virtutum egregium, & verè Re-
gium testimonium affert, & quod celebra-
ri nunquam satis poterit hoc loco attin-
gam. Te videlicet Principem alioquin
per te sapientissimum ingeniosissimumque,
ut per omne imperii tui tempus, rerum o-
mnium cum in natura, tum in arte atque
in hominum vita admirabiliorum sapien-
tiâ magis abundares, doctissimos atq; ex-
cellentissimos quosq; apud Te habere, pru-
dentissimos tibi adhibere in consilium sem-
per voluisse: ut vel hoc solo nomine aula
tua (Maxime Princeps) cujusvis totius
orbis terrarum Principis aulæ præponde-
ret. Mittam nunc alios: de iis dicam,
quorum consilia in administratione Reip.
tuæ soles audire. Rarißimi & fortasse
nulli hodie in terris vivunt, qui (ut tot
alios eodem nomine, omni laude dignos,

)( )(qui-

quibus Regia tua undiquaque septa est nunc taceam) cum Nobilissimo, Generosissimoque viro Johanne à Ponika, Doctore Georgio Cracovio, Doct. Hieronymo Risuuettero Cancellario, intimis Consiliariis tuis, cum Nobilissimis duobus viris Abrahamo Bock Aulæ Magistro, & Johanne à Bernestein, vel cum Doct. Laurentio Lindemanno, tuis quoque charissimis Consiliariis, quorum omnium & singulorum amplitudo, cum summa sapientia, probitate insigni, prudentia admirabili conjuncta est, conferri queant. Paucissimi item sunt, qui cum Johanne Jenitzio, & Valerio Cracovio Secretariis tuis præcipuis, magnâ rerum omnium intelligentia, excellenti virtute, summo ingenio judicioq; præditis comparandi sint. Huc illud accedit, quod ut toti ditioni tuæ omnia compararentur, quæ ad benè beateq; vivendum pertinent, tot Doctores Pro-

fesso-

-fessoresq; excellentium quarumvis disciplinarum (à quibus omnia fermè bona in homines proficiscuntur) à duabus celeberrimis Academiis tuis, Lipsensi VVitebergique ali volueris, ut plures & in omni re quæ aliqua doctrinæ laude contineatur excellentiores, tu unus in tuis habeas Gymnasiis, quam tota reliqua Germania in suis omnibus. Quæ enim & quanta Nobis Doct. Joachimi à Beust. Doct. Michaëlis Teuberi, Doct. [redacted] præstantissimorum Ju-[redacted]nsultorum VVitebergensium eruditio? quæ & quanta Doct. [redacted] Medici ac Philosophi eximii, cum incredibili probitate omnibusq; benefaciendi perpetuo studio conjuncta dignitas est? Quæ quantaq; Erasmi Rudingeri in omni genere litterarum exercitatissimi, excellentia? In hac verò Academia nostra, præter alios multos optimos fidissimosque

)( )(2 *utrius-*

utriusq; Juris Interpretes, Doctoris Johannis Meier Jureconsulti, integerrimæ vitæ, atq; insignis humanitatis viri, doctrinam maximam, omnium hominum conscientia sermoque testatur: Sed unus pro omnibus Doct. Jacobus Tomingius Ordinarius Jureconsultus, excellentissima doctrina, virtute, comitate vitæ, & nescio qua in bonos ac doctos omnes, præsertim vero peregrinos benefica propensione sua ita lucet, ut multorum ex doctoribus judicio, pauci in C [illegible] tra Germaniam ejus professionis [illegible] llo conferri possint. Et Gaspar Nevius Medicinæ Doct. atq; Professor, Doctoris Johannis Nevii Archiatri tui, summæ doctrinæ maximæq; virtutis nomine laudatissimi, reverendissimique senis frater, inter alios hujus Gymnasii Medicos excellentes, ita eminet, ut omnibus & quos docet, & quos curat sit acce-

ptissi-

ptissimus. Joachimi vero Camerarij magnam lingvarum, & multiplicem rerum cognitionem multi jam pridem admirati sunt, atq; adhuc etiam non immeritò admirantur.

Tot (inquam) tantosq; Viros in Academiis tuis (Magnanime.   tot tantosque apud te, & quidem charos habes, nec non amplissimis ornas honoribus: ut jure tu unus hodie literarum ac literatorum omnium, virtuteq; & ingenio præstantium virorum hospitium, præsidium & refugium habearis: Vt non immerito etiam, omnes omnium nationum boni doctiq; felicissimo nomine tuo audito, lætentur atq; exultent, téq; dignissimum judicent, in quem Deus ipse quasi meritorum tuorum magnitudinem testans, omnem suam benignitatem potestatemq; ostenderit. Imperium latè patens innumerabilium avorum tuorum Principum Generosissi-

morum, invictissimique Mauritii fratris virtute, auctum finibus, majestateque, à Te acceptum, conservatum, optimisq; artibus amplificatum: devicti hostes, & fugati: paçatum ubiq; ac tranquillum Regnum: & quod maxi.num est, amor, observant [illegible] *cissimaq; obedientia subditorum omnium: ex* Regiæ *prosapiæ conjuge omnium sanctissima prudentissimaq;, liberi dignitate formæ, ingeniiq; magnitudine, tua ipsius vota æquantes, suscepti: primogenita filia, Magnanimo, Fortissimoque Principi, Duci Bavariæ Casimiro* Palatino *collocata. Quid amplius ad summam perfectamque felicitatem, vel potius ad immortalem penè conditionem desideratur? Quo in loco, eò usque etiam provehit me, mea in tuam Excelsitatem Pietas, ut ego quoque servus tuus gratulari tibi, imò verò toti tuæ ditioni, imò toti Germaniæ de* CHRISTIANO *Prin-*

cipe

cipe filio tuo nato Electore audeam: Qui in isto etiam pueritiæ flore, verè Augusti animum in fronte gerens, amplissima divinissimaque sua futura merita pollicetur. O ter beata proles, tantis digna parentibus. O ter beata Respub. quæ tantæ prolis principatu regetur. Habet autem domestica eaq; illustrissim
& quod satis est, patris ipsius exempla, quæ imitetur: habet etiam quem audiat Doct. Paulum Vogelium Jureconsultum *optimum, prudentissimumq;, nec non omnibus disciplinis libero homine dignis ornatissimum, suæ Celsitudinis educationi, institutionique, sapientissimo consilio tuo præfectum: Sic Alexander ille quoque,* Macedonum (*inquam*) Rex, *cognomine* Magnus, *non ab alio quam ab Aristotele eruditus, ac præceptis morum disciplinarumque à prima ætate formatus, Philippi patris voluntate fuit. In pari itaque (ut*

ea quæ pietatis sunt, in præsentia mittam) avitæ gloriæ stimulo, naturæ bonitate, parentum spe, educationis & institutionis conditione, quis non speret, parem atque etiam majorem fortunæ prosperitatem in augendo imperio CHRISTIANUM *Principem, Christianissimi Principis* [illegible] *atque Electoris filium, consecuturum. Hæc igitur atque alia merita tua (Augustissime Princeps) quia infinita sunt, quis enumerabit? quia divina, quis æstimare unquam, nedum æquare satis poterit? Restat, ut liberè fateamur, hoc nostrum munusculum, cum ex sua, tum verò multò magis ex tua dignitate spectatum, perexiguum esse, vilissimum, tenuissimumque: Et quis neget? Attamen Deo ipsi immortali, optimo, maximoque totius hujus Universitatis Monarchæ, nos homines sacra facimus, vota offerimus, laudes canimus,*

quæ

quæ ipse super omnes Clementissimus, non modo chara habet, sed etiam quantulacunque sint sibi offerri ultrò benignissimus petit. Neque ista nunc alio nomine dedicantur Tibi, quàm ut grati observantissimique servi animum, quasi arrhâ quadam declarem, quæ me non modo liberet à debito, sed obstrictiorem etiam reddat: facere namque unà fidem vult debiti, quod est propè infinitum. Quicquid igitur dem, nunquam satis erit. Hoc certum est: sed & illud quoq; certissimum: Magnanimum Augustum pro Clementia virtuteque sua, satis sibi esse factum, putaturum, quia bonorum omnium vel præsentium vel futurorum possessione cum solvendo non sim, libentissimè cedam. Spem habeo aliquam in temporis intervallo: & liberalitas tua efficiet, ut multò plura majoraq; jam à me cœpta, & ex parte absoluta, nominì tuo Augustissimo dica-

re poßim. Nunc quando majora non habeo, his quantuliscunq;, ne quæſo (Princeps humanißime) offendaris: ſed faveas potius (ut cœpiſti) meæ induſtriæ diligentiæque, quam in optimis rectißimisque Philoſophiæ Ariſtotelicæ ac Medicinæ Hippocraticæ ſtudiis non mediocrem, per omne meum vitæ tempus poſui: meque ut antehac, ita deinceps commendatiſſimum pro tua ſumma Clementia velis habere. Vivat Excelſitas tua diutißimè feliciſsimeque. *Lipſiæ Anno Chriſti* M. D. LXXII.

Index

Index præcipuorum argumentorum quæ in hoc libro per capita tractantur.

CAPUT I.

CAP. II.

CAP. III.

CAP.

CAP. IV.

Nobilitatis Græcum & Latinum etymon: clarus; generosus.

CAPUT V.

Quid sit Nobilitas: Gloria: Natura parentum in filiis: Origo nobilitatis: variæ causæ cur Nobiles degenerent: Nothi.

CAP. VI.

Proponuntur tres quæstiones: Quale bonum Nobilitas: Fortuna bona & mala.

CAP. VII.

Genus verè nobile, quot fundant: Falsi nobiles.

CAP. VIII.

Locus quatenus nobilitet: Barbari: corum

eorum nobilitas: explicatur locus Aristotelis ex primo libro Polit. Nobiles in pagis viventes.

CAP. IX.

Causæ à quibus Nobilitas pendet: Divitiæ quatenus faciant ad Nobilitatem: Honos quid, quorum, quotuplex: Magistratus: Munera.

CAP. X.

Nobilium jus in Aristocratia & Oligarchia: Honos ab excellentia boni alicujus: Laus: Virtus, & Scientia qua ratione honorentur, & qua laudentur: Encomium: Ευδαιμονισμός.

CAP. XI.

Sapientia quæ nobilitat: Contempla-

platio præstat actioni: non tamen facit nobiliorem: Politica de legibus: Ars militaris: Prudentia: Virtutes morales.

CAP. XII.

De divisione Nobilitatis nonnulla: Christiana nobilitas: Physica: Civilis: Publica: Privata: Gradus nobilitatis unde petendi.

CAP. XIII.

Proponuntur præcipuæ quæstiones quatuor: Maternum genus quatenus nobilitet: Fœmina mare non calidior: Non est monstrum: habet suas virtutes.

CAP. XIV.

Nobilis nascitur, non fit: Honor quam-

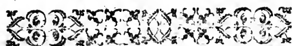
quamobrem expetatur: C.
honore dignus: Nobilis Gene
ſus dignior: principatus magi
res: Verus Princeps: Solus Prin-
ceps propriè ſapiens. Tyrannus.

CAP. XV.

An Nobilis poſſit ignobilis fieri: Ar-
tes mechanicæ: an derogent No-
bilitati: Servus: Servilia miniſte-
ria: Scientiæ etiam mechanicæ:
quatenus liceat Principi Mecha-
nicis ſtudiis operam dare: Epilo-
gus totius operis.

Dum autem hæc aguntur, multa interim Ariſtotelis loca, multaque alia tum moralia, tum phyſica argumenta explicantur.

Simon. Simonii

Phil: ac Medic. Doct. & Professoris Electoralis in Academia Lipsensi.

DE VERA NOBILITATE

liber unus.

CAP. I.

Scopus: partes tractationis: ordo earundem; methodus tractandi.

N omni disputatione, quæ temerè suscepta non sit, id, de quo disputatur, *esse*, vel *supponendum est*, vel *ante omnia demonstrandum*. Tunc *demonstratur* cum incognitum est ac dubium, an sit: At sit ex

Res subjecta esse Vel præsupponitur vel demonstratur. Demonstratur dubia. Præsupponitur nota.

A

Quod probatur Exemplo Aristotelis

ex seipso evidens ac notum revocari in dubium sanè non debet. Sic naturam [illegible] omnibus patens id videatur, ut non nisi per obscuriora demonstrari queat. Quod si fiat, ridiculum est, & ejus hominis, qui rem per se notam, ab ea quæ per se nota est, quasi ἐκ γενετῆς ὢν τυφλὸς (ut *cum Aristotele* loquar) cum de coloribus ratiocinatur, dijudicare nequeat.

II. Quid sit inquirendum. Exemplum priori contrarium ob causam incidentem.

Post hæc sequitur, ut quid sit aperiatur, *Aristoteles 1. Eth. Nicom. c. 7. 4. Phys. 3. Galen. 2. de Plac. 3. Averroës 1. de anim. in proœm. Aristoteles* (cujus unius divinissimum ingenium hîc etiam imitari habemus in animo & sanè debemus) quanquam cognosceret ex communi hominum consensu locum esse: attamen quia difficile erat invenire quid esset ut ferè non esse videretur, idcirco imprimis utrum locus esset, nec ne *3. Phys. c. 1.* inquirere voluit.

Applicatio cum propositione & tractationis partium enumeratione.

Et nos igitur *de Nobilitate* acturi, cujus esse atq; natura in controversia est, totidem *primò* ac eodem ordine de ipsa quæremus; *tertiò* proponemus *species ejus, postremò quæstiones aliquot*, de quibus hodie in hoc argumen-

Methodus tractandi.

gumento dubitari magis solet, non ex ullius vel Rhetoris. *Vid. Aristotelem 4. Polit. c. 4. Euripidemq; in Hecuba.* Vel etiam Imperatoris responsis aut dictis, sed ex sola rei natura (quam unam ubiq; legitimi verissimique harum rerum Magistri, Plato Aristotelesq; secuti sunt, ac nos etiam sequi justum est) petitis rationibus, subjectæ tamen materiæ accommodatis, non magno negotio decidemus. Omninò, vulgi judicia, testimoniaque in ejusmodi argumentis tractandis peti non debent. Quanquàm enim in omnibus ferè artibus, præter ἀρχιτεκτονικοὺς & εἰδότας (hoc est, architectos & scientes,) quosdam esse πεπαιδευμένους (eruditos) qui de rebus artis judicare soleant *Aristoteles 3. Polit. c. 7.* dicat: attamen addit, ἀλλ᾽ οὐχ τῶν εἰδότων γε μᾶλλον (sed tamen non melius quam scientes ipsi) Et qui sunt Judices in foro naturæ, quæ sapientissima est, & ante omnes imperavit, leges præscribunt aliis, non autem ab aliis accipiunt ipsi. Quò pertinent illa Philosophorum Principis *Aristotelis 4. polit. c. 9.* Κατὰ δὲ τῶν τοιούτων οὐκ ἔστι νόμος, αὐτοὶ γάρ εἰσι νόμος. Καὶ γὰρ γελοῖος ἂν εἴη νομοθετεῖν τις

Vulgus non audiendum.

Doctis non ponitur lex.

πειρώμενος κατ' αὐτῶν. (hoc est, In hujusmodi autem viris, non est lex, ipsi enim sunt lex. Meritò namq; rideretur, si quis in eos leges ferre tentaret. Et concludit: Λείπεται τοίνυν, ὥσπερ ἔοικε πεφυκέναι πείθεσθαι τοῖς τοιούτοις πάντας ἀσμένως, (hoc est, superest igitur, ut videtur naturam eorum talem esse ut eis parere omnes debeant.) Quapropter aliorum nos vel δημαγωγῶν (populi assentatorum) vel Grammaticorum vel Poëtarum testimonia non multa huc afferemus, nisi fortasse aliquando naturæ congruenter loquuti fuerint: & non tam ad faciendam fidem, quam ut isti, qui res suas testium & quidem idiotarum qualicunq; autoritate pertractare solent, hac etiam in parte se nobis non esse præstantiores intelligant.

Exempla, dicta, facta Nobilitatis ex Historicis petenda.

Exempla, dicta, facta nobilitatis petantur ex Historicis. Facilè est ejusmodi consarcinare, quæ in promtu sunt omnibus, & malumus ut ex natura nobilitatis cognita, intelligatur quid sit Nobile, quàm ut ex uno alterove exemplo Scriptoris vulgaris Nobilitas æstimetur.

Præcepta informandorum No-

Præcepta quoq; reformandorum Nobilium non alia ferè sunt, quam

quam quibus informatus esse vir probus debeat. *Aristoteles 3. Polit. cap. 12.* Quorsum igitur hanc pædagogiam Nobilitatis gratiâ, tantâ cum pompâ hîc renovare? τοὺς εὐγενεῖς καὶ καλοὺς. (h. e. Nobiles atque bonos) (ait quodam loco Demosthenes) imprimis decet, ut perseverent habere pulchritudinem in facie, temperantiam in anima, in utrisque fortitudinem, in verbis gratiam. Quod si peculiare aliquid habere Nobilitatis eruditio videatur, ut *ex Platone initio Theagis* colligitur, id ab istis ne quidem attactum est. Et nonnulli tamen fuerunt, qui isto solo nomine suos libros titulo, DE NOBILITATE vel Origine Nobilitatis ornarunt. Eos si legas, vix aliquid habebis præter monita, exhortationes, increpationes, historiolas quasdam; de natura rei propè nihil. In summa non Pædagogum, non Historicum, non Rhetorem, sed Philosophum hîc volumus, si tamen possimus, agere.

Nobilium parum differunt ab aliorum proborum informatione.

Virtutes Nobilium peculiares.

Querela de nonnullis Scriptoribus minus circumspectis.

* * *

Hoc in capite prima Quæſtio, Nobilitas an ſit, excutitur.
I. Negativè, ubi adverſariorum rationes.

CAP. II.

Nobilitatem revera eſſe aliquid.

QUi εὐγένειαν, hoc eſt, bonum genus, vel prout nos dicimus, Nobilitatem revera non eſſe aliquid, ſed in ſola hominum opinione poſitam, probare contendunt, ii vel invidi ſunt, *Plutarchus in vita Themiſtoclis* vel rerum naturam parum admodum intelligentes. Ajunt. Olim, cum primum nati ſumus, naturam omnibus conſimilem dediſſe faciem, peculiare nihil, unam eandemque generis originem haberi. *Euripid. in Alex. & in Electr.* Nullum eſſe, qui multos avos ſuos numerare nequeat: *Menand. in Guidia.* Frumentum optimum non judicari, quod in pulcherrimo agro natum eſt, ſed quod commodè nutrit. Addunt: Nobilitatem, ſi revera ſit in genere aliquo bonorum, fore, vel animi, vel corporis, vel externorum. At in nullo iſtorum eſſe, quod ipſa majoribus expoſita calamitatibus, morbis, cœdibus, inſidiis, nihil corpori ad robur, ad pulchritudinem,

I Ratio à conditione omnium ſimili.

II. à familiarum inconſtantia.
III. A ſimili.

IV. A negatione generis per remotionem ſpecierum.

dinem, ad valetudinem, nihil animo vel ad rectè contemplandum, vel agendum peculiariter conferre videatur, cum humili genere natos homines, plerumq; ad virtutes aptiores propensioresq;, & conditionibus aliis commemoratis longè superiores esse videamus. His inquam omnibus efficere volunt, lege potius hominum & stultâ opinione, cujus habitus serva facit judicia nostra, *Plutarchus in lib. de facie in ore Lunæ,* quàm naturâ nobilium atque ignobilium discrimen esse positum. Afferre huc etiam possent alii *Aristotelis* autoritatem, *qui in libello de* Nobilitate, cujus fragmenta duntaxat quædam hodie lègimus, omnino se dubitare ait, quem oporteat appellare Nobilem, ac testimonio Lycophronis Sophistæ concludere πρὸς δόξαν εἶναι τὴν αἵρεσιν εὐγενείας, κατὰ δὲ ἀλήθειαν οὐδὲν διαφέρειν τοὺς ἀγενεῖς τῶν εὐγενῶν, (hoc est; Ad opinionem appeti Nobilitatem, revera tamen ignobiles à nobilibus nihil differre) Quod idem quoque sentire visus est, cum *lib. 1. Rhetor. c. 9.* doceret, laudatorem non ad demonstrandum, sed ad fidem duntaxat honestatis faciendam

V. Ab autoritate Aristotelis. *I.*

II.

à nobilitatis titulo argumenta ducere posse.

II. Affirmatiuè, ubi autoris rationes.

I. Ab autoritate & consensu ferè omnium.

Veruntamen qui rerum naturam non ex affectione, sed ex veritate judicant, opinioni quidem hîc asscribunt aliquid, rem tamen ipsam naturę non tollunt; Atq; imprimis antequam & consentientem totius propè humani generis opinionem de Nobilitate conceptam afferunt, quæ ut non certò concludit, ita non omni fide caret, quemadmodum *Aristoteles* multis in locis, utpote *lib. 10. Eth. c. 2. 1. Ethic. cap. 10. 1. post. Anal. c. 20.* sed præsertim *in libello de Divinatione* his verbis testatus est, περὶ δὲ τῆς μαντικῆς τῆς ἐν τοῖς ὕπνοις γενομένης καὶ λεγομένης συμβαίνειν ἀπὸ τῶν ἐνυπνίων, οὔτε καταφρονῆσαι ῥᾳον, οὔτε πεπεισθῆναι. Τὸ μὲν γὰρ πάντας ἢ πολλοὺς ὑπολαμβάνειν ἔχειν, τι σημεῖον τὰ ἐνύπνια παρέχεται πίστιν, ὡς ἐξ ἐμπειρίας λεγόμενον, (hoc est, Divinationem autem, quæ per somnium fit, & quæ ab ipsis somniis fieri dicitur, contemnere facile non est, neq; etiam facile est, eidem habere fidem. Nam quod omnes vel pleriq; assentiantur, somnia significare aliquid, fidem facit, quasi id ita esse experiētia compertum sit)

II. Ab autoritate Naturæ cum judi-

ſit) Et ſanè fama univerſalis naturæ ipſius vox eſſe videtur. Atq; hinc tot gentium, tribuum, familiarum, prout nempe unaquæq; ſuam habet genealogiam, diſtinctio. Hinc tot ac tam varia earundem inſignia, *Confer Herod. lib. 5. Plutarch. in quæſt. Rom. 76. de Scythis & Romanis.* His annectunt: In Natura rerum diſcrimen iſtud nobilium atque ignobilium expreſſum perſpici. *Plutarch. pro Nobilit.* Ex quali arbore ſurculus evellatur, ad fructus plures, majores, ſvaviores atque elegantiores edendos, ex quali genere canis v. g. venaticus ſuſcipiatur, ad indagandam fallendamque feram, vel ad eandem perſequendam ſternendamque: Ex quali item, equus generatus ad curſum, vel ad bellum, magni intereſt: Multo igitur magis ex qualibus parentibus homo ſit procreatus, ad vitam rectè atq; ex virtute agendam, referre exiſtimabimus. Sic Xenophon ex Theognide:

Κύνας μὲν δὴ νῶϊ διζήμεθα κύρνε καὶ ἵππους
εὐγενέας καὶ τις βούλεται ἐξ ἀγαθῶν
Βήσεσθαι: γῆμαι δὲ κακὴν κακοῦ οὐ μελεδαίνει
ἐσλὸς ἀνὴρ (hoc eſt, Canes & equos nobis ô Cyrne, quærimus, & unusquis-

cio hominum hic conſentientis.

III. A diſtinctione familiarum.

IV. Ab inſigniorum varietate.

V. Iterum ab autoritate naturæ, Nobilitatem approbantis.

Quæ probatur 1. à minore ad majus.

Addito Teſtimonio Xenophontis.

que vult ex bono genere suos iniri, malam verò uxorem maliq; patris filiam, ducere non curat bonus vir.) Hominum studia quædam certa, & mores quosdam invariabiles, pro locorum & regionum varia natura ad successionem perpetuâ hæreditate traduci videmus. Verisimilius est itaque parentes ipsos quorum pars quædam ipsi sumus, ad eam rem aliquid imò multùm conferre nec tantundem valere, sive Barbara sit sive Græca Origo. Hoc certè sensit *Homerus Odyss. lib. 2.* qui de Telemacho Ulyssis loquens, inquit;

II. A moribus locorum & regionum perpetuis.

Additis testimoniis I. Homeri.

εἰ δή τοι σοῦ πατρὸς ἐνέστακται μένος ἠΰ

(hoc est, Siquidem tibi tui patris instillata est indoles bona.) Quasi assereret unà cum seminis guttis & vitæ seminariis paternæ quoq; virtutis bona influere. Et *Xenophon* post allegata *ex Theognide* verba:

II. Xenophontis.

πᾶσι, δὲ ἀγγέλλω βροτοῖς

ἐσθλῶν ἀπ' ἀνδρῶν εὐγενεῖ σπείρειν τέκνα,

(hoc est, Adhortor autem omnes, ut ex bonis viris nobiles liberos gignant.) Jam verò si Aristotelem Nobilitatis æstimatorem volumus habere, is primò partem beatitatis facit Nobilitatem 1. *Rhetor.*

VI. Ab autoritate Aristotelis. Et

Rhetor. c. 5. & 1. Eth. ad Nicom. *c. 8.* atque adeò ut dicat: *Ciceronis. Aristotelis.*

οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ δυσγενής.

Qui censet igitur Aristoteli Nobilitatem esse nihil, is felicitatem, cujus tamen mirifico quodam desiderio affecti sunt omnes homines, & ad quam omnes suas cogitationes, omnia studia omnesq; actiones referunt, Aristoteli nihil esse, & secundum Aristotelem naturam iniquius cum homine, qui tamen hujus universitatis nobilissima pars existit, quam cum reliquis animantibus, imò verò quàm cum reliquis in animis egisse, censebit quoque. Quæ omnia quam sint tanti Philosophi placitis repugnantia, adeò notum est, ut probatio nulla desideretur. Ad eandem sententiam pertinent illa, quæ ab eodem scripta sunt *3. Ethic. cap. 5. 10. Ethic. cap. 9. 7. Polit. cap. 13.* nos fieri bonos naturâ, doctrinâ, Exercitatione, item *2. Ethic. cap. 4.* doctrinam, non multum, alia verò duo multum, imò totum ad id valere, καὶ γὰρ φῦναι δεῖ πρῶτον οἷον ἄνθρωπον, ἀλλὰ μὴ τῶν ἄλλων τι ζῴων, οὕτω καὶ ποῖόν τινα τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχήν, (hoc est, Nam primum nasci opor-

oportet, id est, homines esse, non autem ex alio genere animantium, tum certo quodam modo, cùm animo, tùm corpore affectum) Item sic esse natos oportere, ut quasi mentis ὄψιν ἔχοντες, (visum habentes) rectè perfecteq; judicare, & quod verè bonum est, sumere atq; optare possimus, quæ εὐφυΐα (ingenium seu Nobilitas) dicitur, res μεγίστη καὶ καλλίστη, (maxima & præstantissima) quamq; ab alio neque consequi, neq; discere valeamus, sed qualiscunque à natura facta est, talem quoq; obtineamus. Et quod alio in loco (*Nempe 5. Polit. c. 12. & 3. Eth. c. 5.*) testatur, adeò pravos homines aliquando nasci, quorum pravitas disciplinâ nequeat emendari, imò ut neq; ἐπιμεληθῆναι (ulla cura vinci aut corrigi) possit. Naturam certè nõ aliam intelligit, quam habilitatem illam ad virtutes consequendas à cœlo parentibusq; acceptam. ὁ ἄνθρωπος μὲν ἄνθρωπον γεννᾷ καὶ ἥλιος. *Arist. 2. Phys. c. 26. & 2. de Gener. Animal. c. 2.* (h. est. Nam homo hominem generat & Sol) cujus respectu alibi dixit (*nempe 10. Eth. c. ult.*) Τὸ μὲν οὖν τῆς φύσεως δῆλον ὡς οὐκ ἐφ' ἡμῖν ὑπάρχει, ἀλλὰ διά τινος θείας αἰτίας.

αἰτίας. (h. e. Et quod ad naturam attinet, in nobis non esse manifestum est, sed ex quadam divina causa) & quam nos paulò pòst nobilitatem constituere minutius ostendemus, imò satis ostendit *Aristoteles cum in libr. priore de animal. histor. cap. 1. & 2. Rhetor. c. 18.* de Nobilitate verba faciens in locum vocabuli γένους, quod antea usurpaverat, paulò pòst φύσεως verbum restituat. Atque de supremo illo numine, à quo fluit omnis natura & nobis data sunt omnia, scripsit idem *1. Cœli Cont. 100.* in hunc modum: ὅθεν καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξήρτηται τοῖς μὲν ἀκριβέστερον, τοῖς δὲ ἀμαυρότερον τὸ εἶναί τε καὶ ζῆν, (h. e. Ex quo alia omnia, hæc quidem illustrius, hæc autem obscurius esse habent & vivere) Et *in Problem. 30. part. probl. 4.* ὅτι ὁ Θεὸς ὄργανα ἐν ἑαυτοῖς ἡμῖν δέδωκε, δύο ἐν οἷς χρησόμεθα τοῖς ἐκτὸς ὀργάνοις, σώματι μὲν χεῖρα, ψυχῇ δὲ νοῦν, (h. est. Quia Deus instrumenta in nobis ipsis posuit, quorum opera instrumentis externis uteremur, manum inquam corpori, animæ autem mentem) Et si Aristoteles vanum Nobilitatis nomen esse putasset, quo præjudicio nobiles ornasset privilegiis illis? Pusillani-

fillanimis inquit *lib. 3. Eth. ad End. cap. 7.* non habebitur μέτοικος (Inquilinus) si imperio dignum se non censeat, ἀλλ' εὐγενὴς ὢν καὶ ἡγούμενος μέγα εἶναι τὸ ἄρχειν. (h. e. Sed nobilis si imperare magnam rem judicet) Hoc ne est, nihili facere Nobilitatem, vel potius multum, cum neque imperare magnum illum quippiam videri debere affirmet? Et alio loco postquam dixisset, Civitatem sine nobilibus constare non posse, loquens de illa specie Reipublicæ, quæ vocatur Oligarchia, & quam δικαιόν τι (justum aliquod) usurpare constanti voce ter affirmaverat (*lib. 3. Polit. c. 8.*) inquit, διόπερ εὐλόγως ἀντιποιοῦνται τῆς τιμῆς οἱ εὐγενεῖς καὶ πλούσιοι, (h. e. Quapropter jure nobiles ac divites de honore inter se contendunt) (Nobiles enim cum ditioribus conjunxerat *lib. 6. Polit. c. 2. & in Nicomachiis lib. 5. c. 3.* cum dixit: ἀλλ' οἱ μὲν δημοκρατικοὶ, ἐλευθερίαν. οἱ δ' ὀλιγαρχικοὶ, οἱ μὲν πλοῦτον, οἱ δὲ εὐγένειαν. οἱ δ' ἀριστοκρατικοὶ ἀρετήν) (h. e. Sed populares libertatem affectant, Oligarchici, hi quidem divitias, illi verò Nobilitatem, Aristocratici autem, virtutem) Neque est quod objiciat aliquis eundem autorem

Objectio ex Aristotele contra.

rem

rem de eo jure Oligarchiæ *lib. 3. Polit. c. 8.* sic loquentem: δόξαιεν γὰρ οὐδὲν λέγειν δίκαιον οἱ διὰ τὸν πλοῦτον ἀξιοῦντες ἄρχειν ὁμοίως δὲ καὶ οἱ κατὰ γένος, (h. e. Nullum enim jus afferre videntur ii, qui vel propter divitias vel propter genus imperio se dignos putant) Nam Aristoteles eodem planè modo paulò post argumentatur in eos, qui in Aristocratia prætextu virtutis honorem sibi solis arrogabant. Non censet igitur ipse Nobilitatem jus ad dominandum immeritò sibi vendicare. Hoc enim cum iis pugnaret, quæ antea ter dixerat; & postea quoq; dicturus erat, sed neq; nobilitatem neq; divitias perfectum jus ad imperandum præbere significat, quod nobiles tamen & divites se obtinere putabant, cum sic ibidem argumentabantur ὅτι πλεῖον μέτεστι τῆς χώρας αὐτοῖς ἡ δὲ χώρα κοινόν. ἔτι πρὸς τὰ συμβόλαια πιστοὶ μᾶλλον. (h.e. Quoniam ipsi plus agri obtinent, ager autem communis est. Præterea quia eis in commerciis major habetur fides) Nobiles autem πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν, (hoc est, Pro civibus magis habentur nobiliores quam ignobiles) ut etiam virtutem solam

Aristotelem.

Solutio.

lam non perfectum jus secum afferre ad imperandum docet, tùm quia non satis est ipsa sola, tùm etiam quia si vel in optima Republica omnes magistratus viris duntaxat probis & justis deferrentur, cæteri cum inhonorati & expertes Reipublicæ relinquerentur, præsente statu non contenti, nova in perniciem Reipublicæ molirentur. Quapropter laudaverat antea *3. Polit. cap. 7.* Solonem, qui plebeis quoque & non multâ virtute præditis civibus si non separatim & per se, saltem mixtis cum melioribus, & si non magnos, saltem mediocres honores, ut censuram, jus eligendorum magistratuum, consultationesque communicari permitteret. Sed redeamus ad prima, & pro colophone dicamus, an verisimile sit ab Aristotele rem vanam & quæ nomen tantùm habeat pro fundamento juris Oligarchici constitutam fuisse, cum præsertim in eadem quæstione, civitatem sine nobilitate constare non posse affirmarit, ac de eadem ista verba protulerit, ἡ δὲ εὐγένεια παρ' ἑκάστοις οἴκοι τίμιος, (h. e. Nobilitas autem apud omnes domi in honore habetur) quod apud

Apol-

Apollonicos & Therenses maximè observari dixit, *4. Polit. cap. 4.* his verbis: *ἐν τούτων γὰρ ἑκατέρᾳ τῶν πόλεων ἐν ταῖς τιμαῖς ἦσαν οἱ διαφέροντες κατ' εὐγένειαν* (h. e. In utraq; namq; urbium harum honorâtur, qui nobilitate præstant) atq; adeò ut alio loco Nobilib. opponat inhonoratos, quasi idem sit inhonoratus ignobilisq; verba *4. Polit. c. 11.* *ὑπερευγενῆ δὲ ἢ ὑπερίσχυρον ἢ ὑπερπλούσιον ἢ τὰ ἐναντία τούτοις σφόδρα ἄτιμον ὑπέρπτωχον, ὑπερασθενῆ χαλεπὸν τῷ λόγῳ ἀκολουθεῖν.* (h. est, Nam qui generis nobilitate, aut viribus, vel divitiis magnoperè præstant, quiq; his contrarii sunt, nempe vel nimium inhonorati vel nimium pauperes, vel nimium imbecilles, ut rationem sequantur, difficile est) Omnes boni (inquit *Cicero in Orat. pro P. Sextio,* idem significans) nobilitati semper favent, quia utile est Reipublicæ nobiles homines esse dignos majoribus suis: & alibi (*in Orat. pro C. Plancio*) Nobilitas integra præsertim atq; innocens nunquam à populo Rom. repudiata supplex fuit. Et jure hæc omnia accidunt. Nam scripserat *4. Ethic. ad Nicom. cap. 3.* *Aristoteles*, *οἱ γὰρ εὐγενεῖς ἀξιοῦνται τιμῆς ἐν ὑπερο-*

II. Ciceronis.

ὑπεροχῇ γάρ. (h.e. Nobiles enim honore digni putantur. Sunt enim in excellentia quadam.) Sed quemadmodum initiò dixi, Nobilitatem esse, melius adhuc patebit, cum quid ipsa sit exponetur. Nunc adversariorum rationes refellendæ. Eandem omnibus originem primam fuisse, nemo est, qui neget, sed non tamen eadem à prima omnium origine successio secuta est. Pro qua re sic *lib. 2. Rhetor. c. 15.* loquitur *Aristoteles*, φορὰ γάρ ἐστι καὶ ἐν τοῖς γένεσιν ἀνδρῶν ὥσπερ ἐν τοῖς κατὰ τὰς χώρας γινομένοις ἐνίοτε, καὶ ἂν ᾖ ἀγαθὸν τὸ γένος. Εγγίνονται διά τινος χρόνου ἄνδρες περιττοί. Κάπειτα πάλιν ἀναδίδωσιν. Εξίστανται δὲ τὰ μὲν εὐφυῆ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη. (h.e. Est enim in familiis proventus Virorum quidam, perinde ac in iis, quæ nascuntur in agris, & nonnunquam si bonum genus sit, Viri præstantes exoriuntur, deinde rursus retrofertur, Familiæ verò quæ subtili ingenio sunt præditæ, ad mores insaniores deficiunt.) Neq; Nobilitatem origine prima definimus, alioquin vel ipse *Aristoteles 2. Polit. cap. 6.* diceret, εἰκός τε τοὺς πρώτους εἴτε γηγενεῖς ἦσαν, εἴτε ἐκ φθορᾶς τινος ἐσώθησαν ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς

Responsio ad argumenta objecta. Et quidem ad I.

ad II.

τοὺς τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους. ὥσπερ καὶ λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν, ὥστε ἄτοπον μένειν τοῖς τούτων δόγμασι. (h. e. Putandumque est, priscos illos homines sive ex terra geniti fuerint, sive ex corruptione aliqua servati similes fuisse vulgaribus, & insipientibus, quemadmodum de terrigenis memoratur, ut in eorum decretis permanere sit absurdum) vel multitudine avorum. Sic enim dicerentur omnes Nobiles qui avos suos recensere possent, aut etiam si, ut *Menander* dicebat

——— ——— διά τινα
τόπου μεταβολὴν, ἢ φίλων ἐρημίαν.

(h. est, Propter aliquam loci mutationem, aut amicorum penuriam) illos numerare nescirent. Ut enim Civitatis magnitudinem non numero & multitudine sola habitantium metimur. *Aristot. 7. Polit. cap. 4.* sed potentiâ, qua opus & officium proprium maximè possit obire (ἔστι γάρ τι καὶ πόλεως ἔργον (h. est, Est enim & civitatis proprium aliquod opus) quod alibi (*nempè 3. Polit. c. 6.*) expressum fuit, id est, τὸ ζῆν, (h. est, Vivere) & non hoc solum. Alioquin enim & servorum & aliorum animan-

tium quoque civitas esset, sed *εὖ ζῆν καὶ εὐδαιμόνως.* (h. est, benè vivere & feliciter) quōd servis & brutis contingere nequit, cum sint felicitatis expertes & secundum electionem vivere haud possint *Arist. 1. Polit. c. 8.* Ita Nobilitatem æstimamus, non avorum numero, sed eorum energeia, quà *πολλοὶ σπουδαῖοι πεφύκασιν ἐγγίνεσθαι*, (h. e. Multi boni fuerint, vel esse apti sint) quod planius suo

ad III. loco fiet. Et quis inficietur, agri & soli bonitatem frumento aliquid, imò multum conferre ut feliciter provenire, ac multum nutrire possit? Naturam nostram agro comparat Hippocrates (*in lege & Arist. lib. 10. Eth. c. ult. & Galenus de cognoscend. & curan. animi morb. c. 7.*) his verbis: *ἡ μὲν γὰρ φύσις ἡμέων ὁκοῖον. ἡ χώρη. τὰ δὲ δόγματα τῶν διδασκόντων ὁκοῖον τὰ σπέρματα. ἡ δὲ παιδομαθίη* &c. (h. e. Natura enim nostra velut ager est: Dogmata verò Præceptorum, veluti semina sunt, Institutio autem à puero. &c.) quâ tamen repugnante irrita omnia fieri,

NB. Quid per se sola possit Nobilitas. antea dixerat. Neque ullus est, qui sapiat, & id, quod ad vitam ex virtute agendam desideratur, Nobilitati totum adscribat. Magnum certe quippiam

piam est in soli bonitate situm, sed nisi semina extrinsecus & opportunè jacta, nisi cultura, nisi tempus accedant, infelix lolium & steriles dominabuntur avenæ: Sic licet Natura nostra ad optima quæque inclinet, nisi dogmata Sapientum Præceptorum tempestivè, id est, à pueritia (idcircò enim παιδεία dicitur à Græcis, quam nos Eruditionem vocamus, quod in teneriore præsertim ætate adhibita plurimum valeat) præsto sint, nisi industria nostra concurrat, nihil ferè proficere poterit. Utrumq; sanè conjungit *Plato in Alcibiad.1.* his verbis: οὐκοῦν τοὺς εὐφυεστάτους ἦν καὶ εὖ τραφῶσιν οὕτω τελέους γίνεσθαι πρὸς ἀρετήν (hoc est, Nonne benè nati, si benè etiam educentur, ita demum ad virtutem perveniunt) Jam verò quod ajunt, Nobilitatem in nullo bonorum genere contineri falsissimum est. Nam etsi majoribus expositi calamitatibus, minusq; in virtutes propensi, ex nobilibus aliquot esse videantur, nihil tamen corpori, nihil animæ, Nobilitatem conferre, non est concludendum. Iisdem namq; rationibus & divitias quoq; nihil esse facilè colligi posset, atque in bonis nullo *ad IV.*

modo habendas, quæ Stoicorum rigida opinio à nobis alio loco satis fuit explosa. Culpa in reipsa & natura nobilitatis non est, quæ ad meliora semper nos inclinat & promovet, sed in nobis tota residet, qui Ducibus illis ad vitam agendam non ingredimur, quibus sine nihil feliciter contingere posse dicebat *Hippocrates in Lege.* Et vitium quidem rei uniuscujusq; est, cum malè se habet in eo, ad quod nata vel facta est. *Galē. in lib. de Sophis. in v. c. 2.* Sed nō inhęret ipsi nobilitati vitiositas, non ipsi innata, non ipsi propria est, sed accedit & accersitur, quæ tamen aliis communis est. Et veritas eorum, quæ naturâ sunt, inspicienda est in iis, quæ secundùm naturam se habent, non in iis, quæ prętcr naturam sunt affecta, *Aristoteles 1. Polit. c. 3.* Quapropter non Carnifice hîc fuit opus, sed Pædagogo. Imò si ad calculum revocare utramque partem volueris, plures & arrogantiores, intemperantiores, crudeliores, superbiores, & ut paucis complectar omnia, injustiores & miseriores ex plebeis habebis, quàm ex nobilibus. Contrarium apparet. Quia non ex æquo utriusq; conditio-

ditionis homines obſervamus. Nævus & verruca in facie magis inſpicitur & notatur, quàm reliquarum partium corporis cicatrices & maculæ. Ob eandem cauſam, nobilitatis vitia & incommoda patent magis, & prô majoribus habentur, quia in illorum facta magis quoq;, quod altiore loco poſita ſint, & accuratius quod optimam de iis opinionem vulgò gerant, inquiratur. *Galen. in ſvaſ. ad art. c. 4.* In nobilis facto minima quæq; expenduntur, quapropter ſi non omni ex parte reſpondeant omnia, indignum cenſetur: At ignobilium vel mediocrem virtutem admiramur, quod in eis deſideratur, ignobilitati, non ipſis adſcribimus. Et nullum boni genus eſt, quo quis abuti non poſſit, exceptâ virtute. Talia ſunt omnia, prout ingenium ejus eſt, in quem inciderunt. Ut veſtes, quibus induimur, cum actu calidæ non ſint, nos non calefaciunt, niſi à corporis noſtri calore ipſæ prius calefiant: Sic bona omnia præter virtutem bona nobis eſſe nequeunt, niſi nos illa quaſi bona prius reddamus: reddimus autem, cum ex præſcripto naturæ ac virtutis utimur:

Quamobrem per eandem nobilitatem ut obesse, vim inferre, opprimere, ita prodesse, defendere, servare, & multò magis ac melius quàm ignobiles possunt. Nam (ut *Plutarchus lib. de Nobil.* inquit) militat quidem ignobilis quoque ut & nobilis, unius tamen opus ab alterius opere, ut servile ab herili differt. Et *Cicero in Verrem Orat. 5.* ipse scripsit, Nobiles à novis hominibus non naturâ modò & genere disjunctos, sed etiam voluntate animoque dissidentes esse, ut non solum habilitate ipsâ, sed & decore nescio quo ac elegantiâ, quam virtutis pulchritudini affert, nobilis ab ignobili differat. Ad V. Ad Aristotelis autoritatem dicimus non esse novum hoc ipsi, antea nimirum dubitare quàm decidere, cum præsertim apud Sapientes in dubium res vocetur, & non expreßè decisa sit. Sic ipsemet ibi loquitur: εἰκότως γε ἔφην τοῦτο ἐν διαπορῶν, καὶ γὰρ παρὰ τῶν πολλῶν καὶ παρὰ τῶν σοφῶν τὰ μὲν ἀμφισβητεῖται, τὰ δὲ οὐ λέγεται σαφῶς εὐθὺς τὰ περὶ τῆς δυνάμεως. (h. e. Neq; immeritò dubitare me dixi. Nam & apud Vulgus & apud Sapientes quędam vocantur in dubium, & quædam non apertè, quam vim

vim habeant, declarantur.) Atq; aliud est dubitare, an sit Nobilitas, & quos oporteat vocare Nobiles: ut aliud est quærere, an sit subjectum in scientia, quod certè supponi, non quæri debet; aliud quærere, quid pro subjecto statuẽdum sit, & primò cognitum, est primò cognitum, non igitur quæritur. At quæritur tamẽ quid sit illud, quod primò à nobis mente cognoscitur. Sic Aristoteles non dubitat, an sit Nobilitas, sed quinam sint Nobiles; quam tamen dubitationem paulò pòst allegata verba abjicit his verbis: δῆλον γὰρ ἔφην ὅτι ἐστιν ἡ εὐγένεια ἀρετὴ γένους, (h.e. constat igitur inquam, Nobilitatem generis virtutem esse) & ibi: φανερὸν τοίνυν ἔφην ἐγώ, περὶ ὧν πάλαι διηπορήσαμεν, &c. (h.e. De illis itaq;, inquam ego, constat, quæ antea in dubium vocavimus) Et Lycophronis testimonium tanquam Sophistæ ignobilis atque unius ἐκ τῶν πολλῶν non ἐκ τῶν σοφῶν à Plutarcho rectè spernitur. Locus item ex Rhetoricis non aufert omnem fidem Nobilitati, ut ex iis liquebit, quæ in sequentibus dicturi sumus. Atque ista de priore quæstione hactenus sufficiant.

CAP. III.

Duo summa rerum genera: Triplex definitionis species; Nobilitatem esse accidens hominis proprium.

Altera quæstio: Quid sit Nobilitas? jam explicatur.

Reliquum nunc est, ut quid sit ipsa Nobilitas exponatur. Hoc, propositâ & explicatâ definitione commodè fiet. Cæterum quemadmodum non unum genus est eorum, quæ hanc universitatem constituunt; ita non unicâ specie definitionis æquè contenta sunt.

Definitio variat pro rebus.

Duo rerum genera: Unum Substantiarum. Alterum Accidentium.

Unum genus rerum est earum, quæ seipsis consistunt, ac proinde vocantur substantiæ, ut cœlum, elementa, meteorologica, plantæ, bruta, homo: Alterum verò illarum, quæ per se ipsæ suisq; viribus consistere nequeunt, sed alteri cuipiam tanquam subjectæ materiæ inhærent & in altero nituntur, ut albedo, dulcedo, frigus, quæ Accidentia nominantur, & cujusmodi est ipsa, de qua nunc agimus, Nobilitas.

Nobilitas est accidens.

Non enim ipsa per se cohæret, sed homini adhæret; non ita tamen ut forma, quæ ipsi det esse, id est, esse hominem (Hoc enim

enim ab anima rationali præstatur) sed ejus tantum naturam exornet. Prioris generis entia unico modo definiuntur; alterius dupliciter. Definitio generatim accepta est oratio brevis & circumscripta, per quam propriè respondetur ad quæstionem illam, qua quid quidq; sit quæritur. *Arist. 2. post. c. 7. Ammon. in præf. Porphyr. Averr. 2. post. com. 6.* Scire enim quod definitione assequimur, propriè est scire quid: licet *Aristoteles*, definitionem illam scire quam *1. Post. c. 2.* demonstrationi accommodaverat, substantiis etiam *Phys. cont. 1. & 2. Phys.* videatur tribuere, quarum certè non demonstratio est sed definitio. Hæc alibi: Nunc quæ instant. Duplex est definitio; Una explicans nomen, Descriptio propriè à Scholasticis Definitio quid nominis vocata; altera vim rei & naturam exprimens propriè speciatimque definitio, à Scholasticis autem definitio quid rei nuncupata. Prior ab accidentibus quibusdam & rebus adventitiis ducitur. Et quanquam aliquando rei naturam attingere videatur, ut in hoc vocabulo προαίρεσις *lib. 3. Eth. c. 2.* εὐδαιμονία *lib. 2. Top. c. penult.* & hoc

Definitio quid?

Definitio quotuplex?

nostro

nostro εὐγένεια contingere dicemus. Quia tamen id generatim & confusè præstat, nihilominus pro descriptione quadam reputatur.

Definitio nominis præcognoscenda.

Utut sit, ante omnem quæstionem cognitam habere ipsam necesse est. *Aristot. 7. Metaph. 59. Galen. 4. de diff. puls. 17. Idem 4. de caus. puls. 9.* Frustra enim quæreres, utrum sit anima, atq; utrum sit immortalis, nisi animæ & immortalitatis nomen præintelligeres? Id significavit *Hippocrates lib. de arte à princ.* his verbis: Δοκέει δή μοι τὸ μὲν σύμπαν τέχνη εἶναι ὀυδεμία, ὄυκ ἐοῦσα· καὶ γαρ ἄλογον τῶν ἐόντων τι ἡγεῖσθαι μὴ ἐόν. (hoc est. Videtur autem mihi omninò, nulla esse ars, quæ non existat; Absurdum enim est, aliquid esse putare, quod non est.)

Definitionis realis quot partes.

Alterius definitionis duæ sunt partes, Genus & Differentia. Utraque primò formam significat, genus generalem, differentia specialem, sed utraque tamen materiam connotat. Nemo dicet, Homo est anima vel ratio, sed animal & rationale, id est, anima sentiens, & ratio in hac materia, puta, quæ constet ex capite, thorace, ventre inferiore, artubus.

Definitio hæc ubi lo-

Cæterùm ut nulla Categoria est, quæ suis generibus careat, ac dif-

ac differentiis; ita nulla est etiam in qua talis definitio locum non habeat, non eâdem tamen conditione. Nam in accidentium definitione (quātitatem semper excipio) præsertim autem propriorum, subjectū necessariò exprimitur vel tacitè saltem significatur. Quapropter *Averroës* imò *Aristoteles c. 7. Met. 12. 13. 18. 19.* dicebat, accidentia non simpliciter definiri, sed aliquo modo cum res diversarum naturarum accipiant in sui definitione. Hoc ipsum Scholastici vocant definire per additamentum; Addit enim aliquid, quod nōn est ejusdem Categoriæ, cujus est definitum. Subjectum autem, quod in definitione accidentium accipitur, aliquando generis, ut cum concretum definitur accidens. v. g. Simum esse nasum curvum, aliquando differentiæ instar habet, ut cum abstractum definimus. v. g. Simitatem esse curvitatem nasi. *Averr. 8. Met. 6. & 7. Met. 33.* Nam licet utrumq; vocabulum formam ipsam primò significet. *Aristot. 7. Metaph. Averr. 5. Metaph. 14.* Concretum tamen magis adsignificat subjectum, & secundum modum quoque significandi, prius subjectum

cum habeat?

Accidentium definitio qualis?

ctum quam formam designat, quod fortasse dicere *Avicennas* voluit. Porro accidentia propria definitionem alius generis habent, quâ substantia caret. Ea non genus ac differentiam, sed causam adducit, à qua accidens illud adeô pendet ut per eam sit & conservetur.
Exemplum dictorum. Esto verbi gratiâ εὐδαιμονία, quæ proprium quippiam hominis est; primò describetur sic, quasi τὸ εὖ τὸν δαίμονα ἔχειν, (h. est. Bonum habere Genium) *Arist. 2. Top. cap. penult.* Definietur autem per genus & differentiam. *5. Eth. c. 7.* ut sit bonum perfectum seipso contentum, quod satis est homini. Tertiò definietur per causam à qua pendet, & per quam consistit, ut sit actio animi rationalis cum virtute congruens, vel ut sit actio *Arist. ibid.* recta & prudens, cum fortunæ prosperitate in vita perfecta. Hæc autem raro solitaria profertur definitionis modo, prout ex multis Aristotelicis locis atq; Interpretib. constat. *ut est 2. Post. cap. 2. 9. 10. Metaph. 13. 3. Metaph. 19. Averr. 2. de an. 12.* Nunquam enim ferè v. g. Eclipsin aut felicitatem definiens, dices, illam esse interjectionem terræ inter Solem & Lunam, hanc
actio-

actionem ex virtute, cum non idipſum ſit felicitas. Verum dicemus potius Eclipſin eſſe privationem luminis, quod à Sole accipit Luna, ob interjectam terram, & felicitatem eſſe bonum quoddam perfectum animi, ex actione virtuoſa. Tantæ tamẽ dignitatis eſt definitio iſta cauſam afferens, ut ejus reſpectu definitio Eſſentialis, quæ nẽpe ex genere conſtat, & differentiis, definitio quid nominis cenſeatur. Atq; id multò magis in affectionibus illis, de quibus utrum in rerum natura exiſtant dubitatur. Cum enim quæſtio v.g. de vacuo proponitur, ac definitur, ut ſit locus privatus corpore, ſi vacuum exiſteret, talis definitio eſſet eſſentialis. Vacui namq; naturam aperiret: verùm cum non exiſtat, remanet arida quædam nominis explicatio. *Averr. 1. Topic. c. 4.* Quî namque non exiſtentis rei genera differentiæve eſſe verè poſſunt? Omninò igitur cauſalis definitio collata eſſentiali, quid rei ſubſtantiæ ac formalis reputatur. *Ariſt. 2. Ethic. Nicom. cap. 6. Euſtratius ibid. Themiſtius 2. Poſt. 15. Alex. 3. Metaph. cont. 19.* Aliàs cauſa fuit allata. Nunc iſta pauca de Definitionum gene-

Dignitas definitionis Cauſalis.

Accommodatio dictorum.

Nobilitas recipit utramq́ definitionem.

generibus attacta fuisse sat esto, quo nempe intelligeremus, Nobilitatem, quæ homini accidit, atq; hominis propria est, utramq; exigere ac recipere definitionem, tum eam, quæ propriũ genus ac differentiam explicat, tum perfectiorem alteram, quæ causam affert. Nec est quod nobis opponat aliquis Aristotelem, *de histor. anim. c. 1. 1. & 2. de ortu animal.* Nobilitatem brutis quoq; tribuentem ibi, τὰ δὲ ἐλευθέρια καὶ ἀνδρεῖα καὶ εὐγενῆ οἷον λέων, (h. e. Alia verò liberalia, & fortia, & nobilia, ut leo) Non enim alia ratione dicuntur, bruta εὐγενῆ quam γενναῖα, φρόνιμα πολιτικὰ (generosa prudentia, civilia) eodem loco, & μαθηματικώτερα, (dociliora) *1. Metaph. c. 1.* id est, quam æquivoca. Atq; ut de uno loquamur. Vera docilitas, non nisi decursu rationis fit: Omnis namque doctrina ex præcognitis quibusdam progreditur. Atqui cum Aristoteles bruta privet reminiscentia eodem loco, vera sanè docilitate orbat quoque. Nam & reminiscentia decursus quidam rationis est ad ignotum per notum, hoc tamen differens à disciplina, quod in hac progressus est ad incognitum,

Objectio ex Aristotele de brutis, an sint nobilia: Responsio.

tum, præcognitum tamen quodammodò duntaxat. *Arist. 1. Post. c. 1.* In illa verò ad alias quidem distinctè ac definitè notum, incogitum tamen quia oblivione amissum. Responderet Galenus *In Suas. ad art. c. 1.* Vel quicunque alius fuerit author ille, Bruta minus rationis habere quàm hominem, habere tamen: ac proinde hominem solum dici animal rationale & præter docilitatem obtinuisse quoq; reminiscentium, illa nequaquam. Sed nos insanire cum Galeno nolumus; & absurda ista crassaq; sententia jam pridem ita explosa ab aliis est, ut multò minus digna sit, quæ eruditioribus hisce temporibus afferatur in medium. Et sanè non magis nobilia dici bruta possunt, quàm felicia, cum tamen *Aristoteles 10. Eth. c. 8.* ita scribat: σημεῖον δὲ καὶ τὸ μὴ μετέχειν τὰ λοιπὰ ζῶα εὐδαιμονίας &c. (h. e. Indicium est, quod alia animantia præter hominem felicitatis expertia sunt) & *3. Polit. c. 6.* ostendens civitatem non esse societatem una vivendi gratiâ duntaxat constitutam inquit, καὶ γὰρ ἂν δούλων καὶ τῶν ἄλλων ζώων ἦ πόλις νῦν δὲ οὐκ ἔστι διὰ τὸ μὴ μετέχειν εὐδαιμονίας, μηδὲ τοῦ τὴν κατὰ προαί-

 ρεσιν,

ϛεσιν, (hoc e. Alioquin & servorum & aliorum quoq; animantium civitas esset, nunc non est. Quia nec felicitatis sunt capaces, neque ex electione vivere queunt.) Explicabat hanc æquivocationem Democritus, cum diceret brutorum εὐγένειαν esse τὴν τοῦ σκήνεος εὐσθένειαν, (hoc est. Bonum & validum corporis habitum) hominum verò τὴν τοῦ ἤθους εὐτροπίην, (hoc est, Bonitatem morum.) Pro inanimis autem tale vocabulum usurpatum ab Aristotele vel à Platone nondum vidi, quod tamen de Nobilitatis vocabulo à Latinis sæpissimè factum esse constat.

CAP. IV.

Nobilitatis Græcum & Latinum etymon, Clarus, Generosus.

Definitionis vis & efficacia.

SI suscepto muneri deesse nolimus, cum triplex sit definitionis species, omnem Nobilitatis tradamus oportet. Omninò enim egregiè *Averroës 1. de anim. in proœm.* definitionem agenti naturali comparavit. Hoc quantum dat formæ tantundem eorum tribuit, quæ formæ

formæ sunt consequentia: Sic definitio quantum naturæ definiti aperit; tantundem ejusdem accidentium patefacere videtur. Et hoc illud principium est, quod num benè sit positum, cognoscendum esse prius, in quocunque scripto versemur, quàm ad sententias ipsas, vel earundem inter se consensum respiciamus: *Plato in Cratylo sub fin.* monuit. Alioquin enim malâ definitione constitutâ; consequentia multa inter se & cum principiis illis consentientia subnecti etiam possunt. Et quod ad nomen: εὐγένεια, quanquam integram & luculentam satis etymologiam secum afferat, ac proinde seipso notum sit, non inutile tamen erit, si à nobis hoc loco paulò exquisitius, quàm ab aliis factum esse videam ponderetur. εὖ ergò dictio idem significat, quod ἀγαθὸν id est, bonum, *Arist. lib. 1. de hist. animal. c. 1.* aut quippiam τὸ ἐπαινετὸν καὶ σπουδαῖον, (h. est. Laudabile & honestum,) *Arist. in fragm. de Nobilitate.* At γένος accipitur propriè secundum alteram significationem à Porphyrio propositam, id est, unde ortus principium alicui est ab eo qui genuit: quanquam

Definitio nominis explicatur. Et quidem Quoad Vocem: εὐγένεια.

& pro prima significatione accipi quoque non incommodè possit, id est, pro multitudine aliquorum, qui ad unum aliquem eâ societate, quæ ab illo ducta est, & inter sese affecti sunt, nec non cognatione quadam conjuncti. Hanc certè significationem *Aristoteles ibid.* istis verbis expressit, agens de Nobilitate: σπουδαῖον δὲ ἐστι γένος ἐν ᾧ πολλοὶ σπουδαῖοι πεφύκασιν ἐγγίνεσθαι, (h. e. Bonum verò genus est, in quo multi boni fuerunt.) Et *lib. 3. Polit. cap. 6.* ἔστι δὲ πόλις ἡ γενῶν καὶ κωμῶν κοινωνία. (h. est. Est autem civitas, cum generum, tum pagorum communio.) Clarius item *lib. 9. Eth. c. 2.* εἰς γάμους μὲν γὰρ καλοῦσι, τοὺς συγγενεῖς. Τούτοις γὰρ κοινὸν τὸ γένος, (h. e. Ad nuptias autem vocant cognatos. His enim commune genus est.) Et *in Politicis* præsertim *libr. 5. atque in Rhetorica ad Alexandrum c. 24.* idem sæpius habet. Imò & aliquandò ab eodem γένος accipitur pro ipsa εὐγενείᾳ, illi namq; opponitur ἀγέννεια *lib. 6. Polit. c. 2.* ibi: ἔτι ἐπειδὴ ὀλιγαρχία καὶ γένει καὶ πλούτῳ καὶ παιδείᾳ ὁρίζεται, τὰ δημοτικὰ δοκεῖ τ' ἀναντία τούτων εἶναι ἀγέννεια, πενία Βαναυσία. (h. e. Præterea quoniam Oligarchia & genere & divi-

divitiis & eruditione definitur, contraria his ignobilitas, paupertas, sordidum opificium, popularia videntur esse.) In summa igitur ἐυγένεια est bonum genus & ἐυγενὴς vel ἐυγένεος dicitur, qui ex bono genere est: alii dicunt ex ampla familia, ex summo genere vel loco natus (*Cicero de pet. cons.*) quæ omnia eodem recidunt. Hæc ut vera sunt, ita illos arguunt inscitiæ, qui omninò affirmant, nobile quatenus hodiè communiter ad familiæ dignitatem significandam usurpatur, hoc ipso dici, quod notum & illustre sit. Aliud enim est Aristoteli γνώριμος, (cui propriè respondet vox ipsa duntaxat Nobilis, aliud ἐυγενὴς, cui significatio ejusdem vocis, prout hodiè, cum hominem vocamus Nobilem, accipitur propriè quadrat. In summa re & significatione nobilis idem planè ac ἐυγενὴς, voce idem atq; γνώριμος est. *Aristoteles lib. 4. Polit. c. 3. & ibid. c. 4.* γνωρίμους vocat eos qui in civitate, propterea quod aliquo excellant bono, ut κατὰ μεγέθη τῆς ὀυσίας καὶ τῶν πλούτων ἢ ἐυγενείας, (ecce quomodo non idem sit, ἐυγενὴς quod γνώριμος) ἢ ἀρετῆς ἢ παιδείας (h. e. Magnitudine vel

 sub-

ſubſtantiæ vel divitiarum vel nobilitatis vel virtutis vel eruditionis) eminentiores & cogniti magis habentur. Si placet, vocemus claros quibus plebei & obſcuri homines ab eodem Præceptore *lib. 5. Polit. cap. 3. & 4. Polit. cap. 4.* opponuntur. Quapropter etſi demus omnem nobilem eſſe clarum ſive γνώριμον (quod tamen non niſi reſpectivè accipiendum erit) non tamen omnis γνώριμος vel clarus erit nobilis. Sunt enim in Rebuſpubl. & divitiis & virtute & doctrinâ clari, qui tamen pro nobilibus non habentur. Verum eſt igitur quod *Plato in Cratylo ſub fin.* ſcripſit, valde lubricam & fallacem eſſe viam per nomina rerum quærere naturam earum potius quàm per res ipſas. Quid enim εἰ τὸ πρῶτον σφαλεὶς, ὁ τιθέμενος; (h. eſt. Si primùm deceptus eſt, qui impoſuit?) Annectam his auream ejusdem ſententiam: εἰ οὖν ἐστὶ μὲν ὅτι μάλιστα δι' ὀνομάτων τὰ πράγματα μανθάνειν, ἐστὶ δὲ καὶ δι' αὐτῶν, ποτέρα ἂν εἴη καλλίων καὶ σαφεστέρα ἡ μάθησις. ἐκ τῆς εἰκόνος μανθάνειν αὐτήν τε αὐτὴν καλῶς εἴκασται καὶ τὴν ἀλήθειαν ἧς ἦν ἡ εἰκὼν: ἢ ἐκ τῆς ἀληθείας αὐτήν τε, αὐτὴν καὶ τὴν εἰκόνα αὐτῆς, εἰ πρεπόντως εἴργασται. (h. e. Si

e. Si itaque per nomina quam maximè res cognoſcere poſſimus, poſſimus item per ſeipſas, utra erit melior & clarior diſcendi ratio? Ex imagine ne diſcere & ipſam per ſe imaginem, utrum probè aſſimilata ſit ac tandem veritatem, cujus hæc eſt imago, an potius ex veritate, & ipſam per ſe veritatem, atque ipſius imaginem, utrum decenter expreſſa ſit?) *Vide pro his Galenum lib. de cogn. & cur. an pecc. c. 2. item lib. de ord. lib. ſuorum. item lib. de Sophiſ. in voce cont. Item Ariſtotelem lib. 2. Phyſ. c. ult.* Nec minus rectè *Hippocrates libr. de arte num. 3.* ante ipſum, quanquam obſcurius, idem ſignificavit nobis his verbis: οἶμαι δὲ ἔγωγε καὶ τὰ ὀνόματα αὐτῆς, διὰ τὰ εἴδεα λαβεῖν. Ἄλογον γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνομάτων τὰ εἴδεα ἡγεῖσθαι βλαστάνειν καὶ ἀδύνατον. (h. eſt. Arbitror ego ſanè nomina artibus, ex ſpeciebus ipſis accipi atque imponi. Abſurdum enim eſſet ex nominibus rerum ſpecies provenire, imò etiam impoſſibile.) Et ſanè mirum eſt *Tiraquellum* tamen & tot alios Interpretes iſtius loci teſtimonio ad explicandas Nobilitatis partes eſſe abuſos. Dubitat ille, an divitiæ nobilitent, ut affirmet, adducit

hunc locum, in quo tamen περὶ τῶν γνωρίμων, (de Claris) agitur tantum, non εὐγενῶν, (de Nobilibus) Dicat se nobile accepisse, prout à Latinis accipitur, nempe, quia notum, tam igitur frustra dixerit antea, Nobilitatem esse virtutem generis: tam frustra disputet postea, de privilegiis & prærogativis nobilium. Nam Nobiles ista significatione sunt omnes paulò ditiores, eruditiores, virtuosiores, & quicunque secundum aliquam πολιτικὴν δύναμιν (civilem facultatem aut potentiam) ut loquitur *Aristoteles lib. 3. Polit. c. 9.* paulò superiores habentur. Sed nos reprehendere posthac nominatim quenquam hac disputatione nolumus, cum tamē possemus bonâ conscientiâ multos. Rectum cognitum Judex erit sui & obliqui. *Arist. ibid. c. 5. Galen. lib. de opt. Doct.* Quorsum hæc dicta sint, intelligent ii, ad quos pertinent, id est, qui non rebus, sed vocibus philosophari volunt. Nos ad nostra revertemur, & imitati Præceptorem, *1. Top. c. 9.* postquam planum fecimus, quæ sit inter ipsa nomina distinctio, non amplius de ipsis laborabimus; Neque enim effingere nova &

rebus

rebus dare in præsentia volumus. Certum est illud, Italicam vocem Gentil' huomo & Gallicam Gentil' homme cum Græca, magis convenire. Illa verò quam communiter usurpant Hispani Hidalgo à Græca remotior est, quanquam rem ipsam explicet adhuc magis, quàm Latina. Significat enim quasi Hiio, hoc est, Filius, & algo, quod est multum. Nec γενναῖος quoque vel Generosus idem est atque εὐγενής, nisi eodem fortasse modo, quo *lib. 3. Eth. c. 2. & 3.* προαιρετὸν βουλευτὸν vel προαίρετον & ἑκούσιον, (h. est. Eligibile consultabile, eligibile, spontaneum) idem censentur. Non omnis Nobilis est generosus, omnis tamen Generosus intelligitur Nobilis. Nobilitas in virtute generis posita est. Generositas autem in eo, ne à natura generis desciscat. Et Nobilis dicitur, qui est ex bono laudatoq; genere natus, Generosus autem, qui sui generis bonitatem & facta imitatur, vel à natura suorum non degenerat, sed relictam sibi à maioribus gloriam & virtutem tuetur. Poterit igitur aliquis non esse Generosus, qui tamen non desinet esse Nobilis, quemadmodum etiam

Vox Italica & Gallica ad Græcam propius accedit.

Differt Generosus & Nobilis.

C 5 Medi-

Medicus (Plutarchus *in lib. de Nobilit.*) vel Geometra non definit aliquis, etsi sit homo nequam. Verba sunt *Aristotelis lib. 1. de histor. anim. c. 1. lib. 2. Rhet. cap. 15.* εὐγενὲς μὲν γάρ ἐστι τὸ ἐξ ἀγαθοῦ γένους: γενναῖον δὲ τὸ μὴ ἐξιστάμενον ἐκ τῆς αὐτοῦ φύσεως. (h.e. Nobile est enim, quod ex bono genere ortum fuerit: Generosum autem quod à sua natura non degeneraverit) Eadem planè *secundo Rhetoricorum libro* repetiit. Cum igitur *lib. 3. Polit. c. 8.* ibi: πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γεννεότεροι ἀγεννῶν. (h.e. Cives enim censentur magis generosiores quam ignobiles) & *in Rhetorica ad Alexandrum c. 34.* ὡς αὐτὸν ἐστι γενναῖος συμβιβάζων ὡς εὖ γεγόνας, πάντες οἱ πρὸς ἀρετὴν εὖ πεφυκότες, &c. (hoc est, Ipsum in se generosum esse, concludens omnes eos esse benè natos, qui ingenitam virtutem secum afferunt.) Aristotelem sic loquentem audimus, meminerimus ejus, quod paulò antè de particula γένος diximus, atq; illius regulæ, quam aliàs annotasse me, allatis exemplis recordor. Quia hæc vox caussa, id omne significat apud Aristotelem; quod ista vox elementum; Elementum tamen nunquam apud eundem significare

care totum id reperitur; quod causa significat, idcirco peculiare aliquid elementi vocabulo designari certò constat. Idem de Nobili & Generoso dicimus. Non est etiam tam absurdum vel inusitatum ante & postquam nomina inter se finitima distincta sunt, obiter iisdem promiscuè uti, atq; in Rhetoricis præsertim, ubi res talis ad vivum resecari nō est opus, cum à civili multitudine, apud quam demonstrat Orator, & quæ de rebus adeò exquisitè non solet inquirere, pro iisdem habeatur. Sed ad istum locum ex Rhetoricis planius adhuc à nobis infra respondebitur. Et *Plato in Priore Alcibiade* atq; alibi passim γενναῖον & εὐγενὲς pro eodem habet. Nobis autem, qui ex proposito de Nobilitate disputare volumus, proprietas vocabulorum omninò monstranda fuit & retinenda. Illud postremò notabimus, appellationem εὐγενέος apud Aristotelem, semper in bonam accipi partem, Generosi autem etiam in malam. Sic lupum vocat *lib. 1. de histor. Anim. c. 1.* Generosum, quod non desciscat à sua natura, quam tamen his verbis describit. Τὰ δὲ γενναῖα καὶ ἄγρια καὶ ἐπίβουλα

Sæpe tamen, maximè ab Oratoribus confunditur Nobilis & Generosus.

Apud Græcos Nobilis semper in bonam, Generosus etiam in malam partem accipitur.

οἷον

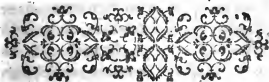
οἷον λύκος. (h. est, Aliæ verò generosæ, feroces, insidiosæ, ut lupus.) Apud Latinos autem Nobilis appellatio malis etiam rebus tribuitur. In causa est æquivocatio, quam supra monstravimus. Nobilem ipsi hoc uno definiunt, quod notus sit. Ex quibus colligitur; Non multum esse ipsam per se Generosi denominationem, imò neq; Nobilis, eâ quoque significatione, qua εὐγενεία respondet. In priore verbo latent insidiæ. Alterum quanquam sit liberalius, non multum tamen ad gloriam secum affert. Maximus certè illi honos adhibetur, quem Nobilem simul & Generosum nominamus. Isto titulo nullus dari major, nullus honorificentior homini ab homine potest. In isto continentur omnes alii, Magnificus, Prudens, Sapiens, Doctus, Illustris, Excellens, Serenus, Altus, & si qui alii sunt hujusmodi, à nullo alio continetur ipse. Seipsos igitur fallunt, qui posthabitâ luce ac veritate rerum, umbrâ & fumo vulgarium titulorum quorundam, quibus obscuratur fama potius, quàm illustratur, hodiè tantoperè delectantur, ubiq; nunc abusus obtinet,

Aliter apud Latinos.

Titulus Nobilis & Generosi est planè generalis.

nobis

nobis tamen si non loquendi, at sentiendi saltem cum Sapientibus integrum (ut spero) relinquetur. Reformare mundum nolumus, dicere duntaxat quod res est, habemus in animo. Neq; enim Superlativa illa, Illustrissimus, Excellentissimus, Serenissimus, Altissimus tantum revera dare Principi possunt, quantum illa Nobilissimus, Generosissimusque. Rex ipse Galliæ cum in sermonibus familiaribus juramentum (ut fit) interponere aliquando vult, non alio uti solet, (hoc à suis majoribus ipsum accepisse ajunt) quàm Foy de Gentil' homme, quod multis quoq; Italiæ Principibus eadem ratione usitatum esse constat. A' fe da Gentil' huomo. Sed istud tamen non satis etiam esse ad fidem faciendam, & antea diximus, & ex sequentibus magis liquebit.

CAP.

CAP. V.

Quid sit Nobilitas, Gloria; Natura Parentum in Filiis, Origo Nobilitatis. Variæ causæ cur Nobiles degenerent.

Nothi.

Alterum definiendi genus.

NUnc si alteram definiendi rationem sequamur, non malè ut arbitror, hoc pacto Nobilitatem definiemus: *Nobilitas est dignitas generis redundans in eos, qui ex tali genere ortum ducunt.*

Nobilitas quid sit?

Definitionis hujus explicatio.

Et quidem quoad genus.

I. Est dignitas.

Dignitatem quidem statuimus, quoniam Nobilis hoc ipso quod Nobilis est, splendorem & lucem quandam secum affert, quâ dignior est & præstat ignobili. Qualitates hasce animi corporeis istis accommodatissimis exprimi à nobis, rerum intelligentes æquo animo, quod scio, patientur. Et *Euripides in Bellerophonte*, de nobili loquens, ait: γαῦρον σπέρμα ἔχων (splendidam originem seu splendidum semen habens) quasi elatum vel præstantem, & alio loco (*In Electra*) λαμπροὶ γὰρ εἰς γένος γε. (Clari quidem genere) quasi genere splendidi, & *Galenus in Suas. ad artem c.*

4. de

4. de Nobilitate agens his ipsis utitur verbis: γένος περιφανέστατον. (Genus illustrius) & paulò post. ὅσοις δὲ τὸ λαμπρὸν καὶ διάσημον τοῦ γένους. (h.e. Quibus verè clarum atq; illustre genus est.) Alii dicunt Ornamentum, sed eodem hæc omnia recidunt. Et propositiones illas, quas omnem docendum præscire, non modò propter earum evidentiam, sed etiam propter usum necesse est, axiomata eo nomine vocantur à Græcis (*Themist. lib. 1. post. cap. 5.*) quasi dignissimæ sint, quibus procul dubio sine ulla adhibitâ demonstratione credatur. *Aristoteles* autem noster *lib. 5. Polit. c. 1.* & præstantiam & dignitatem expressit his verbis: οἱ κατὰ γένος ὑπερέχοντες, οὐκ ἀξιοῦσι τῶν ἴσων αὐτοὺς διὰ τὴν ἀνισότητα ταύτην. (h.e. Qui genere præstant, non putant aliis paria deberi, propter inæqualitatem illam) & alibi: (*Nempe in Rhetor. ad Alexandrum cap. 34.* γενεαλογίαν his quidem hominibus ἔνδοξον (Clarum) illis verò ἄδοξον, (obscurum) esse scripsit. Et paulo post: ἐὰν δὲ μηδὲν ἀπὸ τῶν προγόνων ἔνδοξον ὑπάρχῃ, &c. (h.e. Si verò nulla majorum claritas adsit.) Et Clarius *in lib. 2. Rhetor. cap.*

15. ἐστ

15. ἔστι δὲ εὐγένεια ἐντιμότης τις προγόνων; (h. est, Est autem Nobilitas, majorum dignitas quædam.) Unde autem talis præstantia dignitasque nascatur, in sequentibus aperietur. Generis autem dignitatem esse dicimus. Quia si generis non sit; nullam constituit Nobilitatem; quemadmodum particula etiam ipsa εὐγένεια demonstrat. Aristoteles nusquam de Nobilitate sermonem fecit, quin istam particulam immiscuerit quoque; (vel ipsi æquivalentem. Nam προγόνων ἀρετὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν; & γένους ἀρετὴν, (hoc est, Majorum virtutem, antiquam virtutem, generis virtutem) pro eodem accipit. Est enim totius rei cardo, ut paulò post audiemus. Loca describere, cùm tam multa sint, superstitiosum fortasse videri posset. Satis erit rem indicasse. Ac proinde reprehendebatur. *Euripides* & quidem jure, qui alicubi (*Nempe in frag. de Nobilitat.*) dixerat, Nobilem esse, non qui majoribus longo jam tempore bonis natus sit, sed qui vir bonus ipse simpliciter fuerit. Τὸ δὲ, (inquit *Aristoteles*) οὐκ ἐστιν. Ἀλλ᾽ ὀρθῶς ζητοῦσιν οἱ τὴν ἀρχαίαν ἀρετὴν προτιθέντες, (h. e. Hoc autem non

II. Est dignitas generis.

est

est verum: Sed rectè ajunt, qui virtutem antiquam proponunt) *Plato* quoq; in omnibus locis (*vide Alcibiad. 1. Charmidem Theagem*) quibus Nobilitatis meminit, eandem vocem retinet, & vel idem vel alius, quivis fuerit, Nobilitatem *in Definit.* definit, ut sit ἀρετὴ εὐγενοῦς ἤθους, (h. e. Virtus generosi moris) Hoc vulgò concedunt & qui vel Nobilitatis vocem efferre duntaxat norunt, tale quippiam ipsâ significari confitentur. Hinc ratio elicitur, quamobrem Nobiles cum Reipubl. administrationem sibi arrogant, eo etiam jure utantur, quod Aristoteles iis verbis attigit: πολῖται γὰρ μᾶλλον οἱ γενναιότεροι τῶν ἀγεννῶν. (h. e. Cives enim magis censentur Generosiores, quàm qui sunt Ignobiles.) Nam apud Bizantinos, (*ut est 2. Oeconom.*) pro cive tantum habebatur, qui patre & matre civis esset: apud alios autem (*ut est lib. 3. Polit. c. 1.*) qui & avum & proavum & atavum habuisset civem; quam definitionem ut non probat *Aristoteles*, quasi non explicantem civis naturam, ita etiam non improbat, quasi ab usu administrationeque ipsa Reipubl. non alienam. Nobiles

D ergò,

ergò, quia hoc ipso Nobiles domi suæ sunt, & putantur esse, quod multos avos in civitate habuerint, jure se πολίτας μᾶλλον (cives magis) appellare possunt, eoq; nomine de Principatu cum ignobilibus in Republica contendere.

Differt ergò Nobilitas à gloria.

Atque hoc etiam differt Nobilitas à Gloria, quam δόξαν vel κλέος Græci dicunt, quod hæc nihil aliud sit, quàm splendor ille, qui in aliquo ex bona illius fama, honoribusq; in eum collatis exoritur: Omninò namq; splendor iste & lux, de qua loquimur, & quam vocamus gloriam, non est εὐδοξία, quam definit. (Rhetoricè tamen, *nempe 1. Rhetor. c. 5.*) *Aristoteles* ut sit Studiosum virtutis Virum ab omnibus haberi, vel hujuscemodi quippiam bonum in se habere, quod omnes aut saltem multi, aut boni aut prudentes homines habere ipsi appetunt, & quæ differt ab honore, quod hoc sit signum sive potius εὐδοξίας effectum, ut paulo post dicendum erit. Gloria utrumq; sequitur & εὐδοξίαν propter virtutem benefactaq; conceptam, & honores, propter εὐδοξίαν collatos. Quæ omnia breviter *Aristoteles*, appositè tamen significatissimeque

que his verbis (*In Rhetor. ad Alexand. c. 1.*) indicavit. Καλὰ δὲ ἐστιν ἀφ' ὧν εὐδοξία τις, (h. e. Honesta verò sunt, ex quibus bona aliqua existimatio nascitur.) En primum: καὶ τιμὴ τις ἔνδοξος (atq; honos aliquis gloriosus.) En secundum quasi ex primo, & tertium quasi ex utroq;: γενήσεται τοῖς πράξασιν (In eis qui aliquid gesserint) ἐνδόξους enim Aristoteles vocat, quos nos gloriosos appellamus. Sed ad propositum revertamur. Nobilitas est quidem & ipsa dignitas quædam, & lux ex honestate honesteque factis emanans; attamen non ejus præcisè, qui nobilis dicitur, sed aliunde, id est, à majoribus emanans. Sic Nobilis alienâ virtute; Gloriosus autem splendore in se exoriente, nō alienâ luce dicetur. Sic Nobilitatem accipimus, gloriam aquirimus: Sic nascimur Nobiles, Gloriosi fimus. Divinus Præceptor *lib. 4. Eth. Nicom. c. 2.* ita distinxit his verbis: πρέπει δὲ οἷς τὰ τοιαῦτα, προϋπάρχει δι' αὐτῶν, ἢ διὰ τῶν προγόνων. (h. est, Hoc autem decet eos, quibus res hujusmodi vel ipsorum virtute partæ sunt vel à majoribus relictæ.) Hi sunt Nobiles ἢ ὧν αὐτοῖς μέτεστι, (h. est, aut ab illis, qui

hisce conjuncti) hi sunt Gloriosi. Sic enim se statim explicat ibi: Καὶ τοῖς εὐγενέσι, καὶ τοῖς ἐνδόξοις, (h. est, Benè Natis seu Nobilibus,& Gloriosis) Quo etiam Generosus à Virtuoso differt, quod hic nullum sibi proponat imitandum, ille non nisi relatione ad vestigia majorum intelligatur. Quanquam autem initiò constituerim, nolle me hac disputatione Nobilitatis Pædagogiam profiteri, sed naturam ejus duntaxat docere, ut in tanto abusu rerum & nominum, qui revera Nobiles & Ignobiles essent, intelligeretur: attamen occasione adeò apertè oblatâ, silentio præterire id non possum, de quo *Galenus in Suas. ad art. c. 4.* ad hoc propositum sapientissimè nos præmonuit: Meminerint scilicet Nobiles se illustriores & splendidiores quodam loco positos homines latere non posse. (ποιεῖ γὰρ ἐμφανεστέρους τὸ ἀξίωμα inquit *lib. 2. Rhetor. cap. 17. Aristoteles*) & multò etiam magis eorum vitam atque actiones cognosci, quàm ignobilium, qui cum ex obscuro loco exiverint, hoc habent commodi, ut quales sint, multos latere possit. Nunc ad prima. Redundare autem dicimus dignitatem & præ-

Differt Generosus à Virtuoso.

II. Quoad cæteras definitionis.

præstantiam hanc majorem in posteros, non modò, quia (*ut Cicero in Orat. pro P. Sextio*, inquit) Valeat apud nos clarorum hominum & benè de Republica meritorum memoria etiam mortuorum, in ipsis posteris excitata, sed quia consentaneum est, (*ut* inquit *Plato in Alcibiade 1.*) Meliores esse naturas, in genere nobili, verba illius ista sunt, Socrates: Πότερον εἰκὸς ἀμείνους γίγνεσθαι φύσεις ἐν γενναίοις γένεσιν, ἢ μή; (hoc est, Utrum sit consentaneum, meliores esse naturas, in generibus Nobilibus, an non?) Alcibiades: δῆλον ὅτι ἐν τοῖς γενναίοις, (h. est, Manifestum quod in Nobilibus.) Idem dixit *Aristoteles lib. 1. Polit. c. 5.* ibi: ἀξιοῦσι γὰρ ὥσπερ ἐξ ἀνθρώπου ἄνθρωπον. Καὶ ἐκ θηρίων γίγνεσθαι θηρίον, οὕτω καὶ ἐξ ἀγαθῶν ἀγαθόν. (h. est. Putant enim ut ex homine hominem, & ex bestiis bestiam, sic ex bonis bonum generari.) Et alibi (*nempè lib. 3. Polit. c. 8.*) ἔτι διότι βελτίους εἰκὸς τοὺς ἐκ βελτιόνων (h. est, Præterea quia ex melioribus meliores nasci probabile est.) Item (*nempe in Rhetor. ad Alexand. c. 34.*) ἔτι δὲ οὐκ ἄδηλον εἶναι πᾶσιν ὅτι τοὺς ἐξ ἀγαθῶν γενομένους εἰκὸς ἐστι τοῖς προγόνοις ὁμοιοῦσθαι. (h. est, Præterea nemini

particulas, ubi de Natura Parentum in Filiis: quæ probatur, I. autoritate: Ciceronis. Platonis.

Aristotelis,

 mini

mini esse obscurum, qui ex bonis Parentibus nati sunt, eos consentaneè suis majoribus fieri similes.) Item (*In frag. de Nobilit.*) σπουδαῖον δὲ ἐστι γένος ἐν ᾧ πολλοὶ σπουδαῖοι πεφύκασιν ἐγγίνεσθαι. συμβαίνει δὲ τὸ τοιοῦτον ὅταν ἐγγένηται ἀρχὴ σπουδαία ἐν τῷ γένει. ἡ γὰρ ἀρχὴ τοιαύτην ἔχει τὴν δύναμιν πολλὰ παρασκευάζειν οἷα περ αὐτή. Τοῦτο γάρ ἐστιν ἀρχῆς ἔργον ποιῆσαι οἷον αὐτή, ἕτερα πολλά. (h.e. Bonum genus est, in quo multi boni fuerint; Fit autem tale cum bonum aliquod principium ejus extiterit. Etenim principium hanc vim habet, ut multa alia, quale ipsum est, præparet sibi.) Et sanè si loci conditio (*Plat. in fine 5. de Leg.*) quod etiam supra dicebamus, tantum valet in hominum moribus, quantum valere natura progenitorum debebit? Justè admiratur istud *Euripidis*:

II. Ratione à minore ad majus.

Adjectâ autoritate Euripidis.

Φεῦ φεῦ, τὸ φῦναι πατρὸς ἀγενοῦς ἄπο.
ὅσην ἔχει φρόνησιν ἀξίωμά τε.

(h.e. Papæ, Papæ nobili ex patre nasci, quantam habet vim ad prudentiam, & quantam autoritatem.) Et alibi (*In Heraclidis*:

Τόσον δὲ παῖδα σωφρονοῦν ἐπίσταμαι
Χρηστοῖς θ' ὁμιλοῦντ' ἀστεμφῆ ἠσκηκότα

πῶς

πῶς οὖν ἂν ἐκ τοιοῦδε σώματος κακὸς
γένοιτ' ἄν, οὐδεὶς τοῦτο μ' ἂν πίθοι ποτέ.

(h.eſt; Hunc ego puerum modeſtum novi: & cum bonis verſantem, coluiſſe pietatem. Quo pacto igitur ex tali corpore malus naſceretur? Nullus hoc mihi perſvadebit unquam) Tanta vis eſt naturæ. Sed hoc ipſum, quod hoc loco, naturam vocamus, quid ſit, à Sapientibus quæritur. Varias perfectione promptitudineq; facultates animæ noſtræ, varios mores, ſtudiaq; varia à corporis & inſtrumentorum animæ variâ conſtitutione, præſertim naturali ex temperamento conformationeq; contracta effici *Galenus* dicet. Et *Ariſtoteles* non repugnabit, qui *lib. 2. Phyſ. text. 31. 2. de Generat. Animal. cap. 1. & 4.* Semen parentis & præſertim maris cauſam vocat efficientem, quo tamen ſemine, non modo id, quod ex temperamento elementorum conſtat, conſiderandum eſt, ut craſſitudo ſubſtantiaque, ſed divinius aliquid aliud, atq; cœleſte nullius elementi particeps. Hoc ipſo, caro eſt caro, (ut *Ariſtoteles* loquitur) atq; os, os. Et in hoc ipſo, animæ omnis corporeæ poteſtas, quæ cum ſpiritibus ex pa-

Quid hic Natura vocetur explicat.

ex parentis universo corpore, maximè autem ex principibus partibus, in testibus per vasa cordis, epatis, & cerebri accepta est, quasi delitescens consistit, tum sese ostentans, cum expressam solidamq; perfectionem materiæ habilitas obtinuerit ὅσα φύσει γίνεται (inquit) ἢ τέχνῃ ὑπὸ ἐνεργείᾳ ὄντος. (h. est, Quæcunque aut naturâ, aut arte efficiuntur ab eo, quod actu est.) En parentis corpus. ἐκ τοῦ δυνάμει τοιοῦτον (ex eo, quod est potentia tale fit.) En semen à parente decisum, & ipsemet addit: Τὸ μὲν οὖν σπέρμα τοιοῦτον. (Semen itaq; tale est) sequitur: Καὶ ἔχει κίνησιν, καὶ ἀρχὴν, τοιαύτην, (Et motum & principium tale habet.) A parente nimirum, qui actu talis erat, quale semen est potestate; ὥστε παυομένης τῆς κινήσεως. (Quare peracto seu cessante motu.) At non cessat nisi planè accommodata materia, γίνεσθαι ἕκαστον τῶν μορίων καὶ ἔμψυχον. (Existit unaquæque pars, eaq; animata.) Et ne quis existimaret, hanc vim seminis à parentibus ex elementorum temperatione proficisci, addit, σκληρὰ μὲν οὖν καὶ μαλακὰ, καὶ κραῦρα καὶ ὅσα ἄλλα πάθη ὑπάρχει τοῖς ἐμψύχοις μορίοις θερμότης καὶ ψυχρότης

ποιή-

ποιήσειεν ἄν: Τὸν δὲ λόγον ᾧ ἤδη τὸ μὲν σὰρξ, τὸ δὲ ὀστοῦν οὐκέτι ἀλλ᾽ ἡ κίνησις ἡ ἀπὸ τοῦ γεννήσαντος τοῦ ἐντελεχείᾳ ὄντος ὅ ἐστι δυνάμει ἐξ οὗ γίνεται, ὥσπερ καὶ ἐπὶ τῶν γινομένων, κατὰ τέχνην. (h. est; Dura igitur lenta, rigida, & quæcunq; aliæ affectiones partibus animatis insunt, à caliditate frigiditateve possunt effici: At species qua jam caro aut os est, non potest: sed à motu qui proficiscitur ab eo, quod genuit, quodq; actu est id, quod potentia est id, ex quo gignitur, efficitur, ut in artificiosis quoque contingit.) Quæ omnia expressius adhuc *ejusdem tractationis cap.* repetit. Et sanè hîc non sat esset primarum duntaxat qualitatum habere rationem. Mores enim non planè ducuntur ab illis. Sit v. g. ira à siccitate, lentitudo ab humanitate, sunt tamen affectus quidam & mores, qui in omni temperatura, aut saltem pluribus iisque diversis æquè inveniuntur. Vix dicere possis, quænam temperatura pro causa voluptatis, odii, invidiæ, maledicentiæ, avaritiæ, crudelitatis, fraudulentiæ, sit accipienda. Neque adeò temperari (quicquid *Galenus* quodam loco (*lib. de San. tuend. c. 8.*) dicat)

Illa verò natura non est tantum à primis qualitatibus sed à diviniore principio.

Parentũ caliditas vel frigiditas vel alius cujusvis qualitatis excessus potest, ut propterea mores in iis mutentur, & non similes in sobolem transferantur. Unde hæc igitur? Non ex eo, quod ab elementis semen habet, sed alio quopiam, quod, (*Proclus ita sentit*) cum seipso tale sit, vel si placet, à cœlo siderumq; potentia (*Aristot. lib. 2. de Gener. Animal. c. 2.*) quam progenitricis loco veteres omnes habuerunt, tali ac tali proprietate pictum, filiis cum semine ipso infunditur. Atq; hoc ipsum *Plato* (*in lib. 3. de Rep. vide Aristotelem lib. 2. Polit. c. 3.*) significavit, cum dixit; Homines à Deo sic genitos, ut qui apti futuri essent ad imperandum, eorum animis à prima generatione admixtum sit aurum, aliis argentum, agricolis & opificibus æs ac ferrum: Ingenium nempè virtutesq; istas naturæ designans, quarum causę nullis indagationibus ab humano ingenio possunt erui. Τοιὸς γὰρ νόος, ait quoq; *Homerus* ad hoc propositum;

ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων

οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι, πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε.

(h. est, Talis est mens hominum terrestrium, quali lumine Pater hominum, Deo-

Deorumque terras illustrarit.) Quo etiam spectant illa nostri Philosophi *7. Eudem. c. 18.* Κινεῖ γὰρ πως πάντα τὸ ἐν ἡμῖν θεῖον: ἀρχὴ δὲ τοῦ λόγου οὐ λόγος, ἀλλά τι κρεῖττον. (h. e. Movet enim quodammodo omnia, quod in nobis divinum est; Principium autem rationem movens, non est ratio ipsa, sed quiddam melius) Argumentum est ferè demonstrans, Physiognomiæ non tantum fidei præstandum esse, quantum ex Neotericis quidam contenderunt. Quæ tamen (ut hoc dicamus obiter) si non omnem, saltem quandam naturæ propensionem sine dubio potest indicare. Ut non omninò frustra (*Procl. in Alciab. Plat.*) Pythagorici de Adolescentum erudiendorum indole judicium ex ea ferre consveverint. Atque extat Zopyri Physiognomici (*Alex. Aphrod. lib. de fato c. 4. Cicero lib. de Fato*) de Socratis ingenio moribusque, vera & ipsiusmet Socratis testimonio confirmata prædictio. Sed ad rem. Mens ipsa quoq; & si sit à corporis natura diversa, extrinsecusq; illabatur, motibus tamen corporis afficitur & mutatur, prout *Aristoteles* mille in locis (*ut est lib. 1. Physiognom. 2. prior.*

2. prior. Anal. c. ult. 4. de gener. anim. 10. 14. Sect. problem. 1. 3. Sect. probl. 1.) ſcriptum reliquit. Mutatur inquam non per ſe, ſed ratione animæ ſentientis, quæ ipſi ſervit in operando, cum alioquin corporeo aliquo inſtrumento ipſa non utatur, ut ſenſus & ſecundum ſuam ſubſtantiam immixta ſit corpori, à quo non aliâ ratione, dum in eo eſt, pendere dicitur, quàm quoniam rerum intelligibilium formæ in phantaſmatis reſident, quæ ſine corpore non ſubſiſterent. His igitur ita ſe habentibus, liquet non temerè Homerum, Euripidem, Hippocratem, Platonem, Ariſtotelem, ac Sapientiores quosvis imò verò publicum totius orbis conſenſum Naturæ Parentum in ſucceſſione prolis efficacitatem adeò celebraſſe, & Poëtam noſtrum, *(Horat. lib. 4. Carm. Od. 4.)* alios imitatum ſic cecinisse:

Fortes creantur fortibus, & bonis,
Eſt in juvencis, eſt in equis patrum
Virtus, nec imbellem feroces
Progenerant aquilæ columbam.

Quo ipſo Terentianus etiam ille Chremes *(in Heaut. Scen. 4. Act. 4.)* quaſi pro certa utebatur norma, ad æſtimandum filium cum Soſtrata rixans:

Is

——— Is quod est consimilis moribus
Convinces facilè ex te natum, tui similis est probè.
Nam illi nihil vitii relictum est, quin id itidem sit tibi
Tum præterea talem nisi tu nullà pareret filium.

Hæc vera nobilitatis origo est. Quam igitur aliam Philosophi isti plebei ex historiis quærunt? Cum hominibus ipsa quoq; cœpit: Tum minus cognita cum virtutis pulchritudo; & venustas, minus perspecta & culta fuit. Hæc verò tum coli maximè cœpit, cum homines; qui ad societatem civilemq; convictum etiamsi, ope mutuâ nihil indigeant, (*Aristot. 3. Polit. c. 4.*) proclives sunt, cum antea dispersi vagarentur, in unum congregati, ac civilibus officiis institui cœperunt. Inde orta in iisdem admiratio, si quis multa magnaq; adjumenta ad civilem societatem conservandam afferret, quod ipsum virtutis est opus. Primos illos homines (inquit *Aristoteles 2. Pol. c. 6. & 3. de Gener. animal. 10.*) sive ex ipsa terra, sive ex paucis aliquibus post maximam aliquam & universalem internecionem servatis homini-

Hinc jam dependet vera Nobilitatis origo, quam vis illa primitus cum virtute admodum fuerit occulta, & incognita.

minibus geniti fuerint, probabile est, ὁμοίους εἶναι καὶ τοὺς, τυχόντας καὶ τοὺς ἀνοήτους. ὥσπερ καὶ λέγεται κατὰ τῶν γηγενῶν. (h. est, similes fuisse vulgaribus & insipientibus, ut de terrigenis memoratur.) Atque alibi (*3. Polit. c. 10. & 5. polit. c. 11.*) scripsit, temporibus illis Heroicis si quis vel artem aliquam utilem invenire, vel aliunde importatam suis tradere potuisset, aut etiam multitudinem dissipatam; & passim more belluarum incertis sedibus vagantem, in unum congregare, ut de Orpheo, Amphione, Theseo scribitur, eum in Principem & Regem eligi, atque imperium posteris ejusdem hereditario jure tradi solitum. Tanta virtutis penuria & caritas tunc erat. Quæ causa etiam fuit ut sub Regibus primò fuerint homines, quam sub Republ. καὶ διὰ τοῦτ' ἴσως ἐβασιλεύοντο πρότερον, ὅτι σπάνιον ἦν εὑρεῖν ἄνδρας πολὺ διαφέροντας, κατ' ἀρετήν. (h. est, & propterea fortasse olim Civitates regio imperio administrabantur, quoniam difficile erat invenire viros virtute magnopere excellentes.) Temporis verò successu, crescente virtute, virtuosorumq; copiâ, non amplius regna tolerare

rare voluerunt, ἀλλ' ἐζήτων κοινόν τι καὶ πολιτείαν καθίστασαν. (sed quærentes commune quoddam, Rempubl. constituerunt.) Impiè verò hîc *Vives lib. 2. de fœm. Christ.* Nobilitatem bello, latrociniis, fraudibus, spoliationibus partam & conservatam testatur. Quid enim hæc ad Nobilitatis originem? Quid ad Nobilitatis naturam? quod si causas intelligat, à quibus illa fluit, tam possunt ista pro causis accipi nobilitatis quam possunt virtutis: ἔστι γὰρ εὐγενὲς κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν. (h. e. Est enim nobile à virtute generis.) At qui Nobilitatem rem stultam nominant, his opponunt, quæ haud rarò videntur: Multos nimirum ex claris ortos Parentibus degenerasse ab *Aristotele* quoq; multis in locis, (*imprimis in Rhet. ad Alexandr. c. 34. lib. 2. Rhet. c. 15. lib. 1. Polit. c. 3.*) scriptum legitur. Unum adducam, qui comprehendit omnes: Γενναῖον δὲ κατὰ τὸ μὴ ἐξίστασθαι ἐκ τῆς φύσεως ὅπερ ἐπὶ πολὺ οὐ συμβαίνει τοῖς εὐγενέσιν, ἀλλ' εἰσὶν οἱ πολλοὶ εὐτελεῖς. (h. e. Generosum autem in eo cernitur si à natura non desciscat, quod plerumq; non contingit nobilibus. Nam pleriq; ipsorum perfecti sunt) ut quod de una parte

Reprehendit Vivem, qui Nobilitatem bello &c. partam conservatamq; esse dixit.

Incipit explicare: Qui fiat, quod ex claris orti parentibus sæpè degenerent.

I Ipsa Nobilium degeneratio q. ante oculos ponitur.

parte nostri dicebat alibi (*nempe lib. 1. Polit. c. 3.*) de altera credendum videatur. (*ibid. cap. 4.*) Natura vult quidem corpora liberorum hominum diversa, ac servorum facere, ut hæc nempe robusta & deformia sint ad necessarios usus, illa recta & pulchra, non ad talia munera, sed ad vitam civilem, quæ partim in bello, partim in pace versatur, obeundam accommodata: Sæpè tamen accidit, ut natura quod vult non assequatur, & quandoq; eam corporis dignitatem, quæ homini libero conveniret, servi, & contra qui ad imperandum nati sunt homines, ingenuiq;, corpora deformia serviliaq; obtinuerint. Sic ex bonis bonum vult quidem efficere natura sæpè, non tamen potest. Huc etiam inter Generosum & Nobilem discrimen allatum, pertinet. Omnis enim Nobilis, Generosus esset quoq; si natura ista nunquam falleret. Et, quod urget magis, non modò dissimilibus moribus, sed peioribus etiam, quam qui ex ignobilibus nascuntur, ex nobilibus nasci plerumque filii solent. Idipsum cecinit antea *Homerus lib. 2. Odyss.*

Quæ sit partim, Quoad ipsam naturam impeditam.

Partim quoad mores flagitiosos.

Παῦ-

Παῦροι γάρ τοι παῖδες, ὅμοιοι πατρὶ πέλονται, οἱ πλέονες κακίους.

(h.e. Pauci enim filii similes sunt Patri, pleriq; peiores) & *Aristoteles 2. Rhetor. c. 15.* ἐξίσταται δὲ τὰ μὲν εὐφυῆ γένη εἰς μανικώτερα ἤθη, οἷον οἱ ἀπὸ Ἀλκιβιάδου καὶ οἱ ἀπὸ Διονυσίου τοῦ προτέρου; τὰ δὲ στάσιμα, εἰς ἀβελτερίαν καὶ νωθρότητα, οἷον οἱ ἀπὸ Κίμωνος καὶ Περικλέους καὶ Σωκράτους. (hoc est, Deficiunt autem familiæ, quæ bono ingenio præditæ sunt ad mores insaniores, ut qui ab Alcibiade Dionysioque superiore profecti sunt; Quæ verò stabili ad stoliditatem atque segnitiem, ut qui à Cimone, Pericle, Socrate) *Cicero* etiam de Dolabella *in Orat. pro P. Quintio* loquens monuit, Nobiles solere seu rectè seu perperam facere cœperint, ita in utroq; excellere, ut nemo ignobilis assequi possit. Quorum hominum sententiæ, quid aliud indicant, quam Nobilitatis opinionem, non à Sapientibus sed à magno erroris magistro populo ali. Sed quamquam verè ista dicantur, rem tamen ipsam, hoc est, Nobilitatem non convellunt. Causa itaque istius eventus explicanda. Non solâ naturâ bonos homines effici antea

Responsio addita, & vera degenerationis Nobilium causa apposita.

quoq; ex Aristotelis autoritate diximus, Habilem natura facit, non dat habitum, inclinat non cogit (in quem sensum & non alium accipienda est illa Platoni adscripta definitio Nobilitatis ut sit εὐαγωγία ψυχῆς περὶ λόγους καὶ πράξεις (h. e. Facilis animi ductus ad rationes & actiones) cui, nisi doctrina & præcepta Magistræ morum Philosophiæ præstò sint, quid mirum, si plerumq; ad malum agatur? Permagni illud interest, de quo *Aristoteles 7. Polit. c. 15.* verba fecit: ut corpus hominis prius gignitur quàm anima & pars animæ rationis expers vel appetitus priusquam mens & ratio. Sic primis illis temporibus ætatis sensum: duntaxat vivimus, mens & ratio ipsa per se non expergiscitur, nisi externus, qui clamet Præceptor adsit; Utut autem appetitus benè propensus atq; affectus à parre fluxerit, appetitus tamen est, atq; rebus caducis & corporeis, quæ naturæ suæ conveniunt, facilè movetur. Idipsum non de puero modò, sed etiam de Sapiente Princeps Peripateticorum adversus rigidam illam Stoicorum opinionem his verbis *lib. 3. Polit. c. 11.* protulit: Κρεῖττον

Et quidem & defectus disciplinæ seu Institutionis.

δὲ ῷ

δὲ ᾧ μὴ προσέστι τὸ παθητικὸν ὅλως ἢ ᾧ συμφυές. Τῷ μὲν οὖν νόμῳ τοῦτο οὐχ ὑπάρχει ψυχὴν δ' ἀνθρωπίνην ἀνάγκη τοῦτ' ἔχειν πᾶσαν. (h. e. Melius eſt quod caret affectibus, quam cui natura ſunt inſiti. Hoc ipſum autem legibus abeſt, humanis autem omnibus animis adeſſe neceſſe eſt) Quid mirum igitur ſi tenerior illa ætas nullis ſuffulta adminiculis in contrariam naturæ ſuæ partem flectatur? *Ariſt. 4. Polit. c. 11.* Si appetitus conſvetudine ad malum converſus (ita enim à natura factus, ut ad utramque partem ſe convertendi facultatem habeat *Simpl. in Epict. com. 1.*) probâ inſtitutione atque educatione non cohibitus, tantas poſtea vires ſumat, ut adultus etiam atque exorto rationis lumine, ipſe tamen adhuc ſibi vendicet principatũ. Atq; hoc in cauſa fuit, ut Sapientes ferè omnes, qui vel Reſpublicas conſtituerunt, vel præceptis ac legibus easdem communiverunt, de liberorum educatione inſtituenda potiſſimum laboraverint. *Vid. Ariſtotelem 8. Polit. c. 1. & 2.* Cujus cum multa præcepta extent, Illa tria imprimis, quibus reliqua continentur, proponi ſolent: Ut nimirum in prima

In Educatione, quæ imprimis attendenda.

generatione infantiaque corporis habeatur cura. Deinde verò appetitus, ut moralibus virtutibus per optimam institutionem educationemq; informetur *Arist. lib. 7. Polit. c. 15.* Hæc ipsa namque pars animæ illa est, in qua virtutes morales omnes generantur: *Arist. 1. Mag. Mor. cap. 6.* Tandem ut ætate paulò ampliùs progreßâ, mens ipsa (Hæc enim finis est, ad quem generationem & morum institutionem accommodare oportet. *Aristot. lib. 7. Polit. c. 15.*) scientiis artibusq; non modò præclaris atq; utilibus, sed etiam convenientibus informetur. Neq; enim ut *Aristoteles lib. 3. Polit. cap. 3.* quoque *Euripidis* testimonio scripsit, eadem institutio Principis est, quæ civis, ὥσπερ καὶ φαίνονται οἱ τῶν βασιλέων υἱεῖς ἱππικὴν καὶ πολιτικὴν παιδευόμενοι. (h. est, Quemadmodum videmus regum filios equestribus & politicis disciplinis erudiri.) Et paulò pòst: ὡς οὖσαν τινὰ ἄρχοντος παιδείαν, (h. e. Ceu quædam peculiaris institutio Principum sit.) Prima igitur hæc & potissima tanti mali causa est. Sequitur altera, de qua verba fecit *Plutarchus in opusc. pro Nobil. ex Xenophonte*, quod homines, qui alio-

II. Uxoris ignobilis & non benè moratæ electio vel potius susceptio & cohabitatio.

qui

qui ſunt Nobiles & Virtuoſi, aliquando vel bonorum vel potentiæ vel factionis, vel opum ac divitiarum vel etiam pulchritudinis gratiâ (Sunt enim homines, quantumvis Sapientes) ignobilem & non benè moratam uxorem ſibi adjungant, quæ ut conjunctiſſimum quoddam eſt in generatione filiorum principium, ita validiſſimum eſt ad naturam eorundem depravandam, ſi ſit malum. Quapropter illud in negocio uxoris eligendæ maximè omnium expedit, ut alios ſapientiores qui plus vident, prudentiores, qui animi affectionibus carent magis & qui nos ament, curam omnem referamus. Verba Xenophontis hæc ſunt: Ταυτὰ τὰ ἔπη λέγει τοὺς ἀνθρώπους ἐπίστασθαι γεννᾷν ἐξ ἀλλήλων καταγίγνεσθαι τὸ γένος τῶν ἀνθρώπων, κάκιον ἀεὶ μιγνύμενον τὸ χεῖρον τῷ βελτίονι, (h. e. Hæc reprehendunt homines qui nullo diſcrimine liberorum procreationi operam dant. Hinc enim genus humanum deterius ſubinde fit, cum mali conjuges bonis admiſcentur.) Neque parum momenti ad prolis naturam affert, quo loco & qua ætate maritalis conjunctio nobilium fiat. Non omnis enim

III. Ut & loci & ætatis, qua ſit maritalis conjunctio, neglectus.

enim ætas generationi apta est saltem perfectæ. Adolescentium fœtus immaturi sunt, ut corpore, ita & mente, quam unà cum corpore senescere *in Politicis 2. cap. 7. & 7. c. 18.* apposite docemur. (ἔστι γὰρ ὥσπερ καὶ σώματος, Καὶ διανοίας γῆρας. h. e. Est enim ut corporis ita & mentis senectus.) Quapropter neq; extrema senectus procreationi est idonea: Sed illa ætas, in qua corpus & mens maximè vigent, accommodatissima. De qua etiam re in benè institutis Rebuspublicis statutæ leges erant. *Plato in 6. de Legib. Aristot. lib. 7. Polit. cap. 16.* Nunc non istæ modò sed aliæ multæ rectissimè constitutæ sunt abrogatæ: Omnia propè ambitione, avaritiâ, intemperantiaq; hominum in pejus mutata. Illud postremò observarunt Medici, quod ad Aphroditicam monomachiam pertinet. Sunt qui langvidè & oscitanter, sunt qui ebrii, sunt qui non adeò intentâ in rem ipsam mente luctentur. Quorum fœtus à parentum natura generositateq; desciscere verisimile est. At qui ardentius attentiusque & cum voluptate rem agunt, similis propemodum indolis & paris condi-

IV. Minor in lucta Venerea ardor & vigorq.

tionis

tionis filios suscipere solent. Sic igitur si ingenium illud acutum & solidum majorum vel tantillum ob unam ex hisce causis flaccescere incipiat, paulatim incremento in posteris accepto, in insanum ac stolidum hebesque (labi namque solent omnia in res propinquas) tandem convertitur. Horum rationem à me alio loco expositam esse recordor. Nunc aliud agimus. Pro quibus tamen faciunt etiam illa, quæ *Galenus lib. de Inst. Philosophica ex Parmenidis, Empedoclis & Stoicorum sententia* scripsit. Quod autem peioribus etiam moribus Nobiles esse, quàm alii soleant, causa illa generalis est, quod naturam habeant ad omnia paratiorem, plurimumq; ingenio valeant cogitationeq;. Idem affert pro causa divinus Præceptor in re simili *Sect. 29. probl. 7.* Cur homo, qui adeò eruditione præditus est animantium omnium sit injustissimus? ἢ ὅτι πλεῖστον λογισμοῦ κεκοινώνηκε; Μάλιστα οὖν τὰς ἡδονὰς καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐξήτακε. Ταῦτα δὲ ἄνευ ἀδικίας οὐκ ἔστι. (h.e. An quia plurimum rationis habeat? Voluptates itaq; & felicitatem quærit atq; affectat maximè, quod sine injuria fieri nequit)

Jam alterum explicatur, qui nempe fiat, quod peioribus quam alii, quandoq; sint præditi moribus. I. quidem quia habent naturam paratiorem.

Quapropter cum virtutibus moralibus careant, naturalibus autem perfectius instructi atq; armati sint quam bruta & quam ignobiles esse soleant, mente cogitante suggerenteque importunissimi omnium immanissimique fiunt, in Venerem gulamq; turpissimi *Arist. 1. Polit. c. 2.* Multæ præterea nobilibus, cum in tanta existimatione, autoritate, fide, ubiq; præ cæteris habeantur, sese offerunt occasiones, quibus adjuti plus malè agendo præstare, quàm alii valeant. Quo etiam respectu nobilissimos ac ditissimos quosq; μεγαλοπονήρους μᾶλλον (in magnis rebus improbos magis) & contra pauperrimos μικροπονήρους λίαν (in parvis rebus improbos) esse solere *in Politicis 4. c. 11.* à Magistro scriptum est, neque illud est parvi momenti, quod cum ambitio postremus sit morbus, qui ab homine recedat, eâ tamen gravius Nobiles tentantur, quam ignobiles. Ejus rei causa redditur ab *Aristotele lib. 2. Rhetor. cap. 25.* Commune omnium est hominum, ut bona, quæ præcipuè possident, quæcunq; illa sint, augere studeant, & majorem semper eorum cumulum efficere. At Nobiles hoc ipso dicun-

II. Quia hic plures peccandi se offerunt occasiones.

III. Quia ambitione plus quam alii infestantur.

dicuntur, quod majores habuerint magnis honoribus affectos. Hinc itaq; fit, ut honoris titulum propter diuturnam possessionem quasi proprium sibi vendicantes, cum abjectos tum verò novos homines despiciant, & ipsi præ nimia honoris aviditate, ita aliquando à recta ratione aversi agantur, ut omnia humana divinaq; permisceant. Verba Philosophi sunt: εὐγενείας μὲν οὖν ἦθός ἐστι τὸ φιλοτιμότερον εἶναι τὸν κεκτημένον αὐτήν· πάντες γὰρ ὅταν ὑπάρχῃ τι πρὸς τοῦτο σωρεύειν εἰώθασιν. (h. e. Nobilitatis quidem mores sunt, ut qui eam adeptus est, honoris cupidior sit. Siquidem omnes cum suppetit aliquid id accumulare consveverunt) Hæc inquam ac tot causæ possunt à nobis afferri, quo minus nobilis proles naturam Parentum moribus ingenioq; semper exprimat, imò & ipsos ignobiles malè agendo plerumq; vincat. Alias causas non facilè scire possumus, neq; ut sciamus laborare debemus. Sapientiæ non minima pars est, nolle nimis sapere. Sic ille voluit, qui potuit omnia, ut omnium rerũ esset vicissitudo (Sic loquebatur *Socrates in lib. 8. de Repub. & citatur ab Aristotele*

lib.5. Polit.c.12.) ut in ista orbiculari rerum omnium conversione non minus colere justitiam ejus quam admirari potentiam deberemus. Hic terminus est hujus ἀναλύσεως. Nunc ad priora. Nihil ista omnia efficiunt adversus nobilitatem. Reprehendit Hippocrates illos, qui propterea Medicam artem nullam esse dicebant, quod nō omnes per medicinam sanitati restituantur, & multi ægri citra Medicorum usum sanentur, Utrumq; fieri posse affirmat ipse. Quia tamen hoc principio, quod in nobis est, atque ars medica dicitur, aliqui à morbis apprehensi evadunt, eos & alii si sine Medicis non tamen sine medicina servantur quanquàm fortuna multum in utramq; partem possit, idcircò *lib. de arte num. 5.* concludit, artem medicam & quidem magnam artem esse. Sic nos etiam respondemus, etsi Nobiles multi sunt degeneres, atq; etiam vi naturę peiores aliis, nihil tamen obstat, quo minus jus istud istamque naturæ multis ætatibus continuatam efficacitatem aliquid, imò multum esse credamus. Omninò si duo sint, unus ex Nobilibus alter ex obscuris natus Parentibus

Objecta nobilitati nihil officere docet.

bus, atq; uterq; ab iisdem eodem loco & modo educetur, instituaturq; priorem illum plus, citius melius dexteriusque profecturum procul omni dubio est existimandum. Nam prout materies hoc vel illo modo affecta est, ita etiam vel præstans vel vilis forma ex ea erumpere, atq; in lucem prodire solet. Hæc verò de qua loquimur, naturæ bonitas, ad præclaram quamvis formam excipiendam hominem reddit idoneum. Quapropter verissimè Philosophus *lib. 1. Magn. Moral. cap. 10.* dixit, tametsi in nobis situm sit probos esse vel improbos, non tamen continuò sequi, ut omnium probissimi esse queamus. Nam ad hanc probitatis excellentiam, idipsum, de quo nunc disputamus, necessarium est, quod non nos, sed natura nobis fingit. In corporibus idem evenit. Cures quantumvis diligenter, valetudinem quidem conservabis vel recuperabis aliquando, nunquam tamen præstabis, ut optimè omnium valeas, nisi optimum corporis temperamentum tibi à natura contigerit: Eodem pacto ad excellentem virtutem optimè à natura constitutus animus

exi-

exigitur. Sic rectè *Galenus lib. de cogn. cir. an. morb. c. 7.* ad hoc propositum dixit: Quantumvis bonus arborum ac plantarum Sator & cultor, nunquam tamen efficiet, ut rubus uvam ferat; Neq; enim natura illius, talem à principio suo perfectionem capere potest: Et contra ursum, quamvis olim mansvefeceris, non tamen perpetuo habitu talem habebis. Postremò quod à nobis, imò ab *Aristotele lib. 1. Rhetor. c. 5.* dictum est, hanc generis dignitatem in legitimè natos duntaxat redundare, sic est accipiendum, ut nisi Parentes legitimis nuptiis conjuncti fuerint, qui inde gignuntur benè nati legitimiq; non habeantur. Sic loquitur ille: ἰδία δὲ εὐγένεια ἡ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν, καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν, (h. e. Privata (propria) verò nobilitas est aut à viris, aut à mulieribus, & ab ambobus legitima origo) cum præsertim ex prostitutæ, aut saltem ex ambigui pudicitiæ nominis mulieribus, tales suscipi soleant filii. Et quanquam uterq; Parentum honestioris conditionis esset, quia tamen spurii & nothi non apud utrumq; Parentem, sed apud alterum tantum solent educari.

Explicat postremam definitionis particulam: Legitimè.

Qua occasione de Spuriis hic quædam attexit.

cari: Idcircò vix non sunt omnes moribus degeneres. Erunt igitur hæc quasi monstra quædam naturæ quæ licet sit sapientissima, in generatione tamen rerum aliquando peccare nobis videtur. Atq; prout monstra non propriè naturalia dicuntur effecta, quod à natura non legitimè agente, & aliud volente fiant; Ita isti qui malè contra fas & contra leges nati sunt, deformitatem quandam & maculam secum afferunt, quam nulla, quantumvis insignis virtus, delere possit ac proinde quasi non proprii, sed alieni filii reputantur. Monstrosi partus ait *Plato in Cratylo* à specie sua, non ab ea, ex qua nati sunt, habere appellationem debent, ut si equa vitulum pariat non pullum equinum, sed vitulum vocare convenit. Nec in Rebuspublicis illis vetustioribus talis pro civibus, nedum pro nobilibus habebantur: *Aristoteles lib.3. Polit. c.3.* In quibusdam autem popularibus, cives aliquando eos esse factos scribit *Aristoteles* propter legitimorum civium inopiam, magnamque hominum paucitatem. Quapropter cum verorum civium copia suppetebat, tales omninò rejiciebantur.

bantur. In nonnullis tamen nostri temporis Rebuspublicis civium ac nobilium numero habentur, & gerere magistratum permittuntur, fortasse; quia si legibus aliter uti vellent, & minutè ortum uniuscujusq; pervestigare, non multos haberent, qui verè cives essent. Hoc inquam Nothorum & legitimorum discrimen præconcepta hominum opinio facit, quæ tantum potest in æstimanda Nobilitate. Alioquin nonnullos ex illicita origine ortos, supra Parentes etiam nobilissimos gloria extulit: quod de Jugurtha Alexandro & Constantino legitur. Hujus causa est propria virtus, quæ est omni per se Nobilitate dignior. Illud accidit, quia Nothi principio destituuntur, quo definitur Nobilitas, impudicum enim atq; illegitimum habuerunt. Atque hoc differt Nothus ex nobili natus à Nobili non generoso, Hic enim (ut infra dicetur) quamvis malus, nobilis tamen vi & efficacitate principii sic reputatur.

CAP.

CAP. VI.

Proponuntur quæstiones, Quale bonum Nobilitas, Fortuna mala & bona.

SPlendorem & dignitatem antiqui generis vi & naturæ in posteros legitimè natos ex consensu & opinione hominum redundantem, diximus esse Nobilitatem; Restat ut decidamus ex quonam fonte splendor talis oriatur, & conservetur: Hanc nos efficientem Nobilitatis causam appellamus, in qua statuenda, docti homines ab imperita multitudine omninò dissentiunt. Sed antequam de hoc verba facio, tres sunt mihi hîc potissimum explicandæ quæstiones. Prima est ut sciamus in quonam genere bonorum sit Nobilitas, esse namq; bonum & multoties ab Aristotele, atq; à nobis antea repetitum est, & rationibus multis facilè posset evinci. Est enim & sui causa eligenda (*Arist. 1. Rhetor. c. 6.* cum pro amabilitate, quam in se continet, expetatur ab omnibus tacito saltem animi consensu, eaq; præsente benè afficiatur atque in bono

Efficientem Nobilitatis causam explicandam sumit.

Sed prius Quæstiones explicat. & quærit Quo in genere bonorum sit Nobilitas?

Probatur I. Nobilitatem esse bonum.

bono statu ponatur hominis natura, & tandem ad felicitatem conducat maximè, quod de scientia quoq; atq; honore ex *Aristotelis lib. 1. Eth. ad Nicom. cap. 6.* sententia diximus alibi. Sed de illo dubitatur: Cum bona in tria genera ita divisa sint, *Arist. 1. Eth. ad Nicom. cap. 8. 1. Rhet. c. 5. In Rhetor. ad Alex. cap. 1. in magn. Moral. lib. 1. c. 3. 2. Eudem. c. 1.* ut alia animi, ut virtutes morales, justitia, temperantia, fortitudo, item, mentis, ut acuties ingenii, soliditasque, celeritas atq; aptitudo ad inveniendum, discendum, judicandum, ratiocinandum, cogitandum: alia corporis, ut bona valetudo, robur, pulchritudo, sensuum integritas & vigor; alia externa vel fortunæ, quod fortunæ accepta præcipuè referri soleant, dicantur, ut libertas, divitiæ, opes, honor, in quarum harum classium reponenda sit Nobilitas? Aristoteles in bonis fortunæ libro *2. Rhetor. c. 24. & c. 11.* ut alia loca mittam, bis expreßè numerat: πύχας δελέγω δ' ὐγένειαν, πλȣ̃τον, δυνάμεις, (h. e. Fortunæ bona voco, nobilitatem, divitias, potentiam) quod tamen verum non videtur. Neq; enim domina nobilitatis fortuna tam

Deinde ad quæstionem propiùs acceditur.

Aristoteles refert ad bona fortunæ, quod quodammodo improbat autor.

...am esse videtur, quam v.g. honoris & divitiarum: Si quidem ut diximus, nobilitas est bonitatis avitæ impressum in animo vestigium, cujus consequens est splendor ac dignitas sive existimatio eorundem. Huic nodo succedit alter cur non internum potius & animi, quam externum bonum dicatur Nobilitas? Et tertius, quare non sit etiam corporis bonum, cum Naturam suprà sic acceperimus, ut non minimum à corporis temperamento pendere dictum, & quartus, num sit bonum utile & honestum. Hæc una quæstio tot habet capita, ad quæ hæc ordine respondemus. Non est planè nobilitas, ipsa simpliciter naturæ bonitas, quâ nempe (*ut Aristoteles dicit*) impulsi ad bonum ita ferimur, ut si quis quærat, cur feramur, non possimus aliter respondere, quam nescimus, sed sic placet: Sed ea quam ex parentibus longâ serie bonis in filios derivare opinione omnium propè hominum diximus, utrumq; impropriè fortunæ tribuitur, cum ad certas causas, ut parentum conditiones, siderumque efficacitatem, quanquam nobis occultam referri

Dictæ quæstionis q. quatuor sunt soboles aliæ.

Nobilitas an sit Naturæ bonitas simpliciter? Negatur.

possit, & reputatur potius naturæ bonum, ut ipsemet *Aristoteles lib. 2. Rhetor. c.* 9. fatetur. *Nobilitas an sit bonum fortunæ?* Attamen & ipsa non parum fortunæ casibus exposita sunt, ut antea diximus, *Vide 1. Rhetor. c. 10.* Fortuna igitur si latè accipiatur, id est, prout significat id omne, cujus nos non sumus domini, & quod præter omnem nostram ratiocinationem accidit, & hanc etiam bonitatem comprehendit: Propriè verò accepta opes solum divitiasq; continet. Audiamus ipsummet *Aristotelem*, hæc omnia dicentem *2. Magn. Moral. c. 9. 7. Eudem. c. 17.* Τὸν γὰρ εὐγενῆ εὐτυχῆ λέγομεν καὶ ὅλως ᾧ τοιαῦτα τῶν ἀγαθῶν ὑπάρχει ὧν μὴ αὐτὸς κύριός ἐστιν (h.e. Nobilem enim vocamus, fortunatum, atque omninò, cui talia bona extiterint, quorum ipse non sit dominus) additur limitatio: Ἀλλ᾽ ὅμως οὐδ᾽ ἐνταῦθα ἂν κυρίως εὐτυχία λέγοιτο, ἔστι δὲ πολλαχῶς λεγόμενον (h. est, veruntamen, ne hinc quidem propriè prosperitas diceretur. Dicitur autem fortunatus multipliciter) Causa exponitur, καὶ γὰρ ᾧ παρὰ τὸν λογισμὸν τὸν αὐτοῦ συνέβη τι ἀγαθὸν πρᾶξαι εὐτυχῆ φαμεν. (h. e. Nam & cui contigerit aliquod bonum agere, præter ejus animum, fortunatum vocamus)

mus) Hoc igitur modo Nobilitas communiter, non propriè fortunæ tribuitur. Imò etiam bona corporis, quæ potius naturæ sunt, ad bona fortunæ communius usurpato nomine referuntur ab *Aristotele lib. 2. Rhetor. c. 17. lib. 4. Polit. c. 11.* his verbis: ἤδε εὐτυχία τὰ μόρια ἔχει τῶν εἰρημένων ἤθη. (h. e. Bona autem fortuna, eos habet mores, quos antea sigillatim explicavimus) id est, nobilium, divitiarum, opum, subjungit autem, καὶ ἔτι εἰς εὐτεκνίαν καὶ κατὰ τὸ σῶμα (ecce) ἀγαθὰ παρασκευάζει ἡ εὐτυχία πλεονεκτεῖν. (h. e. Et præterea bonam magnamq; liberorum copiam, item quæ corporis bona sunt, fortunæ prosperitas affert) Propriè verò corporis bona non ad fortunam, sed ad naturam revocantur. Sic idem divinus vir *lib. 1. Rhetor. c. 5.* ad bonam commodamq; senectutem efficiendam duo concurrere affirmabat, corpus & fortunam. Etenim nisi expers sit morbi ac robustus senex, non carebit malo: neq; indolens & longævus sine fortuna constiterit. Quatenus verò Nobilitas dignitatem significat ac honorem ob conceptam in animis hominum opinionem de tali naturæ bonitate lon-

te longâ succeſſione, in nobilem translata, quod ipſum nobilitas eſt, adhuc magis fortunæ ſubjacet. Eſt enim (*juxta Philoſophum lib. 1. Ethic. c. 3.*) honos in eo potius qui colit, quàm in eo, qui colitur, quod ſic, quicquid ſcripſerit Mirandulanus, accipio: eſſe in eorum poteſtate, qui colunt, honorem necne deferant. Unum hoc certè ſignificare voluit *Ariſtoteles*, prætereà nihil. Sic rectè *Ariſtodemus apud Plutarchum pro nob.* Nobilitatem, quæ in opibus & gloria longi temporis eſt ſita, fortunæ temeritati propter opes atq; intemperiis hominum propter gloriam, eſſe obnoxiā.

Obiter immiſcet quædam de fortuna bona & mala.

Non erit autem abre, ſi de Fortuna bona & mala ex ejusdem *Ariſtotelis* ſententia pauca hæc, iſto loco addantur. Fortuna quiddam eſt, quod in noſtra poteſtate non eſt ſitum, id eſt, concurſus cauſſarum quarundam, quæ nullum inter ſe ordinem nullumque nexum habent. Effectus fortuitus eſt, qui ex tali concurſu temerè & absq; ullo noſtro conſilio inſtitutóve provenit. Hic ſi bonus eſt, fortuna dicitur bona, ſi malus, adverſa. Altiùs hîc aſſurgere noluit *Ariſtoteles*, quanquam ad providen-

tiam

tiam Dei referre aliquando videatur omnia. *lib. 2. mag. moral. cap. 9. lib. 7. ad Eudem. cap. 17.* Causa fuit, ne videretur Deum injustitiæ condemnare, cum multi improbi persæpe bonis fortunæ circumfluant, probi autem adversis conflictentur. Alterum nodum solvere haud difficile est. Non quia virtus & dignitas propria sit, nobilitas constituitur, sed quia aliunde atque extrinsecus, id est, à majoribus accepta: & non dicitur animi, quanquam sit etiam animi, quòd ad illum non nisi stabilia diuturnaq; bona & minus exposita fortunæ, magis autem in potestate nostra sita, referantur. Quam etiam causam attulimus in quæstione de habitibus Mentis, cur habitus in animo tantùm, non autem in corpore verè ponatur, quod *Thomæ* quoq; placuit. Et divisionem illam Aristotelicam in bona corporis, fortunæ, & animi, non esse in contra se distinctas species factam, ac multa bona partim externa, partim interna nominari posse, alibi monstrasse me recordor. In tertio quoque non magna difficultas. Dicendum; animi partem à corpore pendere, nobilitatem tamen non corporis

Nobilitas an sit bonum internum & animi.

Divisio bonorum Aristotelica non est in dist. nctas species.

Nobilitas an sit bonum corporis?

Nobilitas an sit bonum utile & honestum?

esse, sed ejus quod pendet à corpore: vel totius, sed animi ratione. De quarto contendunt magis. Illa demum sententia vera est: Bonum honestum, volupe, utile, revera suapte naturâ distingvi: Honestum ad mentem, volupe ad sensum; utile ad vegetantem animam pertinere, (Hoc bonum alio nomine solet *Aristoteles* appellare facultatem, quod in causa sit, ut bona & mala gerere valeamus, semperque refertur ad aliud) sed ita plerumq; inter se confundi, ut in uno plura vel etiam insint omnia. De virtute atque aliis multis, ostendit id *Aristoteles libro primo Nicomachicorum cap. 6. 8. Et 1. ad Eudem. cap. 1.* De nobilitate quoq; à nobis ostendi facilè potest. Est enim honestum quippiam, cum præsertim honorem contineat, *ibid.* si honestum illud sit, quod est *in Rhetoricis lib. 1. cap. 9.* definitum, id est, quod expetitur propter se, & cum sit laudabile, quà bonum, id est, suapte naturâ, jucundum est. Et sanè expeterent omnes Nobilitatem, etiamsi nullum fructum secum ferret: explet enim & quasi perficit naturam ac virtutis exuperantiam quandam ostendit. Et gaudet

det unusquisque si benè constituto sit animo, quòd se in ea dignitate collocatum videat, *Ibid. cap. 11.* quæ ab omnibus honoretur. Ac tandem ad virtutem conducit multum: ornat ipsam, invidiæ minus expositam reddit: multasq; illi & præclaras occasiones præbet sese ostendendæ patefaciendæq;: quo sanè respectu, nobilitas ad felicitatem non ut pars, sed ut instrumentum concurrere dicitur.

CAPUT VII.

Genus verè nobile quot fundant: Falsi Nobiles.

Quot avos præcessisse oporteat, ut quis nobilis nasci possit?

SEd existit & altera quæstio; Quotnam videlicet præcessisse avos oporteat, ut genus esse nobile, vel ex eo nobilis nasci possit? Hîc sanè cautio illa, *lib. 3. polit. cap 3.* quam Politici homines in Cive definiendo ad cohabitantes fallendos adhibebant, non est nobis necessaria: qui ut ulli adulemur, veritati rerum derogare nolumus. *Aristoteles* postquam diu multumq; hæsitasset, rem totam in hunc modum verissimè decidit. Unus quantavis præditus virtute, si propriâ tantùm nitatur, non est

nobilis. Hoc nomine reprehenditur ab eodem *Euripides in fragm. de nobilit.* qui dixisset, Nobilem esse illum, qui vir bonus & clarus ipse per se nullâ majorum commendatione fuerit. Et sanè non aliam ob caussam Rhetores istos nobilitatem propriâ virtute definivisse credendum est, quàm ut ad virtutem homines incitarent, ne vel qui sunt revera nobiles, totum se habere putarent, vel qui sunt ignobiles præclaris tamen gestis insignes, nihil. Huc priora illa *Galeni* verba pertinent, quibus antequam adversus nobiles disputaret, usus est. *In suas. ad artes. cap. 4.* Τοιοῦτοι δέ τινες εἰσι, καὶ οἱ τὴν εὐγένειαν προβαλλόμενοι, καὶ φρονοῦντες ἐπ' αὐτῇ μέγα, (hoc est, Hujusmodi autem sunt, qui Nobilitatem jactant, & ob eam magnos sumunt Spiritus.) Eò res jam venit, ut non qui & quales sint homines exploremus, sed unde nati. Egregiè *Bion ab Antigono* cujâs esset interrogatus, respondit: Sagittarios non qui genere præstent, sed qui scopum melius feriant, eligendos esse. Unus est finis singulis per se hominibus & cunctis simul propositus Felicitas, id est, benè beateq; vivere: Ad hunc qui

plus

plus confert & accedit propius, majori etiam laude atque honore dignus est. Alioquin (ut ad prima redeam) sine claritate majorum nulla planè nobilitas est. Simili exemplo illud legitur *apud Menand. in Gnidia.*

ἀλλ' εἰ δικαίως ἐξετάσεις, καὶ γνήσιος
ὁ Χρηστός ἐστιν. ὁ δὲ πονηρὸς νόθος.

(hoc est, Sed si rectè consideraverimus, legitimus idem qui bonus, malus autē spurius.) Quis autem audeat legitimè natum, quamvis malum vocare nothum? Et *Aristoteles Lib. 3. Pol. cap. 12.* hominem legis ac Dei respectu vocat bestiam. ὁ δὲ ἄνθρωπον κελεύων, προστίθησι καὶ θηρίον. (h.e. Qui autem hominem jubet imperare, beluam adjungit.)

Unus potest esse principium Nobilitatis.

Principium nobilitatis esse quidem unus per se suaq; virtute insignis potetit, si hanc obtineat facultatem, ut multos sui similes generet, ipse tamen nobilis adhuc non dicetur. Verba sunt Aristotelis, in fragm. de nobil. ὅταν μὲν οὖν αὐτὸς ἀγαθὸς, μὴ ἔχει δὲ τοιαύτην δύναμιν τῆς φύσεως, ὥς τίκτειν πολλοὺς ὁμοίως, οὐκ ἔχει ἀρχῆς δύναμιν ἐν τούτοις. (h.e. Quando igitur aliquis ipse bonus est, non habet autem hanc naturę facultatem, ut mul-

tos sibi generet similes, principii rationem ad posteros non habet.)

Et addit: ἀρχὴ τοῦ γένους καὶ εὐγενεῖς οἱ ἀπὸ τούτου τοῦ γένους ὄντες. (h.e. Principium generis tale est, & nobiles, à tali genere oriundi.)

Et paulò ante, ὅταν οὖν ἐγγένηται τοιοῦτος εἷς τις ἐν τῷ γένει καὶ οὕτω σπουδαῖος, ὥς ἔχειν τὸ ἀπ' ἐκείνου ἀγαθὸν πολλὰς γενεὰς, τοῦτο σπουδαῖον ἀνάγκη εἶναι τὸ γένος. (h.e. Cùm igitur unus talis, in aliquo genere fuerit, adeoq; bonus, ut virtus ab ipso in multos generatores transfundatur, hoc certè bonum genus erit.) Atque Themistocles de seipso, *Gal. in suas. ad art. 4.* cum nescio quis ignobilitatem generis ei ut probrum objiceret, ἀλλ' ἐγώ τοῖς μετ' αὐτὸν τοῦ γένους ἄρξω, καὶ τὸ μὲν ἐμὸν ἀπ' ἐμοῦ γένος ἄρξεται, τὸ δὲ σὸν εἰς σὲ τελευτήσει (hoc est, Sed ego ero posteris meis nobilitatis initium, & meum genus à me incipiet, tuum autem in te desinet.) Multi itaque continuatâ successione insignes virtute viri, præcesserint necesse est, antequam genus nobile reputetur. Hinc illa in Homero frequens Heroum appellatio, à nomine avorum vel etiam proavorum deducta. Et hoc ipsum

Nobilitas omnino requirit continuatam successionem multorum vi-

ipsum clarius etiam *in Rhetoricis lib. 1. cap. 5.* hisce verbis traditum est: ἰδίᾳ δὲ εὐγένεια ἢ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν; καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως τοὺς τε πρώτους γνωρίμους, ἢ ἐπ' ἀρετῇ, ἢ πλούτῳ, ἢ ἄλλῳ τῷ τῶν τιμωμένων. καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας, καὶ νέους καὶ πρεσβυτέρους. (h. e. Privata vero nobilitas est, aut à viris aut à mulieribus & legitima ab ambobus origo; & quemadmodum in civitate primos claros fuisse aut virtute, aut divitiis aut alia rerum illarum, quæ in honore sunt, atque multos ex genere fuisse illustres tum viros tum mulieres, tum juvenes tum senes.)

rorum insignium virtute.

Et alibi, *4. Pol. cap. 8.* de causis loquens, ex quibus pendet nobilitas, ἡ γὰρ εὐγένεια ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή, (hoc est, Nobilitas est veteres divitiæ & virtus) quod ubique inculcat, cum de nobilitate loquitur. Nec mirum videatur, id quod est ignobile, esse tamen nobilitatis principium. Perfectus virtutis habitus, ex imperfectis actionibus comparatur. Et omnis generatio ex eo fit, quod non est actu tale. Neq; generatio ipsa, *lib. 2. Phys. cont. 14. & libr. 5. met.*

Objectio. Qui id quod est ignobile, potest facere nobile.

met. cap. de nat. dicitur natura, ut neq; id quod generatur dicitur nasci: utrumq; tamen potest natura nuncupari ab eo, ad quod proficiscitur, id est, ipsa natura: quò sine dubio respexit *Aristoteles*, cum suprà *in Politicis & Rhetoricis* generosum virum per se probum nuncupavit, atque in fragmento de Nobilitate, nobilem, illum, qui facultatem multorum sui similium procreandorum obtineat: alioquin enim, antea dixerat, ὡς εὐλόγως οὐχ οἱ πλούσιοι οὐδ' οἱ ἀγαθοί, (h. e. Quapropter non divites neq; boni) en quam expreßè se declarat. ἀλλ' οἱ ἐκπάλαι πλουσίων ἢ ἐκπάλαι ἀγαθῶν εὐγενεῖς εἶεν ἄν. (h. e. Sed qui à veteribus divitiis vel antiquis bonis descenderint nobiles meritò habendi sunt.)

Obiter Refutat illos, qui tria nobilium genera constituunt.

Ex quo colligitur erratum illorum, qui nobilium tria genera constituerunt. Alterum enim quod seipso εὐγενὲς vocant, non est propriè: cum nullum genus ejus antecesserit. Quod si nobile sic appellent, quasi principium nobilitatis, ne istud quidem convenit, nisi tale concipiatur, ut multos sui similes generare queat, & principii rationem ad posteritatem habeat. Neque enim (inquit

(inquit idem rerum & verborum Præceptor) ὁ πατὴρ ἐγέννησεν ἀγαθὸν, (Pater genuit bonum) qui nempe dici nobilis queat, δι' αὐτὸ. ἀλλ' ὅτι ἐκ τοιούτου γένους ἦν. (Sed quia ex tali genere erat.)

Quid clarius? quomodo igitur magis nobilis reputabitur, qui seipso est nobilis (ut isti vocant) quàm qui à genere acceptum tale nomen habet? cùm ne nobilis quidem propriè ille sit? Tertium quoq; genus ex utroq: (ut ajunt) conflatum, quo differet à Generositate? Attamen testimonio *Aristotelis* illud stabilire volunt quoque. Proferatur locus: is est *in libro quarto de Republica cap.* 8. talis: ἐπεὶ δὲ τρία ἐστὶ τὰ ἀμφισβητοῦντα τῆς ἰσότητος, τῆς πολιτείας, ἐλευθερία, πλοῦτος, ἀρετή: τὸ γὰρ τέταρτον ὃ καλοῦσιν εὐγένειαν, ἀκολουθεῖ τοῖς δυσὶν, &c. (h. e. Sed quoniam tria sunt, quæ de Reipub. paritate certant, libertas, divitiæ, virtus. Nobilitas enim, quæ quarto loco numeratur duorum est comes &c.

Objicitur locus Aristotelis.

Loquitur *Aristoteles* de iis rebus, quibus præditi homines, sibi quisq; pares alteri honores & commoda in Republica deberi contendunt: atq; enumerat libertatem, divitias, virtutes: excu-

Et explicatur.

sans

ſans poſtea ſe quòd nobilitatem omiſiſſet, quam tamen de paritate imperii certare quoq; ſolere antea dixerat, addit, Nobilitatem, divitias virtutemque ſequi. Quis hinc aliud colligat, quàm id quod in tertia nobilitatis definitione afferenda dicemus, nimirum dignitatem illam ac præſtantiam majorum, quam ad poſteros quaſi per gradus delatam propriè ac verè vocamus. εὐγένειαν ex virtutibus eorum ac divitiis naſci? *Plutarch. in lib. pro nobil.* Sic enim ſe ſtatim explicat *Ariſtoteles*: ἐςὶ γὰρ εὐγένεια ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή. (Etenim Nobilitas eſt veteres opes & virtus.) Et alibi, 5. *Polit. c. 1.* εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δοκοῦσιν οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος. (h. e. Nobiles eſſe putant, quibus majorum virtus atq; opes inſunt.) Ubi propria ſi eſt antiqua? ſi majorum? ſi generis? Sit ergo ſecundus ille nobilis, ſed non propriè, non verè, non formaliter: & hic tertius, non alius à primo, niſi quòd nobilitati generoſitatem adjunxerit. Quorſum igitur hoc inter ſe comparare? Non fit comparatio inter ea quorum diverſa natura eſt: *libr. 7. Phyſ. cap. ult. lib. 10. Metaph.* & comparabilia non

ſunt

sunt quæ genere differunt. Non alio certè nomine, in æquali & justo æstimando Politicos quosdam, & Platonem qui Rempubl. popularem vocaret optimam malarum Rerumpubl. reprehendit *Aristoteles l.3. polit.c.8. libr.4.cap.2.* quàm isto. Sed nos eò revertamur unde discessimus, & certum numerum avorum constituamus, quo genus nobile dici possit. Diximus antea nullam fuisse aliam nobilitatis originem, quàm consensum atq; opinionem hominum, quæ est, ex bonis nasci bonos. At non planè concipitur hæc opinio ex uno solo: neq; ex duobus etiam: cum præsertim semper recens memoria humilitatis proavi, patris & avi lucem obscuret: adeò ut neq; eorum nati existimentur. Tres igitur vel etiam quatuor antecessisse illustres progenitores ad minimum oportet, tum quia confirmata planè opinio illa tunc erit, tum quia nullâ memoria ignobilitatis majorum, dignitatem posteriorum premere apud animos viventium hominum poterit. Lex erat *apud Platonem 9. de leg.* ut patris opprobria & pœnæ filios non sequerentur, præterquam si alicui pater, avus, & pro-

Redit ad propositam Quæstionem principalem. Et quidem opinio de Nobilitate non concipitur ex uno, nec duobus: Sed tribus aut quatuor minimùm progenitoribus.

proavus capitis condemnati fuissent. Talis autem cum suis opibus, sorte tamen exceptâ, relegari in alium locum jubebatur. Nulli dubium, Platonem dum culpam parentum filiis imputat, eò respicere, quo nos in nobili genere constituendo spectamus. Neque altius origo repetenda: alioquin vel Reges ipsi (*ut Plato ajebat*) ex servis tandem derivarunt, atque ex Regibus servi, & nulla est planta quantumvis pulchrè frondescens & florens, quæ radicem squallidam obscuramque non habeat. Continuatam autem esse claritatem istorum quatuor necesse est quoque, ut sit nimirum patris, avi, proavi, abavi: alioquin opinio illa influentis in posteros dignitatis ac præstantiæ, quasi in medio cursu intercepta præcideretur. Quod ipsum significavit *Aristoteles* hisce verbis: οὐκ οὖν ὁμοίως κ' ἄν τις ὑπολαμβάνῃ κ' τοὺς εὐγενεῖς εἶναι τοὺς ἐκ πάλαι πλουσίων (h. e. Atqui similiter aliquis ita secum reputaverit, non esse nobiles ex majoribus divitibus natos,) hoc enim non sat est, nisi sit continuata series usq; ad ultimum, οὐδὲ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν πάλαι. (Neq; ex bonis majoribus) (omninò enim sic legen-

legendus est ille locus.) eandem nempè ob causam: quapropter concludit postea, in istorum neutro nobilitatem posse deprehendi, sed in eo duntaxat ut sit γένους (generis) nempè totius ἀρετή. (virtus.) Ex quibus omnibus colligitur, quàm etiam errent illi, qui, dum multos recensere avos possint, se nobiles putant. Atheniensium nobilitatem isto nomine celebrantem Alcibiadem irridet *Socrates, in Alcibiad. 1.* his verbis: καὶ γὰρ τὸ ἡμέτερον ὦ γενναῖε Ἀλκιβιάδη εἰς Δαίδαλον. ὁ δὲ Δαίδαλος εἰς Ἥφαιστον τὸν Διός. ἀλλὰ τὰ μὲν Λακεδαιμονίων καὶ Περσῶν ἀπ' αὐτῶν ἀρξάμενα βασιλεῖς εἰσιν ἐκ βασιλέων μέχρι Διός. οἱ μὲν Ἄργους τε καὶ Λακεδαίμονος, οἱ δὲ τῆς Περσίδος τὸ ἀεί, πολλάκις δὲ καὶ τῆς Ἀσίας, ὥσπερ καὶ νῦν. ἡμεῖς δὲ αὐτοί τε ἰδιῶται καὶ οἱ πατέρες (h.e. Atqui nostrum genus, ô generose Alcibiades, in Dædalum etiam refertur: Dædalus autem in Vulcanum Jovis filium, verum Lacedæmoniorum & Persarum majores ab iis incipientes Reges sunt ex Regibus usq; ad Jovem, illi quidem Argivorum & Spartæ, hi v. Persidis semper sæpè etiam & nunc Asiæ. Nos autem majoresq; nostri Idiotæ fuimus.)

Obiter & aliorum refutatur opinio qui ex multorum avorum enumeratione se nobiles esse probare conantur.

 Eς

Et ſanè ſi ſola antiquitas generis nobilem faceret, nemo non eſſet nobilis. *Ariſtoteles* tamen *in Politicis libr. 5. cap. 1.* concludit, Nobilitatem generis & virtutem in paucis reperiri, atque adeò ut nobiles ac probi nusquam ſint centum. εὐγένεια γὰρ καὶ ἀρετὴ ἐν ὀλίγοις. εὐγενεῖς γὰρ καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν. (h. e. Nobilitas namque & virtus in paucis reperitur, cum non ſint ullibi nobiles & virtuoſi centum.) Cujus etiam rei gratiâ, veteres illi nobiles, in atriis & foribus, atq; circa domorum limina, hoſtium devictorum ſpolia, enſes, clypeos, galeas, currus, roſtra navium, [illegible] ſi avitæ glorię & fortiter factor[illegible] [illegible]timonia (quę quantò vetuſtiora erant, tantò plus majeſtatis præſentibus dabant hæredibus) *Alex. ab Alex. lib. 5. cap 24.* affigere conſveverunt. Contraham iſta omnia in anguſtum hunc epilogum. Longa ad minimum trium continuataq; patrum ſeries, in qua frequenter magnæ virtutes enituerint, genus verè nobile fundat. Atq; hoc pacto altera quæſtio ad exitum videtur perducta.

CAPUT

CAPUT VIII.

Locus quatenus nobilitet: Barbari: eorum nobilitas: explicatur locus Aristotelis ex primo Politicorum. Nobiles in pagis viventes.

Tertia exoriri statim videtur, utrum genus materna quoq; stirpe reddi nobile, & quo modo possit? Sed ista longè commodius in fine hujus operis tractabitur. Illa nunc potissimum instat: An loci & patriæ claritas Nobilitati quicquam conferat, vel obscuritas deroget? Rectè sentiunt, qui dicunt nobile quidem esse posse genus, nullâ patriæ claritate commendatum, verùm ex parte tantùm, id est, in suis duntaxat sedibus, non absolutè tamen vel ubiq; nobile. Nos in hunc modum rem planius decidi posse arbitramur. Nobilem extra hominum societatem si quis intelligat, is planè fit ineptus, ut ex sequentibus constabit magis. Hæc societas, est vel familiæ, vel pagi, vel civitatis: præstantissima omnium Civitas est: hæc finis aliarum, *lib. 3. polit. cap. 6. & 1. pol.*

III. An genus maternâ quoq; stirpe reddatur nobile & quomodo? differtur ad finem. Et nunc explicatur quæstio: An locus nobilitet. Societas est vel familiæ, vel pagi, vel civitatis.

pol. 1. hæc seipsâ contenta, ex familiis nempè, generibus, pagisq; perfectæ copiosæque vitæ gratia instituta communio. In hanc qui plus conferunt, ut post dicemus, illi suspiciuntur ac præ aliis coluntur: & multò etiam magis si de integra gente, si de omnibus benè promereri possint, *lib. 1. Rhet. cap. 9.* ὑπερβολὴ γὰρ ἀρετῆς τὸ πάντας εὖ ποιεῖν.) h. e. Virtutis excessus quidam est, benè de omnibus mereri.) Atq; *lib. 1. Nicomach. cap. 2.* ὥστε τοῦτ' ἂν εἴη τ' ἀνθρώπινον ἀγαθόν. εἰ γὰρ καὶ ταὐτόν ἐστιν ἑνὶ καὶ πόλει, μεῖζόν γε καὶ τελειότερον τὸ τῆς πόλεως φαίνεται καὶ λαβεῖν καὶ σώζειν. ἀγαπητὸν μὲν γὰρ καὶ ἑνὶ μόνῳ, κάλλιον δὲ καὶ θειότερον ἔθνει καὶ πόλεσιν. (hoc est, Quamobrem hoc erit summum hominis bonum & consequi & conservare majus quiddam esse perfectiusq; videtur. Enimverò præclarum est si uni soli, sed longè pulchrius ac divinius quod gentibus & civitatibus usui est.) Et gens vel natio totum quoddam est ex pluribus constans civitatibus: & civitas ex pluribus civibus: Non dicitur autem Gens nobilis nisi in illa plures & frequentes extiterint nobiles: eadem namque ratio est civitatis & gentis; at civitas (inquit *Ari-*

Gens vel natio constat ex civitatibus.

Aristoteles l. 1. Rhet. c. 5. quem infrà melius explicabimus) nobilis non dicitur, nisi qui urbem illam condiderunt, ac tandem ejus gentis vel civitatis duces extiterunt, illustres fuerint: aut saltem nisi multi propter honesta studia præclareque gesta insignes clarique viri in ea nati sint. Per se itaque nobilitatur patria familiis, & à cive civitas & natio, non civitate vel natione civis. Et tunc totum censetur nobile, cùm partes sunt nobiles, non contrà, alioquin Athenis & Romæ nobiles omnes essent. Unde itaq; tot contentiones de imperio atq; honoribus inter plebem, divites ac nobiles natæ? Unde tot tantæq; seditiones excitatæ? Neq; ullus in patria ignobili, nobilis nasceretur. Ex quo igitur publica gentis vel civitatis nobilitas existeret? Atq; nobilis mutatâ patriâ ex qua oriundus est, secedens in pagum vel ad Scythas, jam non posset ibi nobilem ex se gignere filium: Quid igitur cum Gallis, Germanis, Polonis, Ungaris, nobilibus fiet, quorum maxima pars in pagis atq; in oppidulis obscuris degit? Et sanè si patriam nobilitare dicamus, in dubium controversiamque vocanda erunt ea, quæ de na-

Dictorum accommodatio. Locus auget nobilitatem non per ſe. tura nobilitatis antea propoſuimus. Auget tamen loci commendatio nobilitatem: Sed neq; hoc per ſe: quo igitur modo declarandum. *Ariſtoteles* in Politicis cum de jure, quod in variis Rerumpublicarum ſpeciebus uſurpatur, verba faceret, ait, *3. polit. cap. 6. 5. polit. cap. 1.* omnes jure quodam niti, & jus quoddam pro ſe citare, quod tamen in quibusdam non eſt ἁπλῶς ſimpliciter, ſive πᾶν (totum ſeu omninò) illud δίκαιον, (juſtum) quod κυρίως (propriè) juſtum eſt, ſed μέρος, pars duntaxat & μέχρι τινὸς: (ſecundum quid,) quo etiam modo *Ibid. cap. 9. & 10.* Oſtraciſmum in depravatis Rebuſpubl. δίκαιον eſſe fatetur, & Tyrannicum quoq; imperium ἔχειν τι δίκαιον πολιτικὸν, (habere jus aliquid civile) quanquam non ſecundum naturam: Normam autem judicandi qualitatem juris, eſſe vult finem, cujus potiſſimùm gratia convenerunt homines in unam ſocietatem, atq; illam præſertim, quam perfectiſſimam omnium appellavimus, id eſt, ci-

Fines civitatis minus principales. vitatem. Is certè non eſt, vel opes parare, vel bellicâ ſocietate ad injurias mutuas repellendas ſe munire, ve

com

commerciorum, & usus mutui commoditate frui: Quanquam ei si civilis societas esse debeat, ista quoque adesse necesse est, (atq; hinc affinitates & conjunctiones per matrimonia, sodalitates, familiares consvetudines, inductæ sunt) attamen non si omnia hæc adsint, erit statim civitas: sed si adsint illa, quæ & ad vivendum, & ad benè beatèque vivendum (qui proprius, verus, & ultimus societatis civilis est finis *4. polit. 4.*) conferant; Sunt autem hæc virtutes, à quibus solis jus illud quod πὰν ἁπλῶς (totum simpliciter) & secundum naturam vocatur, deduci potest, & quo nobiles παντταχȣ̃ (ubique) non solùm παρ' ἀυτοῖς (apud se) haberi atque appellari debent. Barbara verò gens (quo nomine omnes qui Europam tenent, sed Græci potissimùm excipiuntur *lib. 3. polit. cap. 10.*) quia in hunc finem non convenit, quod ex ejus vita, legibus, institutis, moribusque satis cognoscitur, idcircò non propriè πολιτικὴ nominatur. *Lib. 4. Polit. 4.* neq; jure quod est ἁπλῶς & planè secundum naturam utitur: omnia namq; & studia & actiones ad id refert quod propositum habet. Et sanè qualis est privata barba-

Et *Principalis seu ultimus.* *Barbari qui?*

rorum vita; talis quoque Resp. eorum censenda est: ἡ γὰρ πολιτεία βίος τίς ἐστι πόλεως. 4. *Polit. cap.* 11. (h. e. Nam Respublica vita quędam est civitatis.) Utriusque causa est *lib.* 3. *eth. c.* 5. ἄγνοια τοῦ τέλους. (Ignoratio finis) atq; hujus ἀφυΐα (naturæ inhabilitas) quia nimirum Barbari non sunt nati ὥσπερ ὄψιν ἔχοντες ᾗ κρίνειν καλῶς. (Quasi aspectum habentes, quo rectè judicare possint) hoc aliunde neq; accipitur neq; dicitur quàm à natura. Sic ipsi rectè naturâ servi dicũtur: 1. *Pol. cap.* 4. nihilo enim plus virtutis afferunt secum quàm servi: sic nati ad serviendum 3. *polit. cap.* 10. τυραννικῷ καὶ δεσποτικῷ (tyrannico & herili) non regio vel civili imperio, sic non colere verum justum, sed quod est κατά τι (secundum quid, & non secundum naturam, sic. 4. *polit.* 4. non esse simpliciter nobiles, immò neque cives rectè censentur: non ratione loci, sed virtutis quæ in loco ab hominibus excolitur, id est, non perfectæ, & non talis, quæ ubique haberi pro virtute atq; in admiratione & honore debeat. Est, ait *Galenus*, ejusmogi nobilitas monetæ similis: quæ in illa urbe ubi cuditur probata est, apud alias gentes

gentes pro adulterina habetur. Om- igitur ad virtutem atq; ad ipsum hominem tandem redeunt. Quod ipsum in simili ferè proposito concludebat hisce verbis *Aristoteles*, *1. pol. cap. 4.* ὅταν δὲ τοῦτο λέγωσιν, οὐδενὶ ἀλλ' ἢ ἀρετῇ καὶ κακίᾳ διορίζουσι τὸ δοῦλον καὶ ἐλεύθερον καὶ τοὺς εὐγενεῖς καὶ τοὺς δυσγενεῖς. (cum autem sic loquuntur, nulla re alia quàm virtute & vitiositate, liberum & servum, nobilem & ignobilem definire videntur.)

Neq; aliud Anacharsis Scytha voluit, cùm objicienti cuidam contumeliæ loco patriā barbaram, mihi, respondit, patria dedecori est, tu verò patriæ. Egregiè (inquit *Galenus in suas. ad art. c. 4.*) hominem patriæ duntaxat splendore exultantem perstrinxit. Etenim, si rem ipsam diligenter perspicias, jam non διὰ τὰς πόλεις τοὺς πολίτας ἐν δόξῃ γιγνομένους, (Propter civitates ipsos cives gloriam atq; existimationē adeptos fuisse) sed cōtra potius, τὰς πατρίδας (civitates) è præclaris suorū civium factis illustratas celebratasq; comperies. Nam quæ tandem de Stagiris haberetur oratio, nisi *Aristoteles* eam urbem è tenebris in lucem evocasset? Quis Solos memora-

Civitas nobilitatur à civibus.

ret, nisi in eis Arati Chrysippiq; virtus, quasi lumen aliquod eluxisset? Unde Athenarum tam longè lateque vagata gloria, propagata est? non sanè fœcunditate soli, quod satis tenue fuit, sed laudibus virorum, qui plurimi & præstantissimi in ea urbe nati, suam sunt patriæ gloriam impertiti. *Epicharmus:*

ὅς ἂν εὐγεγόνως ᾖ τῇ φύσει πρὸς τ' ἀγαθὰ
κ' ἂν αἰθίοψ ἡ μήτηρ, ἐστὶν εὐγενής.

(h. e. Quisquis suapte natura proclivis ad bona fuerit nobilis est, quamvis matre genitus Æthiope.)

Et: ἡ φύσις ἑκάστῳ τοῦ γένους ἐστὶ πατρίς. (h. e. Natura generis unicuiq; est patria.)

Cum Tymodemus Aphidneus Themistocli objiceret, quod propter nobilitatem patriæ, non propter virtutes proprias à Lacedæmoniis magnos honores accepisset, responsum ab illo habuit, Neque ego si Aphidneus essem, tanta virtutis insignia fuissem consecutus, neq; tu si Atheniensis. Importunè autem quærunt hoc loco nonnulli, an liceat Nobili ex civitate in pagum secedere, ut in Galliis, in Germania, in Polonia, in Ungaria fit: Quasi verò vel idcirco Rempublicam deserant nobiles, vel

Nobiles in pagos secedentes an fiant ignobiles?

vel in pagis ut servi & rustici, non ut domini degant. In Regiis Rebuspublicis contingere istud solet; cum præsertim hodie illæ (& hic abusus quoque invaluit) non amplius typo & formâ administrationis, sed magnitudine regionis æstimetur. Propagatis itaque ditionis & agri terminis, jam non unius urbis, sed plurium, cum magnarum tum mediocrium & minimarum gubernatione, Regium imperium definitur. Quod unum est quidem & præcipuum penes ipsum Principem, ex multis tamẽ quasi partibus constans. Etenim cum ab uno cuncta provideri facilè non sit, *lib. 3. pol. cap. 12.* plures & varios magistratus à Principe substitui oportet: ut (sic *Aristoteles* loquitur *ibid.*) cum duob. duntaxat oculis totidemq; auribus non satis benè judicare, duobus item pedibus totidemq; manibus non satis aptè agere ipse queat, multos multorum oculos & pedes, multasq; manus & aures quasi facere sibi cogatur. Constituit ergo magistratus, atq; imperii, eos qui neq; à se, neq; ab imperio suo alienos gerunt animos, quodammodo participes facit: non tamen sine discrimine. His civibus

vibus (prout nunc ſpeciatim cives vocant) procuranda tradit ea, quæ civitatis ipſorum ſunt, aliis alia: nobilibus graviora, ut bellica & ejusmodi alia; quæq; ad univerſam ipſam Rempublicam pertinent, reſervari ſolent. Quo igitur loco ſint & vivant, vel in pagis vel alibi, nihil intereſt. Non enim ſimul vivere unam facit Rempublicam *3. pol. cap. 6.* vel unius Reipubl. cives (omnis namq; nobilis eſt civis, licet non omnis civis ſit nobilis) ſed communes habere magiſtratus & commune πολίτευμα, (adminiſtratio ſeu jus Reipub.) quo ad vitam perfectam atq; optimam, vel unà vel ſeparatim, vel longè vel propè habitent cives, regi queant & gubernari.

CAPUT IX.

Cauſæ à quibus eſt Nobilitas: Divitiæ: & quatenus faciant ad nobilitatem: Honos quid, quorum, quotuplex: Magiſtratus: Munera.

IAm quantum fuit in nobis, ſimplici nullaq; pompa verborum fucata rerum

rum expoſitione (quod Philoſophicum eſt) naturam originemq; veræ nobilitatis planam fecimus. Reſtat ut cauſas exponamus, à quibus illa ortum ducit & conſervatur. Dictum ſatis eſt antea, Nobilitatem ubiq; honorari atque in pretio haberi. Et quidem meritò, propter præſtantiam illam ac dignitatem majorum, longi temporis progreſſu confirmatam, quæ veluti in imagine quadam elucens in poſteris, & ipſa per ſe favorem laudemq; meretur, & in iisdem vi naturæ, magnam ſui relinquit expectationem. Ex omnibus itaq; illis rebus, à quibus dignitas & honos pendet, naſci nobilitas poſſe, fortaſſe videbitur. Idipſum *Ariſtoteles* de nobilitate privata loquens, *in Rhetoricis* protulit hiſce verbis: καὶ ὥσπερ ἐπὶ πόλεως, τοὺς πρώτους γνωρίμους (& quemadmodum in civitate primos claros fuiſſe) en dignitas illa: & idcirco paulò poſt eoſdem vocat ἐπιφανεῖς: (illuſtres) ſequitur cauſa à qua dignitas iſta ſit, ἢ ἐπ' ἀρετῇ, ἢ πλούτῳ, ἢ ἄλλῳ τῷ τῶν τιμωμένων. (aut à virtute, aut divitiis, aut aliis rebus, quæ in honore.) Ab honore igitur ſplendor: à virtute, divitiis, aliáve quapiam re, quæ in

Nunc cauſas Nobilitatis explicare incipit. Nobilitas honoratur, & cur?

Cauſa Nobilitatis privatæ.

in pretio apud homines sit, ut doctrinâ, gignitur honor: ab iisdem nobilitas. Consentiunt sanè his, quæ scripta sunt ab eodem Philosopho alibi *lib.5.pol.c.1.4.pol.8.1.pol.c.4. in fragm. de nobil.* in hunc modum, εὐγενεῖς γὰρ εἶναι δοκοῦσιν, οἷς ὑπάρχει προγόνων ἀρετὴ καὶ πλοῦτος. (Nobiles enim esse videntur, quibus adest Majorum virtus & divitiæ.) Item alibi: ἡ γὰρ εὐγένειά ἐστιν ἀρχαῖος πλοῦτος καὶ ἀρετή. (h.e. Nobilitas est vetus divitiæ & virtus.)

Atque, ὥστ' εὐλόγως οὐχ οἱ πλούσιοι, οὐδ' οἱ ἀγαθοί, ἀλλ' οἱ ἔκπαλαι πλουσίων ἢ ἔκπαλαι ἀγαθῶν εὐγενεῖς εἶεν ἄν. (h.e. Quapropter non divites, neq; boni, sed qui à veteribus divitiis vel antiquis bonis descenderint, nobiles meritò habendi sunt.) Quod tamen dextrè accipiendum est.

Divitiæ an quid ad Nobilitatem conferant.

Quid enim divitiæ cum eo quod toties atq; à tot Sapientibus inculcatum diximus, & cui ferè nititur tota natura nobilitatis? consentaneum esse nimirum ex melioribus nasci meliores? Reddunt ne divitiæ natos sibi similes? Καὶ ὁ πλοῦτος μὲν οὐχ ὁμοίους αὐτῷ τοὺς γεννηθέντας ποιεῖ, *Plutarchus ait pro Nobil.* (Divitiæ non reddunt nascentes sibi similes.)

Rationes

Atque ut paucis dicam, si divitiæ nobili-

bilitent, ruant necesse est quæcunque superius pro nobilitate disputavimus. Quamobrem *Aristoteles alibi*, cum de nobilitate loqueretur, solius virtutis meminit prætermissis divitiis. εὐγένεια γὰρ ἐστιν (inquit *in tertio Politico cap. 8. & lib. 5. cap. 10.*) ἀρετὴ γένους, (Nobilitas est virtus generis,) ipsam nempè definiens per causam suam. Et alibi *2. Rhet. 15.* ἐστὶ δὲ εὐγενὲς μὲν κατὰ τὴν τοῦ γένους ἀρετήν (Est enim nobile quidem secundum generis virtutem.) Imò postquam Simonidis sententiam *in fragm. de nobilit.* protulisset, quæ fuit, illos esse nobiles qui ἐκ παλαιοῦ πλουσίων (ex majoribus longo tempore divitibus) nati fuissent, paulò post addit, in istis non esse sitam nobilitatem, & concludit, δῆλον γὰρ ἔφην, ὅτι ἐστὶν ἡ εὐγένεια ἀρετὴ γένους. (hoc est, Constat igitur (inquam) nobilitatem esse virtutem generis.) Jam ergò, non tàm res ipsa quàm *Aristotelis* inconstantia facere primo aspectu videtur, ut quicquam hîc affirmare dubitemus. Cæterum, si naturam ipsam rei & *Aristotelis* mentem exquisitius quis pōderare atq; perpendere velit, is procul dubio liberari omni dubitatione facilè poterit. Omninò di-

pro negativa.

Decisio nervosa ipsius propositæ quæstionis.

nò divitiæ per se non nobilitant, quemadmodum rationes postremo loco allatæ probant. Declarandum est ergò, quomodo faciant ad nobilitatem: sanè non alio, quàm quo ad Honorem & laudem faciunt. Divitiarum nomine *lib. 1. Rhet. cap. 5.* intelligimus nummos multos, regionis possessæ amplitudinem, agrorum copiam, suppellectilem copiosam, possessionem pecorum, pascuorum & mancipiorum, multitudine, magnitudine & pulchritudine excellentium: si præsertim hæc omnia certa fuerint, & omni periculo vacua, atq; adeò ut eorum usus & proprietas in nostra potestate planè sit. Quanquam si magistrum omnium naturam audiamus, *Ibid. Et lib. 1. pol.* divitiæ in usu potius ipso, quàm in possessione rerum ejusmodi consistere dicuntur. Porrò de honore plura quidem disputata sunt ab aliis, sed quædam inconstanter, quòd se ad omnium sententias uno eodemq; tempore accommodare voluerint: Una & simplex veritas est: hanc sequi oportet: & hujus retinendæ gratiâ vel sua etiam decreta, nedum præceptorum amicorumq; tollere,

Divitiæ quid?

lere, Philosophi est. Nos igitur, quia locus id postulat, totam rem, sed summatim, in præsentia proponemus. Et verum honorem esse, quod est virtutis præmium, libenter concedimus: τῆς ἀρετῆς γὰρ ἆθλον ἡ τιμὴ 4. Eth. cap. 3. 8. Ethic. cap. 14. (Virtutis præmium, est honor) premiũ inquam, id est majus illud quod virtuti deferri queat: alioquin virtuti undique perfectæ & absolutæ, nullus honor satis dignus tribui potest: ἀρετῆς γὰρ παντελοῦς οὐκ ἂν γένοιτο ἀξία τιμή. (virtutis undiquaq; perfectus non datur honos.) Et primo Rhet. libro cap. 7. additur particula ὥσπερ (quasi) alteri quæ est ἄξιά τις (dignus) quæ idem ferè potest, quod ἆθλον. (præmium.) Atq; alibi 3. part. probl. 10. 9. ethic. cap. 1. dixit idem, Sapientiæ nullum esse constitutum præmium, quia nihil ei par esse possit. Illud tamen negamus, in possessione voluntatum & animorum hominum beneficio virtutis parta, veram honoris rationem esse sitam. Amoris & charitatis illud est, non honoris: & quanquam honori justo legitimoque sit adjunctum, non tamen est honos. Divinum autem & excellens bonum voca-

Honor verus quid?

An vera honoris ratio consistat in voluntate & animo hominis?

N.

Honor cur divinum bonum à

H tur

Platone secetur? tur à *Platone*, primò, respectu externorum bonorum: deinde quia indicium est virtutis & excellentiæ, propter quam etiam Deos honoramus: ac tandem quia amorem & charitatem hominum conjunctam habet: quo quid præstabilius? Multoq; minus est illa εὐδοξία (beneplacita) quam sic definit Aristoteles *1. Rhetor. cap. 5.* ut sit opinio hominum bona, de alicujus virtute vel hujusmodi aliqua re, cujus aut omnes homines, aut multi, aut boni, aut saltem prudentiores, appetentes sint. Honos enim, est hujus bonæ existimationis effectum. In hunc itaque modum tota res habet: præcedit εὐδοξία, sequitur (nisi adsit venenum invidię.) Amor, sive charitas, id est, validus amor: deinde appetitus boni & commodi pro eo, quem amamus, quod est Benevolentiæ, ex qua inclinatio ad bonum illud & commodum nascitur, id est, Favor: in majores autem & potentiores, Observantia & Cultus: in Deum Pietas: sequitur Honos: qui est signum istorum omnium si adsint omnia, vel intensa & perfecta sint, vel in ipsis rudimentis, id est, inchoata tantùm: Illud certè necessariò

Processus, qui in honore producendo observatur.

Bona existimatio.

sariò requiritur, cujus meminit *Aristoteles*, Bona existimatio. Qui fieri namq; potest, ut non vel multum vel parum amemus, atq; favore prosequamur eos, de quibus benè existimamus, & de quorum beneficentia optimam concepimus opinionem? Hinc ad aliquod ejus rei monumentum statuendum inducimur: quod vocatur præmium, quia ipso quasi afferimus apud omnes testimonium virtutis in honorato: hunc verò maximâ jucunditate afficimus, cum efficimus honoribus nostris, ut se virum probum haberi sentiat: ut sit Honos nihil aliud, quàm res indicans opinionem de illius qui honoratur bonitate beneficentiaq; in animis honorantium concepta. Sunt qui non εὐδοξίαν, sed δόξαν (gloriam) in definitione Aristotelica legi velint. At perinde est: & pro certo habendum, anceps alioquin verbum pro εὐδοξίᾳ debere accipi: Nam cum *Aristoteles* in enumeratione partium felicitatis, non εὐδοξίας, sed δόξης meminisset, in definitione tamē earundē, nō δόξαν sed εὐδοξίαν explicavit. Alibi etiā, nēpè *1. Rhet. c. 11.* honorē & εὐδοξίαν ita conjungit, ut nō alio pacto hîc se intelligi velle satis declaret. Utcunq;

hîc necessariò requiritur.

Honoris succincta & concinna descriptio.

Bis hîc taxat Scaligerum.

verò sit, non satis acutè dixit *Scaliger*, δόξαν hoc loco virtutis conditionem in persona significare: verbum enim illud non ad eos qui coluntur, sed ad eos qui colunt est referendum: res ipsa satis per se loquitur. Neq; acutius ab eodem reprehensus est *Vives*, qui dixerit, Honorem esse virtutis testificationem: quasi statua quamvis muta sit, minus tamen testetur merita quàm narratio. Si metaphora displicuit, habuit multa quæ in quovis etiam sapientissimo scriptore reprehenderet; & in se ipso plurima. Falsum est quoque, elogia, prædicationes, assurrectiones, prælationes fieri ad exemplum, non ad præmium. Honor, quicunque fuerit, *8. ethic. 14.* nisi sit fucatus, indicat bonam existimationem, & consequenter affert secum testimonium virtutis, ejus qui colitur, atq; unà colentis officium, quod est quasi pretium sive præmium quoddam, quia debitum. Sed revertar ad priora. Honoris partes, vel dicto vel facto comprehenduntur. Facto, ut sacrificia: veteres namq; Divinos honores, iis à quibus beneficia accepissent maxima, concedere, atque hostias immolare soliti erant, ut Braudæ Lacedæmonio

Honoris partes Dicto vel Facto comprehenduntur.

Facto.

monio Amphibolitæ *Thucyd. lib.* 5. T. Quintio Flaminio universa Græcia. *Plutarch. in ejus vita*: deinde γέρα, id est, honores quidam certi, quibus cùm vivi tùm mortui in reverentiæ signum (est enim ἀπὸ τοῦ γεραίνειν quod est præmio honoráre) afficiebantur: Item, fana, luci, vel agri, quæ omnia prisci illi cineribus hominum consecrabant, à quibus amplissima beneficia accepissent: Item prælationes, id est, vel sedendo vel incedendo honestiorem locum cedere, quo honore seniores ferè omnes apud Romanos & Lacedæmonios affici solebant: *vide 9. Ethic. cap. 2.* item sepulchra extructa, imagines & statuæ positæ, victus ex publico, qualis ab Atheniensibus in Prytaneo præbebatur iis qui benè fortiterq; Rempublicam gessissent, & qualem sibi (erat enim apud Athenienses maximus honos) dari Socrates expetivit: *In Apolog.* item caput aperire, assurgere alicui, deducere, reducere: remunerationes, ut oleaster in veteris Græciæ certaminibus, & coronæ, quæ Romanis militibus fortitudinis causâ dabantur: præter hæc, Barbarica quædam, quæ sunt servitutis indicia, qualia nunc etiam imanis Tur-

carũ natio in Rege ſuo colendo ſervat: ut abjicere ſe ad pedes, vel adorare, & ἐκστάσεις, id eſt, cum illius quem honorant quaſi numinis cujusdam conſpectum ferre ſe non poſſe oſtendentes, vel faciem avertunt, vel longè ab illo ſe proripiunt. *Dicto.* Dicto autem honores, ſunt laudationes, tùm carmine tùm ſolutâ oratione confectæ. Hæ ſunt honoris partes, quæ tamen haud ſunt omnes ejusdem ponderis: alter enim altero honore eſt altior, prout etiam gradus beneficentiæ ſunt vel magis vel minus ampli; quibus honoris gradus proportione reſpondent: atq; non omnis omni tribuitur. Multis aſſurgimus, quibus nõ erigeremus ſtatuam. Maximi autem eorum qui hominibus concedi debeant, iiſunt, qui ad honorem Dei propius accedunt. *Magiſtratus an in partibus honoris collocandus.* Quæſtio tamen eſt de Magiſtratu, an ſit in partibus honoris collocandus? *Ariſtoteles in tertio libr. Politicorum cap. 3.* id affirmavit. Idem tamen *libro quarto Nicomachiorum cap. 3.* dixit, αἱ γὰρ δυναστεῖαι καὶ ὁ πλοῦτος διὰ τὴν τιμήν ἐστιν αἱρετά: (h. e. Magiſtratus & divitiæ honoris cauſa eliguntur) quæ ſi vera ſint, *Rationes* differet ſine dubio Magiſtratus ab Honore.

nore. Hucaccedit, quod idem *in libro Rhetorices priore*, honoris partes enumerans, magistratum omittit. Facile est respondere. Cum magistratus mandamus, non id potissimùm spectamus, ut nostram opinionem de illius dignitate indicemus, cui committimus: sed ut ipse legum sit custos atque administer: *3.pol.12. 5.polit.cap.10.* ut pro nobis vigilet: ut pro nostra salute laborem periculumque suscipiat. Interim tamen ostendimus quoq; nos de illo benè existimare: quo nomine jure conqueri potuit Achilles de Agamemnone *9.Iliad.* *pro negatiua.*

Μνήσομαι, ὅς μ' ἀσύφηλον ἐν ἀργείοισιν ἔρεξεν
ἀτρείδης, ὡσεί τιν' ἀτίμητον μετανάστην?

(h. e. Recordor qui me contemptibilem inter Argivos fecit Atrides tāquam aliquem inhonoratum advenam.)

Sic, Magistratus si non simpliciter, saltem aliqua ex parte dici honos potest. Idem de muneribus affirmari solet: Afferunt commodum, atque unà honorem. *Καὶ γὰρ τὸ δῶρόν ἐστι κτήματος δόσις καὶ τιμῆς σημεῖον. 1. Rhet. cap. 5.* (h. e. munus enim est & possessionis largitio & honoris indicium.) *Decisio propositæ quæstionis.*

Hinc fit (quod idem optimus magi-

ster monuit) ut tàm avari nempè propter lucrum & utilitatem, quàm ambitiosi propter honorem, munerum sint appetentes. In universum itaq; omnia dona speciem quandam honoris habent: & tunc propriè sunt honores, cum qui accipit, lucrari non intelligitur: ut rectè dixerit *Aristoteles, 8. ethic. cap. 14.* fieri nòn posse, ut idem ex Republ. quæstum faciat, & honore afficiatur. Restat, ut quarum rerum sit honos minutius explicemus. Idipsum ostendit *Aristoteles* particulâ illâ δόξης *1. Rhet. cap. 5.* vel εὐδοξίας, omnium nempè rerum ex quibus bona existimatio nascitur: ut virtutis, & si quid aliud est, quod vel omnes vel plurimi, vel boni, vel prudentiores expetere soleant. In his autem procul dubio divitiæ quoque continentur: quod *Aristoteles libro primo Rhetoricorum cap. 5. & quarto libro Nicomachiorum cap. 3.* atque alibi expreßè testatus est. Cæterum animadvertenda particula illa est in definitione honoris ab *Aristotele* posita, εὐεργετικῆς: (beneficę) est enim εὐεργεσία (Beneficentia) Honoris fundamentum: ita ut neq; virtus, neq; aliud quidquam honoretur, nisi εὐεργ-

Quarum rerum sit honos?

An & divitiarum?

Beneficentia vox quomodo accipiatur?

ἐνεργεσίας ratione. At non potest virtus, quæ ad mores pertinet, proprieq; virtus appellatur, ut justitia, fortitudo, temperantia, liberalitas, earumque Domina & Princeps prudentia, non esse hominum societati utilis, non esse fructuosa: *3.pol.cap.7.* Unde & beneficentiæ nomine sola moralis virtus præcipuè solet intelligi. & *1, Rhet. cap. 9.* idcirco dicitur, εἴπερ ἐστὶν ἡ ἀρετὴ καὶ δύναμις ἐνεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ πάντων περὶ πάντα (h. e. Si quidam virtus est facultas conferendæ multa & magna merita erga omnes atq; in omnibus.)

Reliqua verò bona perinde sunt, ut illius animus qui ea possidet, nec pauciora incommoda quàm utilitates, humanæ societati possunt afferre. Sic *Aristoteles*, postquam honorem ἐνεργεσίας (beneficentiæ) opinione definivisset, beneficia sic distinxit, ut quædam sint necessaria, saluti nempè incolumitatique dandæ vel conservandæ, quædam utilia, & hæc vel magna, ut divitiarum, & alicujus cæterorum bonorum, sive sint animi, sive corporis, sive externa, cujus non sit facilis comparatio, vel parva, quæ tamen propter tem-

poris opportunitatem aut loci commoditatem magna æstimentur. Πολλοὶ γὰρ διὰ μικρὰ δοκοῦντα τιμῆς τυγχάνουσιν, ἀλλ' οἱ τρόποι καὶ οἱ καιροὶ αἴτιοι. 1. *Rhet. cap.* 5. (h. est, Multi enim propter res quæ parvæ videntur, honorem consequuntur, quod accidit, propter modum, vel propter occasionem.)

Hac ratione Deum inprimis honoramus, *8. Ethic. cap. 12.* cui hoc totum, quod sumus, acceptum referimus: deinde parentes à quibus geniti, educati, instituti fuimus: tum Præceptores Philosophię, *2. Rhet. c. 10.* quos parentis etiã loco haberi optimus Peripateticus voluit. *8. Eth. Niconi. d. c.* Ex scientiis autem maximas ad nos pervenire utilitates quis neget? Sequuntur Politici, qui vel Respublicas constituerunt, justeq; & prudenter administrarunt, vel easdem legibus su's communiverunt. Medicis quoque honores debentur, qui corpus nostrum curant, sanitatemq; vel conservant, vel restituunt. Postremum tenent locum ii, qui egestatem nostram sublevant, opibusq; suis nos juvant. *8. Ethic. cap. 14.* Omnia igitur hæc honorantur, si cum virtute conjuncta sint:

Quis propriè sit honore dignus?

quæ

quæ causa est, ut revera & propriè solus virtuosus honore sit dignus: adscribam *Aristotelis* verba 4. *Nicomach. cap.* 3. κατ' ἀλήθειαν δ' ὁ ἀγαθὸς μόνος, τιμητός. (Revera solus bonus est honore dignus.)

Quoniam autem (ut *Plato* scripsit *Lib.* 4. *de legibus.*) etiam qui voluntatem benè faciendi, si minus facultatem habet, honore dignus est, idcircò addit idem Peripateticus, ᾧ δ' ἄμφω ὑπάρχει, (cum autem utraque contigerunt) id est, fortuna & virtus, μᾶλλον ἀξιοῦνται τιμῆς: (magis reputantur digni, qui honore afficiantur) sequitur, οἱ δ' ἄνευ ἀρετῆν τὰ τοιαῦτα ἀγαθὰ ἔχοντες, οὔτε δικαίως ἑαυτοὺς μεγάλων τιμῶν ἀξιοῦσιν, &c. (hoc est. Qui autem sine virtute hujusmodi bona obtinent, neque meritò magnis honoribus dignos se esse arbitrantur.)

Honoramus autem cum propter spectatam, tum etiam (quanquam minus) propter speratam beneficentiam: Verba sunt ejusdem Magistri *quinto libro Politicorum cap.* 10. *vide eundem* 1. *Rhetor. cap.* 5. cum de mutationibus regni ac tyrannidis agit, ἅπαντες γὰρ εὐεργετήσαντες, ἢ δυνάμενοι τὰς πόλεις ἢ τὰ ἔθνη εὐεργετεῖν, ἐτύγχανον τῆς τιμῆς ταύτης. (h. e. Omnes enim, qui

qui civitates vel gentes beneficiis demeruissent, vel demerendi facultatem haberent, hunc honorem adepti sunt.)

Honos solius virtutis est.

Non tamen adeò justus est hic honos: cum incitamentum quoddam magis, quàm beneficæ virtutis testimonium & compensatio sit. Summa igitur honoris, de quo nunc loquimur, ad virtutem ipsam, quasi ad caput redit: non est enim beneficentia nisi virtuosi viri proprium. *3. polit. 11.* ἔτι δὲ ἀπ' εὐεργεσίας καθίστασαν τοὺς βασιλεῖς, ὅπερ ἐστὶν ἔργον τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν: (h. e. Præterea ob accepta beneficia reges constituebant, illud enim est bonorum Virorum opus) quapropter alibi conjungebantur, *8. ethic. c. 14.* τῆς μὲν γὰρ ἀρετῆς καὶ εὐεργεσίας ἡ τιμὴ, γέρας. (h.e. Virtutis enim & beneficentiæ præmium est honor.)

Cur divitiæ honorentur?

Ex his cognoscere satis possumus, cur divitiæ honorentur: Sunt enim honestæ, quia honesti efficientia, item signa: atq; ad actiones honestas necessariæ. At honesti solius verè honorem esse, & diximus antea ex *Aristotele*, & nunc etiam reperimus his verbis: *In rhet. ad Alex. c. 1.* Καλὰ δὲ ἐστιν ἀφ' ὧν εὐδοξία τις καὶ τιμή τις ἔνδοξος γενήσεται τοῖς πράξασιν.

ξωσιν. (h.e. Honesta verò sunt, ex quibus bona quædam existimatio, & illustris honos emanaturus sit in eos qui ipsa egerint.)

Non potest clarius id nobis dici, quàm cum honestum definiri audimus honore: attamen idem *1. rhet. cap. 6.* non minus expreßè habetur. Eodem igitur (ut rem concludamus) jure ad nobilitatem divitiæ faciunt, quo ad honorem. Idipsum sentit *Aristoteles 4. pol. cap. 8.* cujus ista sunt: τὰς δὲ πρὸς τὴν ὀλυγαρχίαν μᾶλλον εἰώθασι καλεῖν ἀριστοκρατίας: (hoc est, Resp. verò quæ magis ad Olichariam inclinant Aristocraticas potius nominari volunt) causa exponitur: διὰ τὸ μᾶλλον ἀκολουθεῖν παιδείαν καὶ εὐγένειαν τοῖς εὐπορωτέροις. (Propterea quod recta educatio & nobilitas, magis sint ditiorum comites.) Atq; *4. pol. 11.* egregiam virtutem & eruditionem sine fortunæ adjumentis haberi non posse, diserte testatur. Pauperibus otium & commoditas ad rectam educationem atque ad studia non suppetit: Præterea verò, divitibus ea omnia solent adesse, quorum consequendorum gratia, homines ad injustè facta solent impelli: divi-

divitiæ nempè atq; opes & voluptates. Ac proinde (ut idem docuit) *εὐπορωτέρους, καλοὺς ἀγαθοὺς προσαγορεύουσιν.* (Ditiores bonos atq; honestos appellant.)

Et paulò post, *σχεδὸν γὰρ ὥσπερ τοῖς πλείστοις, οἱ εὔποροι τῶν καλῶν κ' ἀγαθῶν δοκοῦσι κατέχειν χώραν.* (Ferè namq; apud plerosque divites bonorum atq; honestorum locum habere videntur.)

Quanquam idem divinissima quadam sententia, rem istam totam *4. polit. 12. & 13.* limitarit. Divites, inquit, potius quàm pauperes illi sunt, qui Resp. evertunt. Ut omninò errent ii, qui cum Aristocratiam constituere in animo habeant, *Ib. cap. 7. 8. 9.* non modò plus juris toti ditiorum ordini tribuant, sed excludant etiam populares: Causa subjicitur, *ἀνάγκη γὰρ χρόνῳ ποτὲ, ἐκ τῶν ψευδῶς ἀγαθῶν, ἀληθὲς συμβῆναι κακὸν* (Necesse est enim, ut ex iis quæ falsam bonorum speciem præ se ferunt, tempore aliquando verum malum eveniat.)

Quæ causa est, ut non à divitiis simpliciter, sed à divitiis gentilitiis, nobilitas nasci dicatur. *1. rhet. 6.* Quid enim antiquæ divitiæ ad hoc, ut ex bonis bonus nascatur, nisi quia jam confirma-

tam

tam virtutem in usu divitiarum parandarum, conservandarum, distribuendarumq; testantur? cum præsertim hoc ipsum duntaxat, id est, ἀρετὴ κτήσεως *1. rhet. 6.* (virtus possessionis) divitiarum nomine propriè significetur.

CAPUT X.

Nobilium jus in Aristocratia & Oligarchia: Honos ab excellentia boni alicujus: Laus: Virtus & Scientia quâ ratione honorentur & quâ laudentur: Encomium: εὐδαιμονισμός.

QUoniam autẽ ejus qui in doctrina quaq; philosophatur munus est, τὸ μὴ παρορᾶν μηδέ τι καταλείπειν, *3. pol. cap. 5.* (non agere negligenter, nec omittere quicquam) & ea quæ superiore capite proposita sunt, difficultatibus quibusdam impedita esse videntur, nos ut muneri suscepto pro viribus satisfaciamus, quid in quaq; difficultate verum sit explicare tentabimus antea, quàm de causis nobilitatis excussiùs & fusiùs commentemur. Et primò, mirum videri

Dubia I. Cur Aristoteles Nobilitatem ad Oligarchiam retulerit?

deri cuipiam jure possit, Si nobilitas à virtute per se pendeat, à divitiis autem non nisi propter virtutem; cur *Aristoteles*, ut capite secundo dictum est, Nobilitatem ad Oligarchiam referat, *vide etiam 4. pol. 2. & alibi.* in qua ditiores & potentiores regunt, non autem ad Aristocratiam, in qua penes bonos & virtute præstantes viros est totius administrationis Reipublicæ summa. Secundò, fundamentum honoris esse solam beneficentiam falsum videtur; cum Aristoteles ipse testetur, nos aliam etiam ob causam ad aliquem honorandum adduci. Quisquis enim aliquo excellit bono, is honore dignus est. Verba ejus sunt hæc. 4. *Nicomach. cap. 3.* τὸ δ' ἀγαθῷ ὑπερέχον πᾶν ἐντιμότερον. Tertiò, Virtutem honorari toties dictum est ab Aristotele, & esse quippiam τίμιον. *1. mag. mor. cap. 3.* attamen idem tot in locis laudem ab honore distingvens, illam ad virtutem, hunc verò, ad excellentia quędam ac divina bona, ut scientias felicitatemq;, pertinere inquit: *vide 1. Nicom. cap. 12. 1. mag. mor. 3. 6. 33. 2. ad Eudem. 1. 2.* in quo etiam sibi non constat: nam aliquando, ut *secundo libro ad Eude-*

II. Quomodo honoris fundamentum sit sola beneficentia?

III. An laus ab honore distingvatur?

Eudemium, scientias etiam laudabiles ponit, ἐπαινοῦμεν γὰρ οὐ μόνον τοὺς δικαίους, ἀλλὰ καὶ τοὺς συνετοὺς καὶ τοὺς σοφούς. (h. e. Laudamus enim non modò bonos, sed intelligentes etiam & sapientes.)

Hæc igitur dissolvenda sunt. Et primum hoc pacto. Certum est Nobiles in utroq; Reipublicæ statu sibi quoque principatum ac summam imperii vendicare: in Oligarchia divitiarum, in Aristocratia virtutis excellentis nomine. Utrumq; habent, quanquam utroque non per se ac propriè constituatur nobilis. Generis & antiqua virtus per se nobilitat: divitiis id tribuitur, quia virtutis causa & signum esse solent. Sine dubio igitur nobilis ut nobilis in Aristocratia & Regno pluris juris habet, quàm in Oligarchia, quod ipsum placuit *Aristoteli* quoque, *4. Pol. cap. 3.* dicenti Oligarchicam potestatem etiam Aristocraticam appellari, quia disciplina & recta educatio locupletiorum soleant magis esse comites. Subscribam unum ex multis ejus locis, *5. pol. 10. & 1.* Καθάπερ οὖν εἴπομεν ἡ βασιλεία τέτακται κατὰ τὴν ἀριστοκρατίαν. κατ' ἀξίαν γὰρ ἐστιν ἢ κατ' ἰδίαν ἀρετὴν ἢ κατὰ γένος. (Regnum itaq;, ut su-

Resolutio dictorum dubiorum. Et quidem I.

pra diximus, Aristocratiam imitatur. Tribuitur enim propter merita virtutis propriæ aut generis.)

Ubi audimus quoq; inter propriam generisq; virtutem, id est, nobilitatem, expreßè discrimen poni. Et *alibi* dicebat, non multas esse resp. Aristocraticas, plurimas autem Oligarchicas Democraticasque, quia nimirum nobiles & virtuosi nusquam multi reperiantur, divites autem pauperesque sint ubique plurimi. Quoniam verò non potest ipsa per se nobilitas cum propria virtute conferri, ut *ex octavo capite libri tertii Politicorum* satis colligitur, idcircò mirandum non est, si cum de Regno, Aristocratia, optimaq; Republica *Aristoteles* disputat, virtutis ferè semper, nobilitatis autem raro ac non multùm meminerit. De secunda quæstione dicimus, *Aristotelem in rhetoricis & in moralibus* popularitet ac civiliter sæpè fuisse locutum. Apud homines enim politicos, verè quod ad honorandum maximè allicit, est beneficæ virtutis opinio: quod ab *Aristotele quarto Nicomachiorum loco sæpius allegato*, est affirmatum. Honorem injustum semper excipio, qui vel ab im-

IIdi.

pro-

probis, vel ignorantibus adhibetur, & qui vel lucri spe, vel metu, vel vi etiam, impiis non rarò habetur, cum talis indigna potiùs homine servitus, quàm honos sit. Altiùs Politici non assurgunt, neq; aliam vitam, quàm civilem hanc vel aliam felicitatem spectant. Sapientes verò qui non usu, sed præstantiâ dignitateq; rerum afficiuntur, aliam hanc honoris causam, & quidem maximam justissimamq; agnoscunt. Sic *Aristoteles* Theologiam reliquis omnibus scientiis, quantumvis vilioribus, honore dignitateq; antecellere voluit: est enim immensum quoddam bonum: ac proinde honore dignissimum. Sic Epicurus, qui Deum nihil agentem, resque hasce humanas non modò non procurantem, sed ne videntem quidem induxit, eum tamen dignum arbitrabatur, qui ob naturæ præstantiam hominum pietate coleretur. Pictorem etiam egregium, nobis tamen non fructuosum honoramus: quanquam & ipse fructum quendam, quòd nostram nimirum imaginem affabrè repræsentans, quasi verâ nostri præsentiâ apud posteros nos reddat immortales, tum

jucunditatem mirificam voluptatemq; affert. Tertiam dubitationem hydræ capiti similem esse docti quidam meritò dicunt: Tanta namq; istorum vocabulorum varietas tantusque abusus est apud *Aristotelem*, ut vix unam illius partem dissolvere queas, quin multæ statim aliæ quæstiones exoriantur. Et quamvis multi magniq; viri de honore scripserint, illorum tamen nemo hactenus fuit, qui explere mihi animum satis potuerit. Sunt qui dicant, Honorem à Laude differre, quod honos ad virtutis actiones, laus ad habitum ipsum propriè pertineat. *Mirand. l. 1. de Honore.* Sed huic sententiæ obstat locus, qui *in primo magnorum moralium libro* legitur. *cap. 3.* τὰ δὲ ἐπαινετὰ οἷον ἀρεταί· ἀπὸ γὰρ τῶν κατ' αὐτὰς πράξεων ὁ ἔπαινος γίνεται (h.e. Laudabilia verò ut virtutes; ab actionibus enim quę secundum illas fiunt, nascitur laus) qui locus omninò quasi è diametro cum sententia commemorata pugnat. Dictum namq; paulò ante fuerat, οὐκοῦν καὶ ἡ ἀρετὴ τίμιον: (Igitur etiam virtus honorabile bonum est) causa exposita, ὅταν γε δὴ ἀπ' αὐτῆς σπουδαῖός τις γένηται. (h.e. Quoniam per ipsam bonus

III.

Reprehendit & rejicit alios. I. Mirandulanum.

vir

vir fit.) Honor igitur habitui potiùs quàm actioni, laus verò contrà tribuitur. Similis huic & repugnans adhuc magis est ille alter. *Lib. 2. Eudem. cap. 1.* ἔπαινοι τῆς ἀρετῆς διὰ τὰ ἔργα καὶ τὰ ἐγκώμια τῶν ἔργων: (h.e. Laudes tribuuntur virtuti propter opera & encomia etiam ipsis operibus.) Et sequitur: καὶ στεφανοῦνται οἱ νικῶντες, (& coronantur victores) id est opera, ἀλλ' οὐχ' οἱ δυνάμενοι νικᾶν. (Non autem ii, qui cum possint vincere,) id est, habitum, μὴ νικῶντες δέ. (Non vincunt tamen) Item tertius. *1. rhet cap. 9.* ἐπεὶ δὲ ἐκ τῶν πράξεων ὁ ἔπαινος: ἴδιον δὲ τοῦ σπουδαίου. &c. (h.c. Quoniam autem laus ex actionibus nascitur, proprium autem boni viri est. &c.)

Neque est quod his objiciat aliquis *duodecimum ac decimum tertium libri primi Nicomachiorum caput*, ubi Laus habitui ascribitur: non enim hoc nunc agimus, ut habitum propriâ laude privemus, sed ut ostendamus, propriam quoque actionibus virtuosis deberi. Non est etiam verisimile quod ajunt, actionibus nempe laudem dari, quia sint habituum signa: Encomium enim, quod est laus quædam, & à laude distingvitur, ut

post dicemus, operum ipsorum est, ut *Aristoteles locis jam citatis*, & à nobis infrà producendis testatur. Quomodo igitur istâ saltem sui parte, laus ab honore differet? Et meherculè si vera isti dicerent, mirum esset, Aristotelem tot tantisq; locis adeò impropriè vocabulum laudis usurpasse, ac tum præsertim, cum laudem ab honore distingvere voluisset. Alii itaque sentiunt, laudis notionem ad vim prout ab honore distingvitur, eò tantum spectare, ut à vitiis nos revocet, atq; ad præclara facinora cohortetur, *Flam. Nob. libr. de hon. cap. 9.* ad quem finem respexisse *Aristotelem* volunt cum *libro priore Nicomachiorum* dixit, ridiculum haberi, qui Deos laudet, cum videlicet in vitia labi ipsi nequeant, neque ad virtutem sequendam cohortatione fiant alacriores: Quo nomine Felicitas quoq; absurdè laudetur, cum ad ipsam potiendam cuncti inflammato animo contendamus. Sed neque hi totam rem tenent. Primùm enim, nullibi quod meminerim, talem laudis notionem significavit nobis *Aristoteles*: nam verba illa *primi Nicomachiorum libri* πρὸς ἡμᾶς ἀναφερόμε-

II. Flam. Nobilem.

voi,

νοι, (ad nos relatæ) ex quibus ista laudis definitio extundi posse istis videtur, non aliter sunt accipienda, quàm *libro secundo ad Eudemum* accipiantur. De isto postea viderimus. Deinde cohortamur, cum timemus ne quis de recta via virtutis ad vitia declinet: laudamus autem propter virtutis habitum præsentem; & propter ipsa jam præclarè atq; egregiè facta. Sic *Aristoteles 1. rhet. cap. 9.* rectè dicebat, ἐπεὶ ἐπαινοῦμεν καὶ μὴ πεπραγότα, εἰ πιστεύοιμεν εἶναι τοιοῦτον. (h. est, Quoniam laudamus etiam eum qui nihil adhuc dignum laude gessit, si existimemus, talem esse,) qualem nimirum indicare solent opera: τὰ δὲ ἔργα σημεῖα τῆς ἕξεώς ἐστι (hoc est, opera autem signa habitus sunt.) Atque ibidem, διὸ καὶ ἐγκωμιάζομεν πράξαντας. (hoc est, Quapropter agentibus encomia tribuimus,) alius itaque hîc finis est, quam cohortatio. Ac tandem si sic res haberet, non minus propriè scientias quàm virtutes laudaremus: quod istorum tamen decretis adversatur. Nos autem de tota re in hunc modum statui ex *Aristotelis* mente debere arbitramur. Nominis ipsius rationem satis explicarunt alii:

Ipse quid sentiat jam explicat.

Scaliger l. 3. poët. 110. & 1. poët. cap. 41. Mad. in poet. Arist. ex Plat. in Phedro & in Ione.
Esse autem ἔπαινον orationē quæ aperit atq; ignotam aliis declarat magnitudinem virtutis, dixit Aristoteles in rhetoricis, *cap. 9.* ἔστι δὲ ἔπαινος λόγος ἐμφανίζων μέγεθος ἀρετῆς: (Est autem laus oratio explicans magnitudinem virtutis) atque ad honorem referri non dubium est, quatenus inquam μνήμη est, id est, monumentum obseruantiæ studiique, quo virtuosum ac beneficum hominem prosequimur, vel sit ἐν μέτροις vel ἄνευ μέτρων μνήμη: *Ibid. cap. 5.* (h. e. Quare versibus aut sine versibus, seu numeris) atq; hac ratione laus & scientiis & felicibus & ipsi Deo verissimè tribui potest, quod *Aristoteles* ipse quoq; multis in locis testatur. Est autem, cum vel incitationis, vel cohortationis, vel exercitationis, vel alius finis gratiâ virtutis magnitudinem oratione nostrâ celebramus,: quod ipsum propriè laudis est: & ab honore magis alienum: minoris tamen fit ab *Aristotele* quàm honos. Tribuitur itaq; hoc modo laus, reb⁹ iis, quæ in se finem nō habent suum, sed ad aliud referuntur, in quo finem habent posi-

positum. Honor verò iis propriè ac legitimè habetur, quæ perfecta quædam in se ipsis simpliciterque bona sunt, & aliò non relata. Stultè namque Deos laudaveris, ut cohorteris vel incites ad aliud, cum ipsi in seipsis beatissimi sint, & nihil sibi acquirant, sed aliis largiantur, atque id redundantiâ bonitatis eorum, non quia ipsi talem actionem externam pro fine requirant. Absurdè quoq; laudaveris felicem, cum felicitas omnia in se contineat, vel ut partes, vel ut instrumenta, vel ut ad seipsam unam quomodocunque relata. Verba sunt Philosophi in magnorum moralium libro priore *cap. 3.* Τὸ δὲ τίμιον λέγον τὸ τοιοῦτο, τὸ θεῖον, τὸ βέλτιον, τὸ ἀρχαιότερον, ἡ ἀρχή (Honorabile voco hujusmodi quippiam, quod divinum, quod melius, quod antiquius, quod principium.) *Et lib. 1. Nicom. cap. 12.* Δῆλον ὅτι οὐκ ἐστὶ τῶν ἀρίστων ἔπαινος: ἀλλὰ μεῖζόν τι καὶ βέλτιον. οὐδεὶς γὰρ τοὺς θεοὺς ἢ τὴν εὐδαιμονίαν ἐπαινεῖ, καθάπερ τὸ δίκαιον, ἀλλ' ὡς θειότερόν τινα καὶ βέλτιον μακαρίζει. (hoc est. Perspicuum est rerum præstantissimarum non esse laudem, sed quiddam laude majus & melius. Nemo enim Deos vel felici-

tatem laudat, ut v. g. justitiam; sed ut præstantiora & diviniora quædam bona suspicit.) Audimus utrobiq; τὸ τίμιον (honorabile) plùris fieri, quàm τὸ ἐπαινετὸν (laudabile) ac proinde hoc de rebus, quæ non propter se, sed propter aliud expetuntur: alterum verò de rebus optimis atq; in genere suo præstantissimis maximeq; exoptandis, dici solet. En alia ejusdem hac de re verba, *1. Eudem. cap. 1.* Διὰ τί ἡ εὐδαιμονία οὐκ ἐπαινεῖται (h. est. Quam ob causam felicitas non laudatur) Causa: ὅτι διὰ ταύτην τ' ἄλλα: ἢ τῷ εἰς ταύτην ἀναφέρεσθαι: ἢ τῷ μόρια εἶναι αὐτῆς. (Nam hujus gratia sunt alia bona omnia, vel nempe sunt ejus pars aliqua, vel alio quodam modo ad ipsam relata.)

Et *alibi* ex Eudoxi sententia, Deum non laudari affirmat, quia sit quippiam rebus laudabilibus præstantius: quod sic probat, πρὸς ταῦτον γὰρ καὶ τ' ἄλλα ἀναφέρεσθαι. (h.e. Ad illum enim reliqua referuntur.) De laude verò *1. ethic. cap. 12.* dicebat, φαίνεται δὴ πᾶν τὸ ἐπαινετὸν τῷ ποιόν τι εἶναι, καὶ πρός τι πως ἔχειν, ἐπαινεῖσθαι: (Videtur id omne quod laudabile est, ideò laudari, quod sit cujusdam modi,

modi, & ad aliquid quodammodo relatum,) ac declarat quid illud sit, καὶ ἔχειν πῶς πρὸς ἀγαθόν τι καὶ σπουδαῖον: (Et ad aliquod bonum vel præstantiam esse affectum: est verò istud ἔργον καὶ πρᾶξις (opus atq; actio) à qua felicitas emanat, quod est summum bonum. Sic enim ipse *alibi, 1. Eth. Nicomach. cap. 11. & citato loco Eudemiorum*, τό τε γὰρ εὖ πράττειν καὶ τὸ εὖ ζῆν, τὸ αὐτὸ τῷ εὐδαιμονεῖν: ὧν ἕκαστόν ἐστι χρῆσις καὶ ἐνέργεια. (h. est. Nam hoc ipsum quod est benefacere & benè vivere, est id ipsum esse felicem, eorum autem utrumque operatio quædam est & usus.

Laudatur itaque res, quia quodammodo sit ad simpliciter bonum atque optimum affecta. Ipsum autem optimum & non alio relatum, supra laudem extollit se, suscipiendum mortalibus, honoribusque colendum. Non errant autem, qui studii vel conatus nostri ad laudem definiendam meminerunt. *Scheckius*. Tum namq; laudamur, cum strenuè impigreq; elaboramus in consecutione bonorum, quæ simpliciter bona non sunt, sed ad aliud relata. Hæc enim sine industria, non

con-

contingunt nobis. Contra, si negligenter vel turpiter nos geramus in iis adipiscendis, vituperari solemus. Neque tamen iidem rectè concludunt, acquisitione solâ talium, laudem debere intelligi. Quanquam enim Felicitatem laudare eodem nomine jure possemus, (quatenus nempè in nostra potestate situm est eam consequendi: Etenim primum quidem ex Dei beneficio ipsa pendet, *lib. 1. Nicom. cap. 11.* secundò tamen ex potestate nostra, quia virtute nititur, quam doctrinâ consvetudineq; acquirere nobis possumus) & *libro priore Rhetoricorum, cap. 9.* etiam quæ fortuitò & casu nobis frequenter obveniunt, quia consilio & diligentiâ nostrâ facta videantur, laudari *Aristoteles* velit: in quibus tamen industria nostra nihil aut parum admodum valet, ut pulchritudine, multitudine liberorum affiniumque, & corporis bonis, laus habere locum non posset: quod tamen est falsum. Non ex sola igitur rerum laudatarum acquisitione, sed ex fine quoq; propter quem expetuntur, laudis atq; honoris differentia nascitur.

Scientia & Hinc fit, ut quia virtus itemq; scientiæ,

tiæ, bona etiam quædam præstantia, per se expetenda, hominumq; societati maximè salutaria sunt, honore digna verissimè censeantur. Ac de scientiis quidem certum est, de virtute quoq; ex iis verbis, *1. mag. mor. cap. 3.* οὐκοῦν καὶ ἡ ἀρετὴ τίμιον: (Igitur etiam virtus honorabile bonũ est,) non relatione ad aliud, sed quia ἀπ' αὐτῆς σπουδαῖός τις γίνεται· ἤδη γὰρ οὗτος εἰς τὸ τῆς ἀρετῆς σχῆμα ἥκει (Quoniam per ipsam bonus vir fit, is namque in virtutis habitum penetrat.) Non alio certè sensu ista protulit *Aristoteles.* Verùm cùm ex scientia, tùm ex virtute ad felicitatem relatis laudem adipiscimur: ut ex *decimo tertio capite libri primi Nicomachiorum, atque ex secundo secundi Eudemiorum* palàm est. Minùs tamen scientia quàm virtus laudatur. Quapropter ferè non vituperamus eum qui geometra, vel Physiologus, vel pictor non sit, sed qui improbus, injustus, intemperans: causa est, quia bona ista hominibus in civili hac societate degentibus minus, aut saltem non omnibus proposita videntur esse: virtutem nunquam non affectare omnis debet: *6. ethic. cap. 1.* pertinent scientiæ ad aliam felicitatem

Virtus quomodo honorentur?

quæ

quæ longè divinior est, ac proinde τιμίων, (honorabilium) magis propter excellentiam, quàm ἐπαινετῶν (laudabilium) erunt. Est autem (ut rem absolvamus) Encomium Laus quædam. Nam hæc universim virtutis ipsius magnitudinem simplici ac nudâ oratione celebrat: *2. ad Eudem. cap. 1.* illud autem singularium operum ac rectè factorum excellentiam majore cum pompa & exquisitiùs illustrat. Sic omnis ἐγκωμιάζων ἐπαινεῖ, (qui encomium instituit laudat) non autem è converso: ut sit in utroque nec eadem planè res, nec modus planè idem. Vox autem illa μέγεθος in laudis & encomii definitione, non est ut putant quidam, supervacanea. *Scalig.* Nam quamvis magnæ virtuti, magna laus detur, & parvæ parva, nunquam tamen virtus laudatur, quæ aliqua magitudine inter cæteras non emineat. Εὐδαιμονισμὸς autem, *1. rhet. cap. 9.* & μακαρισμὸς laudem continet atq; encomium, sicuti etiam εὐδαιμονία omnia bona in se claudit. Cum enim aliquem prædicamus felicem, (hoc est εὐδαιμονίζειν vel μακαρίζειν) necessariò laudem ejus & encomium complectimur: &

Reprehendit iterum Scaligerum, quoad vocem μέγεθος in definitione laudis.

Εὐδαιμονισμός. Μακαρισμὸς.

Et

quæ

quæ persona capax est εὐδαιμονισμοῦ, illa eodem tempore ornatur ἐπαίνῳ, & quod est etiam majus ἐγκωμίῳ. Summus igitur ille honos est, qui sermone possit haberi: quapropter Deo & quibusdam hominibus divina quædam bona in se habentibus, rectissimè solet ac debet attribui. Sic ὕμνος laudatio quidem erit ipsius Dei, minus tamen quippiam, quàm εὐδαιμονισμός. Sed revertatur jam tandem illuc, unde discessit oratio nostra.

ὕμνος quorsum pertineat.

CAPUT XI.

Sapientia, quæ nobilitat: Contemplatio Actioni præstat; non tamen facit nobiliorem: Politica de legibus: Ars militaris: non est nobilior illa: Prudentia: virtutes morales.

FOntem ex quo Laus, Honor, ac tãdem Nobilitas fluit, virtutem esse statuimus: quæ duplex est, Mentis & Moris. De utraque multa *in quæstione de Habitibus, & in commentario de virtutibus* diximus. Nunc tantum dicemus, quan- tum

Fons laudis, honoris & nobilitatis est virtus.

Hæc verò est tum Mentis, tum Moris.

tum proposito nostro satis esse queat. Capita ipsa rerum monstrabimus: reliqua minutiora per se omnes intelligent. Mentis itaq; virtutes appellamus Sapientiam, Prudentiam, Artem: hæc enim in mente, ut in propria sede ac subjecto reperiuntur. Moris autem ut fortitudinem, temperantiam, liberalitatem, justitiam, quæ appetitui conveniunt, ut aliàs contra *Scotum pro Aristotele* disputavimus, & non tàm doctrina, quàm more vel consvetudine comparantur.

Mentis virtutes quæ sint?

Quod igitur ad Sapientiam pertinet, nulli dubium est, magnos ex ea fructus ad humanum genus provenire, ac rem per se honore dignissimam esse. Ne tamen huc adducant isti mihi Sapientes illos, qui procul à civili turba, quasi despecta terra & cœlestes cives facti, *10. ethic. cap. 9.* sibi ac cœlo, Deos imitantes, vivunt. Istorum conditio plusquam humana est *1. pol. cap. 2.* At somniat, qui Nobilitatem, prout nunc apud omnes usurpatur, extra hominum communionem ac societatem in solitudine quærit. Esto itaq;, ut revera est, contemplationem, *10. eth. 6. & 7.* quod sit melioris partis, quòd ad Dei vitam

Sapientiæ magna utilitas.

An à perfectione contemplationis nobilitatis gradus accipi possint?

vitam majestatemque propius accedat, & sit in nobis diuturnior, minus exposita turbis atque tumultibus, tranquillior, ipsa sibi sufficiens, ac tandem finis in quo acquiescimus, Actioni civilibusq; officiis longissimè præstate: hoc tamen non nunc, atq; ab hominibus, sed postquam ex hac vita excesserimus, & à solutis illis beatisq; mentibus, facilè obtinebimus. Quorsum igitur à perfectione contemplationis & præstantia scientiarum, nobilitatis gradus accipere isti voluerunt? *Mirand. in libro ult. de Honor.* Irrident ista Politici, apud quos (non apud angelos) de Nobilitate disputandum est. Homo es, ajunt, & mortalis, ne te divinis tantum immisceas, ut mortalia quoq; curare, & hominum societatem juvare nolis: & Socratem laudant, qui reliquis Philosophiæ partibus neglectis, unam illam coluit, quæ ad mores vitamq; hominum instituendam erat accommodatior. Hîc tu certè non habeas quid illis respondeas, cum præsertim pro titulo Nobilitatis contendant, qui ab ipsis & ex ipsis primùm, non ex solitudinibus exiit. Et idem *Aristoteles*, qui Metaphy-

ficam omnium aliarum fcientiarum dominam in foro divino appellaverat, Politicam tamen artem, omnium artium ac difciplinarum principem in politico cœtu dixit, *3. pol. cap. 8.* Veniat igitur alter Sapientum ordo, ut Anaxagoras, Prodicus, Democritus, Draco, Solon, Lycurgus, Pythagoras, Timæus, Socrates, Plato, Ariftoteles, omnes inquam ejusmodi, qui in rerum naturam ac divinæ illius adminiftrationis typum, quafi in quoddam exemplar intuentes, vel mores hominum vitamque ad humanitatem optimis formarunt præceptis, vel Refpublicas conftituerunt, vel eafdem legibus communiverunt: De nullo autem Sapiente (facros femper excipio) æquè ac de *Ariftotele* quòd natus fit, lætari poffumus: tot namq; tantaq; ejus erga humanum genus merita funt, ut meritò de cœlis effe delapfus credatur, qui vera folidaq; omnis Philophiæ præcepta nobis afferret, erroresq; qui in animis hominum hæferant, expelleret, & quafi Sol craffas illas rudis antiquitatis nebulas fuo fplendore fugaret. Horum, inquam, atq; hæc fapientia illa eft, quæ nobilitatem

Laus Ariftotelis.

Sapientiæ pars prima Metaphyfica.

tem

tem posteris dare apud homines potest: Ejus prima & nobilissima pars, Metaphysica dicitur, quæ tum de Deo tractat, tùm de primis effectis, quæ ab illo proficiscuntur, cujusmodi sunt Ens, Verum, Bonum, Unum: omnia enim supremæ illi causæ, quòd sint, quòd intelligi possint, quòd sint bona, quòd sint unum quiddam, referunt acceptum. Sequitur Physiologia, cui cœlum, elementa, mista ex elementis corpora, stirpes, bruta, homo, subjiciuntur. Mathematica verò, propriè Philosophia non est, ut à Sapientibus jampridem est dictum: & exercet, non perficit animum, quemadmodum magnus ille Arabs *Averr. in proëm. libr. 1. de phys. ausc.* verissimè scripsit. Minimum igitur in communem societatem confert. Dialectica, Rhetorica, Poëtica, Grammatica sunt omnes non sui gratiâ, sed alterius: ab ipsis itaq; solis non est expectanda nobilitas. Tertia igitur in ordine sit Philosophia politica, quam politicam de moribus, de Republica, de legibus vocat (hæ autem differunt inter se, *4. pol. 1.*) & ad quam militarem artem refert Aristoteles *7. pol. 14. 1. pol. 3. 4.*

Secunda Physiologia.

Tertia est Mathematica.

Secunda, Dialectica &c.

Tertia Philosophia Politica.

Quarta Medicina. Quartum & ultimum locum occupet Medicina, sic decernente eodem Magistro, *1. ethic. cap. ult.* cujus rationi contradicere bonâ conscientiâ non possumus, quicquid *Galenus* dicere voluerit. *In suas. ad art. cap. 6.* Aliæ omnes artes scientiæq; , vel instrumenta sunt atque appendices harum, vel sordidæ, quæque auferant potius quàm dent nobilitatem. Sic rectè *Galenus, in suas. ad art. cap. ult.* artes nobiles vocabat, quæ animo & ratione tractantur: ignobiles, quæ manus vel alterius partis corporis operam & laborem desiderant: causa pòst afferetur. Nec de Medicina objicias quicquam: est enim ἰατρὸς ὅτε δημιουργὸς καὶ ὁ ἀρχιτεκτονικὸς καὶ τρίτος, ὁ πεπαιδευμένος περὶ τὴν τέχνην. (h. e. Est autem ac dicitur Medicus, tum qui operatur, tum architectus ipse, tum etiam qui peritus est in arte medica.)

Accommodatio dictorum: An scilicet ex omnibus sapientiæ speciebus nasci possit Ex his itaque omnibus sapientiæ speciebus nasci nobilitas poterit: maximè verò omnium, ex altero habitu mentis qui est Prudentia; quæ propria virtus hominis est, atq; adeò, ut si quis eam sibi non paret; (comparatur autem non scientiâ solum, sed & longâ rerum experien-

perientia) is figurâ duntaxat humanâ præditus, ab hominis tamen naturâ planè desciscat. Amotâ namq; prudentiâ, nulla tam præclara scientia est, nullum adeò insigne donum, quo in perniciem societatis humanę non abutamur. Hæc illa metamorphosis est, quam Pythagorici adeò inculcarunt: ut aliquando nimirum in plantas, aliquando in bruta convertamur. Prudentia namq; privati, vel unius vitæ atq; incolumitatis nostræ conservationi planè addicti, naturam plantarum imitamur, vel voluptatibus mancipati, in venerem gulamq; turpissimi, deteriorem bestiis vitam agimus. Ipsa igitur est, quæ omnes scientias, facultates atque actiones nostras ad commune bonum acquirendum conservandumque dirigit: nunquam ipsa homini universo non consulens. Sed decurrendum planius per ejus officia: Primum est, ut vitiis omnibus quantum fieri potest expulsis, virtutem colamus: deinde, ut cuinam arti vel disciplinæ danda sit opera, & quomodo unaquaque utendum, moneamur: habet etiam rationem corporis fortunæque bonorum, quatenus ad felicita-

Nobilitas? Affirm. Sed maximè tamen est à prudentia.

Officia prudentiæ quænam sint?

tem pertinent. In his sibi providet: atque in iisdem, familiæ ac Reipublicæ. Tum autem civilis prudentia vocatur: quæ ut de scientia diximus, in ferendis legibus, deliberationibus, judiciis, magistratibusq; mandandis, ac bellicis officiis cernitur. Adversantur autem *Aristoteli* atq; errant, qui *Philoponum* reprehendunt, quòd artem militarem sub prudentiæ nomine, cum etiam propriè accipitur, comprehendi voluerit. Eorum prætextum paulò post confutabimus. Quanquam autem civilis & privata prudentia in Republ. benè instituta idem ferè sunt, ut *capite priore libri tertii de Republica* docuit *Aristoteles*, *vide Arist. atq; Eustrat. in 6. eth. cap. 9.* in iis tamen hæc virtus potissimùm conspicitur & celebratur, qui civilia negocia & Rempublicam administrant: minoris fit in privatis rebus, quia usum habet angustiorem. *Libr. 1. Eth. cap. 2.* In bellicis etiam, pluris quàm in istis fit. Sic *Aristoteles 10. Nicomach. cap. 7.* dicebat, civiles & bellicas actiones, omnibus iis, quæ secundum virtutem fiunt, pulchritudine magnitudineque antecellere: εἰ δὴ τῶν μὲν κατὰ τὰς ἀρετὰς πράξεων αἱ πολιτικαὶ καὶ

Ars militaris an sub prudentiæ nomine contineatur.

πολε-

πολεμικῇ κάλλει καὶ μεγέθει προέχουσιν. Cedunt tamen arma togæ. Nec tumultuetur miles, quia vita ejus πολλὰ ἔχει μέρη τῆς ἀρετῆς: *2.pol.cap.7.* (multas continet virtutis partes) civilis enim plures habet: nec quia μάλιστα τὴν ἀνδρείαν τιμῶσιν αἱ πόλεις: *sect.27.probl.5.* (maximè honoratur fortitudo à Rebuſpublicis) nam Reſpublicæ plerumq; τιμῶσιν οὐ τὰ βέλτιστα, ἀλλὰ τὰ αὐτοῖς βέλτιστα (honorant non quæ optima ſunt ſimpliciter, ſed quæ ipſis ſunt optima.) *Ibidem.* Magnum quippiam eſt vincere (magnum ſanè ſi juſtè vincas: *1.polit.cap.4.* indicat enim excellentiam fortitudinis, quæ nulla eſt in rebus injuſtis: ac proinde victoria in honeſtis rebus cenſetur. *1.rhetor. cap.9.*) ſed major eſt virtus, cujus gratiâ eſt victoria, non ipſa propter victoriam. Hoc nomine reprehendebantur Lacedæmones ab *Ariſtotele, 2.pol. cap.7.* qui virtutem victoriâ tanquam fine & potiore quodam probarent. Negocium & bellum otii ac pacis cauſa ſuſcipiuntur, *7. Pol.14. & cap. 2. 10. ethic. 7.* οὐχ ὡς τέλος δὲ πάντων ἀκρότατον. (Non ut finis omnium ſummus) niſi fortè à ſicariis & ſceleratis hominibus. At neceſſaria eſſe

arma dicunt, tum ad tuendum imperium, ut detrectantes coërceantur, tum ad vim propulſandam, ſi quis injuriam extrinſecus inferre conetur. *7.pol.cap.8.* Hoc verum eſt, ſed ſunt etiam violenta: & multa ſunt ἀναγκαιότερα ἔργα, ἀλλ' οὐκ ἐντιμότερα. *1.pol.4.* (Neceſſaria magis non magis honorabilia.) Bellum & negotium in neceſſariis atq; utilibus, *7. pol. 4.* pax & otium in honeſtis, & per ſe agendis habentur. *Ibidem.* Facultas igitur utrorumque quidem, magis tamen pace atq; ocio fruendi, & honeſta per ſe obeundi, procurari civium inſtitutione omnibusque modis debet. Belli autem inferendi legitimas & juſtas occaſiones tradidit *Ariſtoteles in Politicis 7. pol.14.* Hoc eodem argumento (ut id obiter dicam) volunt iſti efficere, ut Politicus de legibus, ei qui de moribus eſt cedere etiam cogatur: Poteſt (inquiunt) is finem aſſequi ſuum, & comuni conſulere utilitati abſque legibus, propter imperitiam & pravitatem hominum hę fuerunt inventæ. Sed rem non intelligunt, & malignè agunt. Lex eſt ipſa ratio Sapientis, *3.pol.12.* quæ particularia notiora (omnia enim neq; homo ipſe

An Ethicus Politico cedere debeat?

tenet.

tenet. *Ibid.*) decidens, *5. ethic. cap. 10.* imperat hoc, prohibet illud, *5. ethic. c. 2. 1.* secundum unamquamq; virtutem & unumquodq; vitium. Docet itaque lex quid agendum & quid fugiendum, ne quisquam prætexere ignorantiam possit. In ea itaq; non solùm animadversio & mulcta, sed ipsum præceptum est considerandum. Illorum respectu necessariam ex positione & conditione, itemque virtute posteriorem vocat *Aristoteles* legem, non hujus, quod simpliciter necessarium est. *7. pol. 13.* Quanquam lex non est neq; dicitur, nisi prout cum morali præcepto vim quoq; & potestatem illam secum affert, quam ex populi consensu, longaq; consvetudine accepit. *2. pol. 6.* Neque aliter accipiendum, quod ab eodem magistro est *alibi* dictum *5. ethic. 9.* Leges nempè justas esse per accidens, quàm quòd justus per se is non sit, qui ex legis mandato atque imperio potius, quàm ex habitu justa faciat: quem tamen habitum vult ipsa lex inducere. *9. ethic. cap. ult.* Legem nunc intelligo, quæ sit à principiis honesti ducta, naturæq; hujus universitatis monarchæ omninò consentanea. Et

propter hominum imperitiam flexibilitatemque, disciplina quoq; de moribus, & præceptores morales inducti sunt. Quo magis mirari nonnullorum temeritatem subit, qui ut Politicam de legibus deprimerent, eam non esse scientiam demonstrarunt: quasi verò ea quę de moribus est, scientia dici possit. Sed de istis alio loco: ad prima nunc redeundum. Ne quis etiam nos reprehendat, quòd primas nobilitatis partes Politicæ demus, quam tamen tertio loco enumeravimus: Naturæ ordinem enumerando secuti sumus: nascitur enim Politica & comparatur ex Physiologia, ut à gravissimis Aristotelis interpretibus declaratum est, *Aver. Simpl. in proœ. phys.* atq; à nobis hac alia ratione posset in præsentia monstrari. Prudentiam esse quasi ancillam & ministram Sapientiæ, dictum ab Aristotele fuit. *1. magn. mor. cap. ult.* Sed in eo famulatu, duo potissimum munera ejus cernuntur, Atriensis unum, Prodromi alterum. Illud ab eodem magistro, satis est *magnis Ethicis* definitum: Hoc, paulò obscurius in multis tamen locis, ac præsertim in *quinto Nicomachior. libro* signifi-

Prudentia est ancilla Sapientiæ, quo in famulatu duo hujus officia.

gnificatum. Prudentia ipsa est, quæ de rebus homini simpliciter bonis deliberans, nobis quasi nunciat alteram post se virtutem digniorem, id est, Sapientiam esse: atq; hortatur & imperat, ut ad eam tanquam ad proprium præstantissimumq; hominis finem, totis animi viribus contendamus. At quî poterit Prudentia, Sapientiam tanquam summum & propriissimum hominis finem satis verè rectèq; dispicere, & nobis patefacere, nisi prius scientia illa quæ de humanæ mentis natura tractat, quæq; potissima maximaq; Physiologiæ pars est; *1. de an. cap. 1.* (δοκεῖ δὲ καὶ πρὸς ἀλήθειαν ἅπασιν ἡ γνῶσις τῆς ψυχῆς μεγάλα συμβάλλεσθαι: μάλιστα δὲ πρὸς τὴν φύσιν: ἐστὶ γὰρ οἷον ἀρχὴ τῶν ζώων, (h. est. Videtur autem scientia de anima, ad omnem veritatem conferre plurimum: maximè verò ad Physiologicam. Siquidem anima, principium est animalium) benè fuerit confirmata? Hac etiam de re memini me in *quæstione de habitibus* copiosè satis egisse. Porrò cum Prudentiam dicimus, non solertiam & sagacitatem quandam naturæ dicimus, sed rectam & benè cogitatam rationem, de

Per Prudentiam, quid hic intelligatur?

iis rebus quæ aliter se habere possunt, & sub hominum actionem cadunt. At res quæ sub actionem cadunt, singulares sunt: primò igitur offeruntur sensibus: inde excitantur semper appetitiones, *αἱ δὲ πράξεις τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ θυμοῦ καὶ ἐπιθυμίας 3. eth. cap. 1.* (Actiones humanæ ab ira & cupiditate proficiscuntur) quæ si sint immoderatæ, menti tenebras offundunt, ac prudentiam omnem tollunt. Videt Paris Helenam: statim vehemens in eo excitatur amor, qui menti vim afferens, proponit illi rapinam pro fine. Mens appetitioni illi vehementi serviens, viam quærit & rationem, quâ finem illum possit assequi. Quòd si appetitus Paridis virtute, quæ temperantia dicitur, conformatus fuisset, non tantus in eo esset amor exortus: ita, aut bonus, aut certè non malus finis menti propositus ad consequendum fuisset. Sic, videt avarus probum & pauperem: ob avaritiam nullum in eo emergit benefaciendi desiderium: quòd si liberalitas adfuisset, statim istud menti tanquam finis propositum esset: *Non est prudens, si-* Deinde mens (quod propriè est prudentiæ opus) cogitasset, quantum & quo-

quomodo largiri oportuisset. Repugnant ergo hæc inter se, ut aliquis prudens sit, atque in eo non sint virtutes morales: absente namque virtute affectiones vehementes in res agendas sese intrudunt atq; inferunt, tenebrasque menti offundunt ita, ut prudens esse nequeat. Quemadmodum contrà ex virtute morali nascuntur honesta desideria, quæ tamen honesta esse, mens ipsa cognoscit, & ipsa sibi tanquam finem proponit, ac tandem ad ea explenda se convertit. Hæc ex ore *Aristotelis duodecimo decimoq; tertio sexti Nicomachiorum cap.* sunt accepta: Ut sit Prudentia nihil aliud, quàm mentis habitus, (mentis inquam non appetitus, & non per se atq; in se spectatæ, sed ut reliquis animæ viribus & corpore copulatæ, atq; ad agendum conversæ) quo nempè de iis quæ sub actionem cadunt, id est, quæ homini simpliciter bona & mala sunt (qualia omnia habentur, quæ suprà de officiis Prudentiæ tractantes commemorabamus) optimè deliberare, & de eo quod optimum est, consilium capere possumus. Virtutem verò moralem intelligimus quoq; non naturæ

ne Virtutibus moralibus.

Prudentia quid?

Per Virtutem moralem quid

hic intelligatur? turæ bonitatem quandam (alios enim aliis inter homines ad justitiam, temperantiam, fortitudinem videmus propensiores) sed confirmatum habitum appetitus, quo promptè, liberè, jucundeq; rationi dictanti paret. In hac appetitus obædientia, virtus moralis est sita. Non enim si temerè quippiam justè sit actum, continuò justi erimus, sed illud inprimis requiritur, ut consilium captum sit, atque honesti formulæ serventur, quæ omnia prudentiæ sunt. *Virtutes quomodo sint prudentiæ partes?* Hoc respectu duntaxat, virtutes prudentiæ partes dicuntur: nam semotâ prudentiâ, nulla existit virtus: alioquin una in mente, altera in appetitu residet: quî fieri igitur potest, ut una sit alterius pars? Non dicitur autem captum consilium, nisi cum appetitus post adhibitam consultationem, rationi quasi manum dat, assentitur, atque adhæret; ut liquet ex *capite quarto libri tertii Nicomachiorum*. Rectè ergò, alio modo dicitur virtus moralis nihil aliud esse, quàm vestigium rationis in appetitu impressum, *Virtutem perfectam unam qui habet, quo-* per consvetudinem: atq; adeò impressum propter frequentes actiones, ut vix tolli possit. Quis jam non videt, quomodo

modo qui unam habet perfectam virtutem, omnes habeat, ut *Galenus* quoq; fassus est? *Libr. quòd opt. med. idem sit & phil.* Perfecta virtus nō est sine prudentia: qui prudens est, optimum habet rationis judicium & appetitum judicio obœdientem: at ubi hæc duo adsunt, omnem adesse virtutem moralem necesse est: cujus partes sunt, Justitia, Temperantia, Fortitudo, Liberalitas, Magnificētia, Magnanimitas, Māsvetudo, & quæ in sermonum communicatione potissimùm cernuntur, Veracitas, & alia vocata ab Aristotele propter similitudinem, Amicitia, item Urbanitas. Præstantissima verò omnium virtutum est Justitia, & quâ non modò cum Nobilitate, sed neq; sine scelere carere non possimus. Omnes enim injusti sunt scelesti: at avarum u. g. & arrogantem nemo scelestum dicet, sed turpitudinem duntaxat & sorditiem quandam in illis notabit. Cernitur autem Justitia in pecunia vel honoribus, vel aliis in rebus, quæ hominibus ejusdem Reipublicæ communione conjunctis communes videntur esse: distribuens pro merito dignitateq; personarum, vel emendans si quid

modo omnes habere dicatur?

Justitia virtus præstantissima.

Justitia in quibus consistat.

si quid inter cives non rectè contractum sit: Contractum, inquã, vel sponte, vel (ut ipsimet Jureconsulti quoq; ajunt) non sponte factum fuerit. Primi generis sunt, ut Venditio, Locatio, Mutuum, Fidejussio & his similia: Secundi generis, ut furtum, adulterium, servi alieni corruptio, falsum testimonium, cœdes dolo commissa, & hujusmodi alia, quæ clandestina vocantur, item violenta, ut verbera, vincula, mors, rapina, maledicentia. In emendatione autem, non hominis meritum, sed injuriæ magnitudinem considerare, æqualique damno compensare, jus est. Ad hanc virtutem Æquitas refertur, quæ est juris legitimi correctio quędam. Corrigendi occasio nascitur ex legislatoris culpa, quanquam necessaria: res enim agendæ infinitæ sunt, & infinitè mutabiles: præcepto itaq; generali comprehendi non potuerunt. Intelligit igitur se peccare lex, ac proinde concedit Principem supplere quod à se omissum est. In quo magna dexteritas adhibenda, ut *Aristoteles* monuit *3. polit. cap. 11. & 12. Item 5. eth. cap. ult.* Temperantiæ verò munus in voluptatibus versa-

Æquitas pertinet ad justitiam.

Temperantia in quibus sit.

versatur, atque iis præsertim quæ gustu tactuq; capiuntur: ut nimirum eas neque nimium, quod est intemperantis, neq; parum, quod est hominis stupidi, amplexetur. Fortitudinis objectum propriè est dolor, ut expreßè (quicquid isti sibi arrogent) dixit Aristoteles ipse, *libr. 3. Nicom. cap 9.* In hoc igitur ita se ostendit, ut si jam adsit, toleret ac perferat: si immineat, obstet: utrumq; tamen quantum recta ratio postulat. Nam multùm extimescere ac diffidere, timidi est: nimium etiam atq; inconsideratè confidere, audacis est ac temerarii. Fortitudinis autem præcipuum munus est, morti etiam (quo nihil horribilius) non propter metum pœnæ, vel præmii spem, vel honorem, vel iram, non experientiâ fretum, non periculi ignoratione deceptum, sed alacriter ac scientem, se, si ita honestas postulet, exponere. Liberalitas tota est in usu pecuniarum sita: qui duplex est: Sumptus, donatio: Ipsa igitur, quibus, quando, quantum, quomodo oportet, libenter honestatis causâ dat: non accipit nisi necessitate impulsa: vel ut majus aliquid illi à quo accepit referat.

Fortitudo in quibus sit.

Liberalitas in quibus.

L Ava-

Avarus contrà, parum aut nihil exponit, undiq; sibi cupidissimè acquirens, & sæpè cum alterius damno; quod jam est injusti. Hinc avaritia omnium malorum mater, justè à Sapientibus appellata. Qui verò effusè donant, nihil ipsi accipientes, neq; etiam unde non turpiter possent, Prodigi sunt. A Liberalitate, gradu potius quodam differt Magnificentia, quàm formâ. Pertinet enim hæc, ad magnos sumptus & decoros, quos honesti gratiâ vir magnificus & prolixè & jucundè facit. Principum peculiaris hæc virtus est. Magnos autem sumptus vocamus, dona Deo dicata, sacra eidem facta, templa constructa, ludi ob Reipubl. dignitatem maximo cum apparatu & pompa editi, epulum civitati præbitum: item nuptiæ, hospitum receptio dimissioque, dona, remunerationes: in his inquam magnificos esse quoq; decet ad hominum benevolentiam nobis conciliandam. In omnibus tamen, personæ, loci, temporis, rerum in quas pecunia impenditur, Magnifico habenda ratio est: atque cogitandum potius, quomodo opus pulcherrimum & maximè decorum, quàm

A liberalitate quomodo differat Magnificentia?

quan-

quanto pretio possit haberi. Magnificentiæ opponitur ex una parte ostentator, qui nullam personæ, rei, temporis, loci rationem habet: ex altera minuta quædam atq; indecora Parsimonia. Non sunt autem hæc mera vitia, sed inclinationes potius quædam virtutis. Magnificentia namque virtutis excessus est. Magnanimitatis autem vis in honoribus ambiendis conspicitur: atq; est & ipsa excessus quidam ejus virtutis, quam nunc Modestiam appellabimus. Ut igitur hæc in parvis honoribus cernitur, quos neq; planè despicit & contemnit, quod est pecudum, ut ait Xenophon, neq; nimium atque unde non oportet aucupatur, quod est Ambitiosi, sed appetit quantum recta ratio postulat, & oblatis mediocriter lætatur, sic Magnanimus pro excellenti singulariq; virtute sua, in magnis honoribus quantum, & quomodo decet acquirendis, est occupatus: ita tamen affectus animo, ut si offerantur, modicè delectetur: si denegentur, ac pro benefactis in Rempublicam, accipiat ignominiam, non se tamen frangat, & conscientiâ virtutis suæ munitus, impetum

Magnanimitas in quibus.

fortunæ quantumvis sævientis, repellat. Superbia & infractio quædam animi, sunt hujus præclaræ virtutis extrema: una præ se contemnit omnes, & magnos sibi deberi honores putat, cum exigui debeantur: altera, cum honores mereatur, indignam tamen se judicat iis: quos idcirco despicit. Mansvetudo in ira se ostendit: libera enim ab omni tumultu animi, quantum & ob quas causas lex patitur, atque honestas præcipit, irascitur, semper tamen ad ignoscendum, quàm ad ulciscendum propensior. Lenitudo ipsi opponitur & Excandescentia: hæc vehementius & citius quàm debet, quibus & propter quas causas non debet, irascitur: illa quasi sensu carens, injuriam sibi fieri patitur, nec ulli, quo tempore & quo loco debuit, succenset: quasi dum unam fert injuriam, invitet alteram; quod mancipii est, non hominis ingenui. Veracitatem voco cum in dictis tum in factis: ut nempè etiam in rebus, in quibus nihil refert, utrum tales simus nec ne, pro veritate dicamus, & agamus: ea quę in nobis sunt habere nunquam negemus: ita tamen ut neque res quas habemus

Mansuetudo in quibus?

Veracitas quid?

mus augeamus, aut quas non habemus vindicemus nobis: id enim est Arrogantis: neq; multum etiam nos nostraque bona extenuemus vel negemus, quod est mendacis atq; odiosi Dissimulatoris: odiosi inquam, nam solet ejusmodi dissimulatio non tam ex remissione quadam animi, quàm ex occulta quadam superbia, quòd ita gratiores nos fore in colloquiis putèmus, nasci. Amicitiæ speciem gerit illa virtus, quâ eorum quibuscum versamur, laudamus quæ laudanda, & ut laudanda, vituperamus quæ vituperanda, & ut vituperanda sunt, non quia amemus vel oderimus, sed quia sic deceat. At assentatio, auribus audientis vel ob lucrum, ut ars Gnatonica, vel ob insulsum quendam amorem, vel ob mutui amoris desiderium, placere vult in omnibus. Contrà, Morositas in omni re adversatur contenditque de omnibus. Utraq; vitium est. Urbanitas in lusu ac jocis elucet: concinnè namq; & modestè iis utitur cum dicens tùm vicissim audiens: nusquam tamen discedit ab iis quæ viro bono liberoq; conveniunt. Opponitur huic Scurrilitas, quæ omnia

Amicitiæ species quædam.

Urbanitas.

in omnes sine ullo discrimine salsè dicit: item Rusticitas quædam, vel etiam ambitiosa gravitas, quâ neq; nos quicquam lepidè vel facetè dicere aut facere volumus, neq; alios dicentes vel facientes ferre possumus. Negligentiùs hoc loco ista persecuti sumus, quòd à divino Præceptore sigillatim omnia *in Nicomáchiis, magnis moralibus, & Eudemicis*, & quidē copiosissimè planissimeq; tractata sint, & à nobis quoq; *in commentariis de virtutibus*, in quibus loca etiam ejus aliquot illustravimus. Ne igitur actum agere, vel etiam longiùs à re proposita discedamus, hæc dixisse nobis, qui de Nobilitate disputare voluimus, satis in præsentia fuerit. Illud hoc etiam loco est animadvertendum, quod antea sæpè repetiimus, Nobilitatem ex hominum cœtibus, non ex solitudinibus prodiisse: ac proinde iis præsertim virtutibus adscribi, quæ inter alias eminent, ac majore in pretio & honore habentur. Quapropter *Aristoteles* honorem non quibusvis rebus, sed eximiis dari solere scripsit, *1. rhet. cap. 6.* καὶ τὰ περιττά, τιμὴ γὰρ οὕτω μᾶλλον. (& quæ sunt eximia. Quia honor ita suppetit magis.)

Nobilitas orta ex hominum cœtibus.

gis.) Atque *Ibid. cap. 9.* dicebat, honorem, non virtutem, sed virtutis excellentiam indicare. καὶ νίκη καὶ τιμὴ καλῶν; αἱρετά τε γὰρ ἄκαρπα ὄντα: καὶ ὑπεροχὴν ἀρετῆς δηλοῖ. (h.e. Victoria quoque & honor sunt ex rebus honestis, expetuntur enim etiamsi nullum afferunt fructum & virtutis excessum quendam ostendunt.) Atq; *in Nicomachiis, Lib. 4. cap. 3.* honorem non quarumvis rerum, sed καλλίστων præmium esse dixit. Maximæ igitur & præstantissimę virtutes habentur, quæ versantur in iis, quibus resistere, difficilius est, quæque utilissimæ sunt aliis. *2. ethic. 3. 5. ethic. 3*, cum præsertim virtus sit δύναμις ἐνεργετικὴ πολλῶν καὶ μεγάλων καὶ πάντων περὶ πάντα: (potentia operans in multis & magnis, & omnibus in omnibus) propterea Justi & Fortes maximè honorantur, quia hi in bello, illi utroq; tempore, & belli nimirum & pacis sunt salutares: *3. Topic.* item Liberales, nam virtutis excellentia quædam est benè de omnibus promereri, *1. Rhet. cap. 9.* ὑπερβολὴ γὰρ ἀρετῆς πάντας εὐποιεῖν: (Exuperantia quædam virtutis est, omnibus benefacere.) Et quid ab homine illo expectes, qui ut

auctior fiat uno quadrante, non parcat amicissimorum vitæ. *7. polit. 1. 4. ethic. 4.* Aleatores, grassatores, latrones, non aliunde fiunt quàm ex avaritia. Temperantia item, quæ Reginæ omnium virtutum Prudentiæ, custos est: ac proinde à Græcis σωφροσύνη rectissimè appellatur. In istis quatuor potissimùm sitam esse felicitatem, alibi ab *Aristotele* scriptum est: *7 pol. 1.* ab istis igitur quatuor potissimùm, Nobilitas quoq; oriri poterit, & conservari. Atque de causis Nobilitatis hæc dicta sufficiant.

A quibus virtutibus moralibus imprimis oriatur Nobilitas?

CAPUT XII.

De divisione Nobilitatis, nonnulla: Christiana nobilitas: Physica: civilis: publica: privata: gradus nobilitatis.

Nobilitas quomodo dividatur.

Alius est Christiana Physica, & moralis, an rectè?

AGe nunc sicuti initiò polliciti sumus, de speciebus ejus annotemus quædam. Sunt qui dividant in Christianam vel Theologicam, Physicam, & Moralem. Et rectè quidem, non appositè tamen. Non est Christiana vir-

na virtus neque concipitur hæreditaria (quod ipsum est verè nobilitatis fundamentum) sed à patre luminum descendens, *Jacob.1.* cujus purâ bonitate ac misericordia nobis adest. Et in summa, spiritualia, non ratione, non naturâ, non carnis operâ, comparantur. *1. Cor. cap.12.* Deus est, qui ea largitur, ac pro sua mera liberalitate dispensat. Non tamen sanctis viris honorem negamus, ac præsertim Ecclesiæ Pastoribus atque verbi DEI Ministris: ut alii dum suspiciunt eos, nostris commoniti laudibus, majore in pretio existimationeque habeant, attentius audiant, diligentiusque imitentur. Et omninò, si non ipsis, qui hoc non morantur, (si sancti sint) summi tamen DEI donis quæ videmus in ipsis collocata, honos & quidem magnus est adhibendus. Patres nostri, sicubi Deus benignitatem suam quocunq; modo declarasset, aram ibidem erigebant, vel aliud aliquod monumentum statuebant, & nos præclara DEI dona, in homine, qui præstantissima hujus universitatis creatura est, non venerabimur? De hoc itaque non contendunt, nisi perfidi & refractarii.

Neq; de illo quoq; : in populo DEI familiam quamque, suas habuisse genealogias, quibus in capita tribuum duodecim filios Israël, suos majores referebant: ac proinde Apostolum nobilitatem Israëlitarum quasi celebraturum dixisse, *Ad Roman. 9.* Qui sunt Israël, quorum est adoptio, gloria, legislatio, testamentum, cultus, & quorum sunt patres, ex quibus est Christus, qui est super omnia: Hæc inquam vera esse fateri oportet, nisi certos ac distinctos gradus hominum, generum, conditionum, munerum, dignitatum, convellere planè velimus. Sed & verum est illud quoque, Non ex isto cœtu hominum, Nobilitatis vocabulum, quale verè ac propriè usurpatur, esse natum. Huc enim respicit illud: in Christo Jesu neq; servum esse, neq; liberum, neque Græcum, neq; Judæum, neque Barbarum. Hoc si habeam, sat habeo, quo reprehendere jure possim eos, qui eodem genere eademque definitione utramq; Nobilitatem complexi sunt. De Physica diximus antea: Perfectior est sine dubio actio & vita illa quæ DEI vitę similior est, ut contemplatio: sed non repu-

An à Patribus Ecclesiæ primitivæ orta Nobilitas?

Physicæ nobilitatis cum politica comparatio.

reputatur ab iis qui hominem conside-rant à natura factum ad colendam civilem societatem, atq; maximum hominis officium statuunt, hanc unam juvare. Magna tamen audacia istorum quorundam est, cum dicunt, Deum quoq; non dormire, sed agere, & quidem assiduè sine labore, nunquam defessum: ac proinde néq; isto nomine, contemplationem, actioni præstare. Non intelligunt, hanc unam actionem Dei primariam, & quâ solâ vitam vivit undequaque perfectam & beatissimam, esse, seipsum & in seipso omnia intueri: cujus postea consequens altera est & secundaria, immensâ videlicet atque incomprehensa virtutis ejus redundantiâ fœcunditateq; cœlum moveri, orbemq; terrarum regi gubernariq;. Et cum etiam, contemplationem actionis gratiâ esse dicunt, non animadvertunt speculativum & activum, cum ipsos habitus inter se communiter, & cum u. g. Medicinam in partes dividunt, æquivocè accipi. Hîc enim sunt accidentales, ibi essentiales differentiæ. *Vide pro his Avic. initio log. Scot. 6. met. q. 1. & in 1. sent. in proë. q. 4. Tho. super Boët. de Trin. q.*

5. Zi-

5. Zimar. Theon. 77. Non esse autem easdem generis ac speciei differentias, dividentes, nisi fortasse eo modo quo *Galenus* dixit, quis ignorat? *1. metho. cap. 3. in Thess.* Nihil igitur mirum, si cum Theoria Medica vel Politica referatur ad praxin, *in proemio* tamen *metaphysicorum ab Aristotele* dictum est, Scientias contemplantes, non alius sed sui gratiâ esse. Alii itaque nobilitatem Politicam in duo genera partiuntur, Publicam & Privatam: *1. Rhet. cap. 5.* hæc singularum est familiarum, illa civitatis vel gentis.

Nobilitas Politica est vel Publica vel Privata

Privatæ, iterum tres faciunt species: unam quæ ex se, alteram quæ ex majoribus orta est, & tertiam ex utraq; conflatam omnium præstantissimam. Porrò publicam nobilitatem sic definit *Aristoteles*, ut sit indigenas aut antiquos esse, & primos duces habuisse illustres, atque ex iis multos ortos præclaros in iis rebus quas admiramur, omniq; honore dignas putamus. εὐγένεια μὲν οὖν ἔθνει μὲν καὶ πόλει, τὸ αὐτόχθονας ἢ ἀρχαίους εἶναι, καὶ ἡγεμόνας τοὺς πρώτους ἐπιφανεῖς, καὶ πολλοὺς ἐπιφανεῖς γεγονέναι ἐξ αὐτῶν, ἐπὶ τοῖς ζηλουμένοις. (hoc est. Ac nobilitas quidem gentis & civitatis est indigenas ipsos aut

Privata tres faciunt, Una quæ ex se, altera quæ ex majoribus, tertia quæ ex utraq.

Publica quid?

aut antiquos esse, & primos duces Illustres atque ex iis multos ortos in iis rebus quas æmulamur Illustres.)

Ubi audimus Indigenas, id est, qui in civitate sive regione nati sint, & antiquos, id est, qui multis seculis ibi vixerint, nobilitatem urbi & regioni dare. Non tamen ex sola vetustate hoc fit. Paucis contigit hoc, ut sedes in quibus procreati sint, vel in quas mutatis prioribus concesserint, retinere diu potuerint. αὐτόχθονας igitur καὶ ἀρχαίους εἶναι, tantam prudentiam fortitudinemque gentis indicat, ut nullus externorum hominum impetus, eos ex patriis sedibus depellere potuerit. Sic tota summa redit ad singulorum hominum virtutem. Quæ causa est, ut quanquam Athenienses omnium scriptorum consensu, laudem istam vetustatis obtinuissent, & ipsi reticulo quodam aureis cicadis distincto in testimonium ejus rei (quasi nimirum ostenderent se cicadarum instar, è terra quàm colerent fuisse generatos) caput ornare solerent, *Plato* tamen genus longè ignobilius Lacedæmoniorum Persarumque genere judicavit. *In Alcib. 1.* In quo tamen idem quod

quod supra notandum: Locum non per se, sed impropriè nobilem dici: neque enim in eo alia successio generationis cerni potest, quàm quæ hominum est ipsum incolentium: & extinctâ nobilitate privatâ, extingvitur etiam publica. Multæ sunt urbes, quę ductores primos habuerunt illustres, nunc in obscuro jacentes. Contrà tamen non accidit. Conditorem autem præclarum *εὐγένειαν* publicam constituere, non dicit *Aristoteles*, sed *ἡγεμόνας τοὺς πρώτους ἐπιφανεῖς*. His certè non unus tantùm significatur. De altera verò Privatæ nobilitatis divisione nusquam meminit *Aristoteles*: nec meminisse quoq; potuit, si sibi, imò verò naturæ rerum constare voluerit: adversus eam suprà satis est dictum. Non dividetur igitur privata Nobilitas, nisi pro ratione majoris, vel minoris, vetustioris, ac minus vetustæ virtutis. Quanquam enim sola antiquitas nobilem non faciat, virtuti tamen & nobilitati multum ornamenti ac majestatis addit. Faciliùs autem & minori cum odio aliorumque invidiâ, unusquisq; nobilis, propriam nobilitatem ad propositas à nobis antea nobili-

De privata Nobilitatis divisione quid sentiendum?

tatis

tatis causas, exigens, ac trutinâ veritatis ponderans, gradus istos ipse per se reperire poterit & constituere, quàm ut id à quoquam debeat expectare. Haud temere simul & semel dixit *Aristoteles*, Nobilitatem & virtutem à multis verbo usurpari, qui autem revera sint nobiles & probi, nusquam reperiri centum, *5. pol. cap. 1.* εὐγενεῖς γὰρ καὶ ἀγαθοὶ οὐδαμοῦ ἑκατόν. (Nobilium enim & bonorum vix sunt centum.) Ad aliud itaque quod est nostræ disputationis ultimum caput, pergendum mihi esse jam video.

CAPUT XIII.

Proponũtur præcipuæ quæstiones quatuor: An maternum genus nobilitet, & quantum: Fœmina mare non calidior: Non est monstrum: Habet suas virtutes.

MAximam curam in definiendis rebus adhiberi debere sæpè diximus. Ea enim vis est rectè constitutæ definitionis, ut omnes quæstiones dissolvat, atq; ad exitum facilè perducat. Id nunc in proposita materia verum esse

Vis & usus definitionum.

esse cognosceretur. Multæ autem, quanquam magnâ ex parte supervacaneæ quæstiones huc referri ab istis solent: Illę verò non contemnendæ: An ex materno generę ducatur nobilitas: An solùm nascatur nobilis non autem fiat, An Nobilitas possit amitti, An mechanicę artes & quædam alię istis finitimæ, nobilitati derogent: ad has multæ aliæ revocari facilè possunt. Nos itaque de unaquaque istarum sigillatim dicere in hunc modum aggrediemur. Aristoteles citato sæpius ex Rhetoricis loco, Matri quoq; vim hanc tribuit, ut nobiles ex se gignere possit. *1. Lib cap. 5.* Ejus hæc sunt verba. ἰδία δὲ εὐγένεια ἡ ἀπ' ἀνδρῶν ἢ ἀπὸ γυναικῶν καὶ γνησιότης ἀπ' ἀμφοῖν. (h. e. Privata verò nobilitas est aut à viris aut à mulieribus, & legitima ab ambobus origo.) Et paulò post, Quemadmodum, inquit, in publica nobilitate primos civitatis ductores illustres fuisse oportet, aut virtute aut opibus, aut aliqua re alia quæ honoretur, sic etiam in privata πολλοὺς ἐπιφανεῖς ἐκ τοῦ γένους, καὶ ἄνδρας καὶ γυναῖκας. (multos ex genere fuisse Illustres tùm viros tùm mulieres.)

Generatim enumerantur Quæstiones, quæ in specie explicantur:

Et I. An ex materno genere nobilitas oriatur?

Disputatur I. pro affirmativa ab autoritate Aristotelis.

Antea

Antea verò dixerat Euripides, [*In Euripidis Ino.*]

τὴν δ᾽ εὐγένειαν κἂν ἄμορφος ᾖ γάμος
τιμῶσι πολλοί, πρὸς τέκνων χάριν λαβεῖν
τὸ τ᾽ ἀξίωμα μᾶλλον ἢ τὰ χρήματα.

(Nobilitatem etiam deformium conjugum, Liberorum gratiâ multi colunt, & dignitatem magis quam pecuniam spectant.)

Et Poëta Latinus idem sentire videtur, cum de Drance loquens ait, [*In XI. Æneid.*] *Virgilii.*

—— Genus huic materna superbum
Nobilitas dabat, incertum de patre
ferebat.

His tamen hæc obstant: Primò quia carent virtutibus mentis: item morales perfectas non habent; qualem igitur generi suo splendorem afferent? De primo satis constat: Adulatur enim sexui qui dicit, Nihil prohibere, quo minus fœminæ, propterea quod mente præditæ sint, iisque organis quibus intelligendo mens utitur, & ipsæ prudentes esse, contemplari, ac scientias sibi comparare queant. Primùm, temperies & cõstitutio earum inepta est Philosophiæ studiis, quæ sunt ad partus edẽdos *II. Pronegativa. Rationibus à negatis virtutibus mentis.*

alendosq; natæ. *1. Oecon. cap. 3.* Vocatur fœmina mas imperfectus, atq; est ipso frigidior, *Arist. 4. de gen: an. cap. 1. Item 6. de hist. cap. 14. Galen. 14. de usu part. cap. 6. Lib. 2. de temp. & lib. 2. de semine.* ac proinde minus habet ingenii, minusq; valet facult bus vitalibus animalibusque, & minus quoq; obtinet roboris: indicat illud excretio supervacuorum, quæ non est nisi à cruditate & defectu caloris. Falluntur enim qui menstruum ipsum aliud putant, quam pituitosiorem sangvinem, *Arist. 4. de gen. an. 1.* non perfectè elaboratum, solâ quantitate inutilem, solâ cruditate vitiosum. *Hippoc. 5. aph. 57.* Si largus fluat, ægritudines eveniunt: si retineatur, iidem morbi fiunt qui à pituita: & lactis materia, à menstruis venis ascendit. *5. aphor. 39.* Corruptum certè quippiam vel (ut isti loquuntur) perniciosum, & veneno proximum, per se non est. Cur enim non statim pereunt quibus supprimitur? vel saltem cur non ilicò gravem aliquam noxam patiuntur? Quæ conceperunt, plurimæ, vel tantillum incommodi toto tempore gestationis uteri percipiunt: Quæ verò illi effecta maligna

ligna tribuunt medici, non sunt illius: aliam habent causam: quapropter non nisi in mulieribus intemperie aliqua laborantibus, & non perfectè sanis apparent. Verùm hæc obiter: quæ alii non minus verè quàm rectè: quanquam à nobis antequam eos legere contigisset, publicè multis explicata, dictataq; fuerint. Nunc ad nostra. Indicat quoque frigidiorem fœminæ temperationem, mollities pilorum totiusq; habitus: & solet etiam esse pingvior mare. Parmenides tamen aliter sensit. *2. de part. an. cap. 2.* quia videtur fœmina celerius crescere, si non in utero, saltem extra: item salacior est, inconstantior & mutabilior, quæ omnia sunt à calore. Afferunt alii pro Parmenide, mammarum additamentum, item matricis: ut autem defectio à frigore, ita additio caloris copiam non inopiam indicat. Et Hippocrates in libro priore morborum mulierum, vocat fœminam, *ἀραιοσαρκοτέρην τοῦ ἀνδρὸς* (hoc est, rarocarnosiorem viro) & mox sangvinem fœminæ *θερμότερον*, (calidiorem) & ipsam fœminam *τ' ἀνδρὸς θερμοτέρην* (viro calidiorem:) Nisi dicas, fœminas in genere

æquè calidas ac viros: sunt tamen etiam in genere, majore humiditate refertæ, quæ caliditatem retundit intercipitq;. Hoc prudenter & justè à natura provisum fuit. Non enim ipsi tantùm mulieris corpori alendo, sed etiam conceptui aliquando futuro alimentum præsto esse oportuit: quod ex tanta humiditate tantoq; calore suppeditari commodè potuit. Hinc mammarum productio. Et est in mare aliquid aliud matricis loco. Ab humido etiam illo inconstantia, mutabilitasque, item ab inexperientia rerum: salacitas autem in quibusdam ab excrementi copia (intelligo autem non ipsum per se ac solum menstruum, sed cum excrementis biliosis vel melancholicis confusum) quæ vellicat & pruritum excitat. Hoc in causa est, ut fœmina sit æstate salacior: alioquin hyeme esset, si à caliditate salacitas: æstate plus supervacuorum inutilium colligit: indicio est, quod si statis temporibus à natura purgetur, jam videtur egere stimulis ac solicitatore. De Hippocrate alibi diximus. Et *Aristoteles libro secundo de partibus animalium c. 2.* minutè satis docet, quot modis

modis & sangvis & unaquæq; res calidior vel frigidior dici queat. Nunc vereor ne nimis multa de his, quæ tamen minimè sunt à proposito aliena. Iterum igitur ad priora. Iniquè dixit author ille cum de Fortuna loqueretur. *Galen, in svas. ad art. cap. 2.* γράφοντες αὐτὴν, οὐ μόνον ἐν εἴδει γυναικὸς, καί τοι τοῦθ' ἱκανὸν ἦ ἀνοίας σύμβολον (Pingentes eam, non modo fœmineâ specie, quanquam hoc satis erat, ad ejus amentiam significandam.) *Aristoteles 4. de gen. an. cap. 3.* vocavit aberrationem naturæ, ibi πρώτη παρεκβάσεως τὸ θῆλυ γίνεσθαι καὶ μὴ τὸ ἄρρεν, (Prima aberratio est fœminam generari non marem.) Sed si benè intelligas, non tam iniquo animo: idcircò paulò post, ens necessarium esse dicit ἀλλ' αὕτη μὲν ἀναγκαῖα τῇ φύσει. (Verum hæc naturæ necessaria est) est παρέκβασις (aberratio) respectu seminis generantis, est ἀναγκαῖα (necessaria) finis gratiâ. Oportet enim servari genus animalium perfectorum, quæ non nisi ex masculo & fœmella ducunt ortus suos. Utrumq; igitur hac ratione æquè necessarium fuit in natura sua. : de materia idem dici posset respectu formæ: utrumq; ta-

men principium est in generatione necessarium. Sed eodem redimus, quo discedere voluimus: iterum ergo ad id quod nunc instat. Et destituuntur quoque fœminæ externis cōmoditatibus, auditione, exercitatione, experientia, quæ pudicitiam suspectam redderent, cum nihil sit famâ existimationeq; fœminarum tenerius, aut magis injuriæ obnoxium. Et rara sunt illa quæ proferunt exempla Theselidis, Hipsicratis, Artemisiæ, quarum memoria actionibus bellicis illustris est: Item, Saphi, Lesbiæ, Erinnæ ac nostratium Semproniæ, Corneliæ, Hortensiæ, Calfurniæ, quæ omnes ob præstantem disciplinarum cognitionem celebrantur. In tanta igitur raritate, præconcepta hominum opinio est, fœminas vel nullo modo, vel non multum contemplantes disciplinas tenere: & illas quoq; commemoratas, assentatione scriptorum potius, quàm proprio merito laudatas dicunt. Sic enim fieri, ut si quid insolitum accidat, quantumvis minimum, admiremur tamen quasi magnum; & si favor accedat, non modò excipiamus avidè, sed augeamus quoque. De moribus autem

Et Moris.

autem earum in genere scripsit Aristoteles *1. Rhet. cap. 9.* in hunc modum. καὶ τῶν φύσει σπουδαιοτέρων ἀρεταὶ καλλίους καὶ τὰ ἔργα, οἷον ἀνδρὸς ἢ γυναικός. (h. e. Et eorum qui naturâ sunt meliores opera quoq; & virtutes pro pulchrioribus habentur v. g. Viri virtutes & opera pulchriora quam fœminæ.)

Et Galenus *11. de usu part. cap. 14.* dixit, Fœminam non habere mores æquè venerandos ac masculus habet. καὶ ἄλλως οὐδ᾽ ἔχει τοῦτο τὸ ζῶον οὕτω σεμνὸν ἦθος ὥσπερ τὸ ἄρρεν. (h. e. Alioquin etiam animal hoc mores non habet æquè venerandos ac masculinum.)

Hoc tolerabile est: illud non ferendum: multos fœmineum sexum tot maledictis proscindere, comparare colubris, leonibus, draconibus, sui sexus monstra, impietatis omnis & crudelitatis infinita nostrorum ac superiorum temporum non annotarunt: Unius autem vel alterius fœminæ nequitia tantum apud illos potuit, ut totum genus fœmineum insectari atq; flagitare voluerint. Omninò vera est illa Philosophi nostri sententia, *3. polit. cap. 12.* Neminem rectè posse de propriis judicare, *Decisio propositæ quæ-*

stionis & responsio ad contraria.

care, quod affectionibus teneamur omnes. A fœminis itaq; & quidem expertis, de masculorum conditione, moribus ac naturâ, judicium fuit expectandum, non ab aliis. Si calamo æquè uti utriq; sexui licuisset, longissimè plura & indigniora de nostro audirentur: imò audiuntur: sed quia nostra sunt, non tam afficimur. Aristoteles verò noster quanquam dixisset, *1. Rhetor. cap. 9. 1. mag. mor. 31.* viros esse naturâ meliores, ac proinde ipsorum virtutes & opera esse honestiora, quàm mulierum: attamen nullibi universè fœmineum sexum virtute privat, quod intemperantes isti tam libenter faciunt. Habet igitur fœmina morales virtutes, sed suas quasdam & virilibus imperfectiores. Non enim verum est id quod Antisthenes dictitabat, eandem esse viri & mulieris justitiam, temperantiam, fortitudinem: *3. pol. cap. 3. 1. pol. c. 8.* nam vir si sic fortis esset, ut fortis mulier, timidus haberetur, & mulier garrula, si sic loquendo modesta esset, ut vir probus, hic præest, illa subest: unius igitur speciei & quidem præstantioris, viri virtus atq; omninò prudentia est, diversæ atque minus

minus præstantis, virtus fœminæ: alioquin afferri causa non posset, cur hic præesse semper debeat, illa subesse. Differunt enim hæc duo munera inter se specie. Fundamentum totius discriminis est, finis vel opus, ad quod obeundum natisumus. Viri munus parare, uxoris custodire. Externa cum privata tum publica pertinent ad marem: fœmina si extra limen agere velit, & rebus publicis se immisceat, jam non prudens, sed audax, & quasi asinus ad lyram fuerit. *2. œcon. cap. 1. & 1. œcon. cap. 3.* Nihil autem interest (ait morum & vitæ humanæ reformator *Arist. lib. 2. pol. cap. 3.*) mulieres ipsam Rempublicam regere, & regentibus viris mulieres imperare: qui habet aures ad audiendum audiat. Quædam tamen hoc nostro eruditiore ac feliciore seculo sunt, quarum justitiam pietatemq; cum admirabili prudentiâ conjunctam si spectes, non habeas multos ex virili sexu, quos cum illis conferas. Ejusmodi sunt Regina Angliæ Elizabetha, Navarræ Johanna: atq; ne longius abeamus, Illustrissima præcellentissimaque *Anna*, ex inclyta prosapia Regum Daniæ nata,

Sax. Dux: quæ omnes ut modum fœmineæ virtutis ad miraculum usque excedunt, ita vel amplissima regna fortiter ac sapienter regere administrareque possint, dignissimæ quarum memoria æternitati commendetur. Tales igitur semper excipio. Ex aliarum verò audacia, quot incommoda consequi possint, quanquam Aristoteles Laconum exemplo, & alii sapientes aliorum, testati sint, nostra tamē tempora satis superq; declararunt. Sat habet fœmina, unde sibi gloriam immortalem comparare possit, si intra limen maneat, ac suæ det operam Oeconomię. De qua re tota pręcepta extant aliquot Aristotelis planè divina, quæ nos in angustam hanc summam contrahere non sine causa voluimus. *2. œcon. cap. 1.* Curet proba mulier quæ domi sunt: neminem sine mandato viri domum ingredi ad se permittat, cogitans hominum suspiciosa esse judicia; & nihil tam injuriæ obnoxium quàm fœminarum existimationem. Vestitu atque apparatu minore se ornet, quàm per leges etiam liceat: considerans neq; vestimentorum nitorem & fastum, neq; excellentiam

formæ

formæ tantum valere ad mulieris laudem, quantum modestia in rebus gerendis studiumq; honestè ac decorè vivendi valent. Hæc ipsa vera sunt ornamenta, quæ durant & amitti nunquam possunt, quæq; etiam ad posteros cum summa laude transeunt. In rebus quæ extra limen fiunt, virum audiat: publica ne tractet: neque etiam, quanquam domestica sint, propriorum liberorum connubia: hæc viro deferat. Neque enim tam turpe viro est domestica procurare, quàm fœminæ quæ foris fiunt. Quod si ad consultandum de hujusmodi rebus ipsa quoq;, quia mater, adhibeatur, ita tamen sententiam suam exponat, ut viri opinionem præferre velit suæ: Certa sit, mores viri quasi legem à Deo per conjunctionem matrimonii vitæ suæ impositos: eos igitur qualescunq; sint, æquo ferre animo debet. In adversa vel externorum vel corporis bonorum fortuna, non minus quàm in prospera serviat alacriter & jucundè viro suo: hoc enim excelsi est animi, & ad majorem virtutis laudem facit. Neq; enim Alcestes neque Penelopes tantas meruissent laudes, si cum

fortu-

fortunatis viris vixiſſent; nunc Admetis & Ulyſſis infortunia, compararunt ipſis gloriam ſempiternam. Omnino eodem modo ſemper erga ipſum ſit affecta, niſi tamen turpe quippiam, vel bono viro indignum commiſerit. Si tamen quidquam ob aliquam animi perturbationem ille offenderit, ipſa ne exprobret unquam, ſed ægritudini potius atq; ignorantiæ adſcribat, quàm malitiæ. Sic majorem gratiam authoritatemque apud eum ſibi conciliabit. A turpibus abſtinere debet, in aliis autem multò magis obtemperare, quàm ſi empta veniſſet in domum viri. Et magno ſanè pretio emitur, ſocietate nimirum vitæ, procreationeq; liberorum, quibus nec majus nec ſanctius quidquam eſſe poteſt. Semper tamen in ſummo honore virum habeat. Quid his præceptis reperiri ſalutarius œconomiæ poteſt? ô divine Ariſtoteles, tu ſemper & ubiq; tui fuiſti ſimilis: tu noſtros animos ad veram religionem pro tuo captu præparare nunquam deſiiſti. Et multa quidem ſummus ille vir ad hanc rem facientia præcepta tradidit, quæ in primo libro Rhetorices ad duas potiſ-

ſimum

ſimum virtutes fœminæ proprias revocavit, pudicitiam ſive temperantiam & φιλεργίαν, id eſt, ſedulitatem ſtudiumque ſuorum operum, quod ſine ulla tamen ſorde illiberalitateq; fit. De quibus omnibus alius dicendi locus erit: nunc ad prima revocamur. Nobilitat igitur fœminæ virtus, minus tamen quàm viri: quod *Cicero etiam in Sextiana oratione* ſenſit: cauſa eſt, quia non tam magna neque tam latè patet. Adde tu, quòd intra domus parietes lateat, paucis cognita. Hæ vulgares quanquam legitimæ cauſæ ſunt: Illa paucioribus & iis, qui ſupra vulgus philoſophantur accepta, quòd Mas formam duntaxat conceptui attribuit, fœmina verò materiam univerſam, formam non planè, ſed usq; ad aliquid. Sic placuit Ariſtoteli & Sapientioribus, qui ſubtiliſſimum naturæ artificium in animalium generatione, ex multorum animalium, non autem ſolius hominis diſſectione deprehenderunt. *1. de gen. an. 19. 18. ult. 2. de gen. an. 4. 1. & alibi.* Medicis id non probatur, qui craſſius de hujusmodi re philoſophari ſolent. Et nihil tamen hactenus in medium proferre aut produce-

ducere potuerunt, quo paulò acutior mens ab Aristotele discedere potuerit. Potissimam itaque & præstantissimam sui partem fœtus à patre habet, non à matre. Ab illo igitur & magis & melius, ab ista non multum nobilitatur. Hanc ob causam non eundem honorem matri adhiberi vult Aristoteles, qui patri exhibetur, *9. ethic. cap. 2.* καὶ τιμὴν δὲ καθάπερ θεοῖς· οὐ πᾶσαν δὲ γονεῦσιν. οὐδὲ τὴν αὐτὴν πατρὶ καὶ μητρί. οὐδ' αὖ τὴν τοῦ σοφοῦ ἢ τοῦ στρατηγοῦ. ἀλλὰ τὴν πατρικήν, ὁμοίως δὲ καὶ μητρικήν. (hoc est, Honor quoque parentibus exhibendus est, quemadmodum & Diis. Non omnis tamen parentibus. Nam neque idem patri qui matri debetur. Neque verò Sapiente aut Imperatore dignus honos, sed paternus, itemque matri maternus.)

Quod si paternæ virtuti materna quoq; sit adjuncta, genus proculdubio nobilius efficietur. *Refert Arist. lib. 1. pol. cap. 4.* De quo gloriatur Helena, ut est *apud Theodecten*:

Θείων δὲ ἀπ' ἀμφοῖν ἐκγόνοιν ῥιζωμάτων
τίς ἂν προσειπεῖν ἀξιώσειε λάτριν;

(hoc est, Ex Diis ab utroque stirpe natam,

tam,

tam, quisquam dignum putabit appellari servam?)

CAPUT XIV.

Nobilis fieri non potest: Honor quamobrem expetatur:

Clarus, honore dignus: Non tamen dignior Nobili generoso: Principatus magna res: Verus Princeps: Tyrannus.

Altera quæstio sic deciditur. Non magis potest ullus vel Rex vel Dominus, quantumvis magnus εὐγενὲς, (Nobile) facere, quàm possit efficere, ut quis majores suos multâ virtute præditos habuerit. Γνώριμ@ itaq; vel illustris & clarus fiet quidem, εὐγενὴς autem nascetur duntaxat: vel non erit ille, qui à nobis descriptus est. Nec tamen parum habet, qui à Principe ac præsertim summo ut Cæsare, honoribus ac titulis dignitatis afficitur. Id ex his constabit. Multæ causæ sunt (de justis loquor) quamobrem honos ab hominibus sit expetendus. Primùm illæ generales: quòd per ipsum evadimus aliis præstantiores, & quòd immortales quoddammodo

Nobilis an possit fieri ab Imperatore, vel Rege aliquo?

Causæ, propter quas honos expetendus.

modo reddamur: deinde aliæ, quòd amorem contineat: amari autem est per se optabile: *8. eth. cap. 8.* sed præsertim, quoniam naturaliter studiosissimi & appetentissimi sumus honestatis atque virtutis, propterea honorem tanquam testimonium quoddam nostræ virtutis exoptamus: atque id non ab ignotis & pueris; sed à sapientibus viris, quique nos nostraq; probè norint. Tunc enim excitatur in nobis aut potius confirmatur Phantasia & opinio, nos tales ac virtute præditos esse, cum ii testantur, quos vera dicere omnes existimant. *Ibid. & 1. Rhet. cap. 11. 1. eth. cap. 5.* Adscribam *Aristotelis* verba, καὶ τιμὴ καὶ εὐδοξία τῶν ἡδίστων διὰ τὸ γίγνεσθαι φαντασίαν ἑκάστῳ ὅτι τοιοῦτος ἢ σπουδαῖος. καὶ μᾶλλον ὅταν φῶσιν οὓς οἴεται ἀληθεύειν. τοιοῦτοι δὲ οἱ ἐγγὺς μᾶλλον τῶν πόρρω. καὶ οἱ συνήθεις καὶ οἱ γνώριμοι, καὶ οἱ πολῖται τῶν ἄποθεν, καὶ οἱ ὄντες τῶν μελλόντων, καὶ οἱ φρόνιμοι ἀφρόνων καὶ πολλοὶ ὀλίγων. μᾶλλον γὰρ εἰκὸς ἀληθεύειν τοὺς εἰρημένους τῶν ἐναντίων. (h.e. Et honor ac bona existimatio rerum sunt jucundissimarum. Quia phantasia cuique excitatur se talé ac virtute præditum esse; idque etiam magis cum ii asserunt, quos vera dicere

exi-

existimant, ejusmodi autem sunt vicini potius, quam longinqui, & familiares & noti, & cives quam externi, & qui sunt quam futuri, & prudentes, quam imprudẽtes, & multi quam pauci. Quia hos vera dicere verisimilius est, quam contrarios.) Principem autẽ comparat Aristoteles *3. Nicom. c. 3.* ex Homeri etiã testimonio, illi parti animæ nostræ quæ præest & imperat: & *in Politicis* Platonem imitatus, ex numero proborum virorum creatum esse supponit: propterea quòd nimirum, vel virtute propriâ, aut rerum virtute gestarum magnitudine, vel sui generis excellentiâ præstet. Sic ipse loquitur, *5. Pol. cap. 10. & 3. pol. 11. 12. Plato in 3. de rep. & 4. de legib.* καὶ καθίσαται βασιλεὺς ἐκ τῶν ἐπιεικῶν καθ' ὑπεροχὴν ἀρετῆς ἢ πράξεων τῶν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς, ἢ καθ' ὑπεροχὴν τοιούτου γένους (h. e. Et Rex ipse ex numero proborum virorum creatus est propterea quod rerũ virtute gestarũ magnitudine præstaret, vel propter talis generis excellentiam.) Et alibi solum Principem Sapientis titulo vult ornari. *3. pol. 3.* Quibus igitur præstanda fides si non Principibus? qui honorandi, si non ii quos Principes ipsi

honore dignos testantur? Porrò interest etiam Reipublicæ bonos virtuososque talibus affici præmiis, ut his quasi esca ad benè agendum cæteri alliciantur. In qua tamen re videndum, ne veluti fabri viliores ex quavis materia elegantis formæ vasa conficiunt, quod fortasse Gorgias Leontinus Larissæis Principibus objicere voluit. *3. pol. cap. 1.* & Alchimistę adulterinum argẽtum insignibus atq; imagine Principum effingunt, ita Principes eos ornent, quorum nulla spectata virtus, nullumque meritum est. *8. eth. Nicom.* Ubi annotandus est obiter quorundam error: Putant Principem eo ipso quo Princeps est continuò dici nobilem, atque honores dignitatesq; jure distribuere posse. At non hoc erat nobilitas. Magnum tamen quippiam & per se venerabile principatus est: & majus ac venerabilius ipsâ per se Nobilitate: indicat enim excessum quendam in Sapientia. *1. rhet. 11.* ἀρχικὸν γὰρ τὸ φρονεῖν (Nam sapere principatus vim obtinet) Et *3. pol. 3.* ἡ φρόνησις ἄρχοντος ἴδιος ἀρετὴ μόνη. (h. est. Prudentia sola inter virtutes, est, ejus qui imperat propria) Subditorum autem

Princeps, an eo ipso quo Princeps est, sit nobilis?

cim

οὐκ ἐστιν ἀρετὴ φρόνησις, ἀλλὰ δόξα ἀληθής. (h.e. Non prudentia, ſed vera potius opinio quædam virtus eſt.) Et is qui imperat tibicinem tibiis utentem æmulatur: is verò qui ſubeſt tibiarum artifici ſimilis eſt. *Ibid.* Quod ſi Principatui nobilitas adjuncta ſit, jam maximum quippiam & venerabiliſſimum in terris erit. Addendum etiam illud: Princeps vel vi vel populi conſenſu & voluntate tenet imperium: Si vi, tyrannus eſt, atque omni honore ipſe indignus, nedum ut aliis ipſe honorem poſſit addere. Honoratur tamen: credo, ſed ab improbis, aut à probis etiam metu inductis. Verus autem & legitimus honos, tyranno non debetur: caret enim juſtitiâ, quæ virtutum omnium regina eſt, & quâ carere ſine ſcelere non poſſumus. Nec ſi juſtè, fortiter, temperanter agere quippiam videatur, continuò juſtus, fortis, temperans eſt. *2 eth. cap. 3.* Artium & virtutum ratio haud ſimilis habetur: quæ fiunt ab artibus, perfectionem artis in ſe gerunt incluſam: Satis eſt igitur ea certo quodam modo conformata effici. At quæ ex virtutibus aguntur, non ſi ea cujusdam modi

N 2 ſint,

ſint, juſtè aut temperanter aguntur, ſed ſi is quoque qui agit πῶς ἔχων πράττῃ (h. e. Quodammodo affectus agat) Ac primùm quidem ſi ſciens: deinde ſi conſilio propter ea ipſa capto: poſtremo ſi firmô, perpetuâ, alacri & conſtante voluntate agat. Tyrannus autem non eſt ſic affectus, ſed ſimulat probitatem pietatemq;, ut animos hominum ſibi conciliet, ne ſint à ſe vel ab imperio ſuo alieni: atq; in ſumma agit omnia, *5. pol. cap. 11.* ut de ſe faciat opinionem juſtitiæ temperantiæq;, non quia revera ſit talis: Sic Ariſtoteles cum præcepta tyrannidis conſervandæ traderet, inquit: διὸ δεῖ κἂν μὴ τῶν ἄλλων ἐπιμέλειαν ποιῆται, ἀλλὰ τῆς πολιτικῆς. καὶ δόξαν ἐμποιεῖν περὶ αὑτοῦ τοιαύτην. (h. e. Itaq; curare debet, ut ſi non cæteras virtutes, at certè civilem habeat, & talem de ſe opinionem faciat.) Et paulò poſt docens quomodo tyrannus in voluptatibus corporeis gerere ſe deberet, hæc ſcripſit. ἀλλὰ μάλιστα μὲν μετριάζειν τοῖς τοιούτοις. εἰ δὲ μὴ, τό γε φαίνεσθαι τοῖς ἄλλοις διαφεύγειν. (h. eſt, Sed maximè in his rebus modeſtè ſe gerere debet, aut ſaltem de ſe cæteris facere opinionem modeſtiæ.) Si verò conſenſu

ſenſu populi teneatur imperium, aut fortunâ factum id erit, aut electione: & hæc vel hæreditaria, ut apud Lacedæmonios *2. Pol. cap. 12.* vel non hæreditaria, ut apud Carthaginenſes. Utroque modo vel cum virtute, vel ſine: ſi illud, jam verus & legitimus Princeps eſt, cui omnis honos adhiberi, omnis obædiētia præſtari promptè & alacriter debet. Talibus Principibus Europa noſtra per DEI gratiam nunc regitur (jam enim monſtra illa ut Nero & Caligula perierunt) Si verò ſine virtute ſit, ut apud Aſiaticos & Africanos eſſe nunc ſolet, Tyrannicum erit imperium, quia cum injuſtitia conjunctum. Nam qui plus recipit, quàm ſibi conveniat ac debeatur, quanquam injuriam facere non dicatur (hæc enim volentibus non fit. *3. pol. cap: 10.*) injuſtus tamen ipſe eſt. Verba Philoſophi ejusdem ſententiæ iſta ſunt. *5. eth. cap. 8.* Φανερὸν δὲ καὶ ὅτι ὁ διανέμων ἀδικεῖ. ἀλλ᾽ οὐχ ὁ τὸ πλέον ἔχων αἰεί. οὐ γὰρ ᾧ τὸ ἄδικον ὑπάρχει, ἀδικεῖ. (hoc eſt, Perſpicuum eſt quoque eum qui diſtribuit afficere injuriâ, non autem eum ſemper qui plus habet. Non enim ſtatim cui injuſtum aliquid ineſt is inju-

An qui propter merita sua Principis testimonio factus est clarus; in majore honore, quam Nobilis habendus?

riam facit.) Illud hîc insuper quæri solet, an qui propter merita sua Principis testimonio factus sit clarus, in majore honore quàm Nobilis haberi debeat? Facilis est responsio. Magni fit atque honoratur Nobilitas propter virtutis opinionem. Virtus igitur omni Nobilitate præstantior est. *Eurip. in Ægeo.* Ἧπου κρεῖσσον τῆς εὐγενείας τὸ καλῶς πράσσειν. (h. est. Nimirum benè agere nobilitati præstat.)

Distinguitur.

Et Aristoteles: In frag. de nobil. αἱρετώτερον δὲ αὐτὸν εἶναι σπουδαῖον, ἀλλ' οὐ τὸ προπάππον ἤ τινα τῶν ἄλλων προγόνων. (h. e. Præstat autem, si quis ipse sit virtuosus, quam si avum, aut alium ex majoribus talem habuerit.)

Qui ergò nobilis virtute propriâ caret, & majorum duntaxat suorum meritis commendari vult, is non multum habet, quo de honore contendere cum virtutis excellentis homine debeat. Pigro cuidam militi, strenuo patre nato, stipendia petenti paternis æqualia, respondit Antigonus, pro fortitudine propria, non pro paterna militibus premia distribui. Elegantis Poëtæ nostratis carmina quædam, cum huic argumento

mento mirè congruant, adſcribere non gravabor. *Ovid. ad Piſon.*

Hinc tua me virtus rapit & miranda per omnes
Vita modos, quæ ſi deeſſet tibi fortè creato
Nobilitas, eadem pro nobilitate fuiſſet.
Nam quid imaginibus, quid avitis fulta triumphis
Atria, quid pleni numeroſo Conſule faſti
Profuerint, ſi vita labat? Perit omnis in illo
Gentis honos, cujus laus eſt in origine ſola.

An Nobilis, cujus eſt propria virtus, ſint homini novo præferendus?

Qui verò in dubium revocant an nobilis, quem propria quoq; virtus comitetur, ſit homine novo, id eſt, propriâ duntaxat virtute claro, præferendus, ii mihi invidiâ potiùs vel odio nobilitatis, quàm ſtudio veritatis moveri videntur. Adverſus nobilem his rationibus diſputant: Homo novus nullis exemplis incitatus, non multis adjumentis fultus, ſine ulla neceſſitate (licebat enim ipſi cum aliis ſuis majoribus in obſcuro deliteſcere) ſolâ virtute propria ſummum honoris gradum aſſecu-

tus, non ſeipſum duntaxat, ſed genus ſuum illuſtrat, ac principium poſteris dat nobilitatis. Nobilis contra ſe habet per omnia, neq; tamen tot tantaque præſtat. Alterius verò partis, hæ ſunt rationes. In nobili generoſo non modò propria elucent facta, ſed & majorum quoq;, quoties unus ex eis pręclarè aliquid geſſit, & quot ex iis illuſtres & clari, toties ac tot acceſſionibus aucta gloria illius eſt. Unius itaq; merita cum tanto cumulo non ſunt comparanda. Quæ magna ſunt, non conſervare modò, ſed etiam augere, majus quippiam eſt, quàm minima ſibi comparare. Novi homines & qui majores habuerunt obſcuros, ſolâ collatione illuſtriores judicantur. Nobili verò generoſo majorum quoque nobilitate collatâ, non parum ex propria virtute accedit. Horum cauſam tuetur Plutarchus, Lib. de nobil. item Ariſtoteles qui perfectâ felicitate privat ignobiles. *1. Nicom. cap. 8.* ἐνίων δὲ τητώμενοι, ῥυπαίνουσι τὸ μακάριον, οἷον εὐγενείας, εὐτεκνίας, κάλλους. οὐ πάνυ γὰρ εὐδαιμονικὸς ὁ τὴν ἰδέαν παναίσχης, ἢ δυσγενὴς, ἢ μονώτης καὶ ἄτεκνος. (hoc eſt. Quibusdam autem rebus deſtituti non-

nonnulli, ut nobilitate, bonâ prole, pulchritudine, felicitatem maculant. Non enim felicitatis admodum compos est ille, qui vel deformis prorsus, vel ignobilis, vel solitarius sive prole carens est.) Quod significavit quoque in Politicis, cum dixit neq; virtuosum, sine nobilitate, perfectum imperandi jus obtinere: & cum in Rhetoricis affirmat omnia quæcunq; honorem gignunt & familiam illustrant, ut consecutum esse amplissimos magistratus in civitate, magna imperia justè prudenterq; gessisse, hoc aut illud pro civium salute fortiter fecisse, summum deniq; virum in Republica sua fuisse, cuncta, inquam, hęc spatio temporis remota, quam propinqua honestiora esse majoremq; dignitatem afferre. *2. Rhet. c. 15.* διὰ τὸ ταῦτα πόῤῥω μᾶλλον ἢ ἐγγὺς γιγνόμενα, ἐντιμώτερα εἶναι καὶ ἐναλαζόνευτα. (h.e. Quoniam hæc intervallo temporis remota magis quam propinqua, dignitatem afferunt, & ad gloriandum sunt idonea) Quibus non obstat locus *ex fragment. de Nobilitate:* ὄυ τοὺς εὐγενεῖς εἶναι τοὺς ἔκπαλαι πλουσίων ὀυδὲ τοὺς ἐξ ἀγαθῶν πάλαι. Κρείττων γὰρ ἂν δόξειεν ἀρχαίας ἀρετῆς πρόσφατος.

(h. e. Non esse nobiles ex majoribus olim divitibus natos, neq; ex bonis jam longo tempore, Virtus enim recens antiquiori melius quiddam esse videtur.) Vel enim ita explicandus est, ut est à nobis antea explicatus (additur enim statim καὶ μετέχειν μᾶλλον ἕκαστον πατρὸς ἢ προπάππου: (h. est. Et unumquemque plus à patre suo, quam ab avo accepisse) quod alioquin cum præcedente sententia non cohæret) vel sic est accipiendus, quasi ex opinione aliorum proferatur. Fidem hujus rei faciunt ea, quæ paulò post ipse de suo addit. Neq; collatio etiam huic nostræ similis est, si rectè quæ præcedunt & quæ sequuntur, intueamur. Cæterum rationibus quoque adversariorum respondent nobiles: Gloria parentum segnes potius reddi solere posteros, ut quasi eâ contenti, in ea manere, neq; ultra pergere velint, quàm excitari. Novis autem hominibus verius accessisse stimulum, qui cum antea carerent honoribus, atq; in obscuro jacerent, non tam sponte, quàm præ nimio pudore coacti ad virtutes atque honores omni studio contenderunt. Nec tamen sua quantum-

vis

vis ampla dignitate, tantum quantum nobiles præstant. Dant ipsi posteris principium nobilitatis: At hi principium simul atq; incrementum suis hæredibus largiuntur.

CAPUT XV.

An Nobilis possit ignobilis fieri: Artes mechanicæ an Nobilitati derogent: Servus: Servilia ministeria: scientiæ etiam mechanicæ: Humanæ vitæ imago: quatenus Principi liceat mechanicis studiis operam dare.

Tertia dubitatio minus adhuc difficultatis habet: Non potest nobilis ipse ignobilis fieri: fuerunt enim majores ipsius illustres. Hoc factum infectum reddi ullâ ratione nequit. Famâ poterit, (quod apud quasdam nationes moris est) atque honore, si meritus sit, privari, non autem nobilitate. Sic isti ad quæstionem dicunt: & rectè dicunt. Alius tamen in hunc modum occurret, Honoratur nobilis propter opinionem virtutis: opinantur enim omnes ex bonis nasci bonum. Non potest igitur illi denegari honos, quin simul auferatur nobis opinio illa: hoc ipsum nobilitas

An Nobilis possit fieri ignobilis? Negatur.

Objiciuntur quadã.

Respondetur. litas est. Malè habuit multos hic scrupulus: qui tamen facilè tollitur. Dextrè accipiendum est quod dicitur, Nobilem privari famâ & honore posse: simpliciter atq; ex toto, revera non potest: semper enim vis illa & efficacitas naturæ à parentibus accepta, non parvam sui spem nobis facit, & præconceptam opinionem perire non sinit. Leges aliter persvadere volunt & meritò. Cupiunt enim magnitudine pœnæ, homines à vitiis quibusdam turpioribus & humanæ societati magis noxiis deterrere. Huc potius Legislatores, quàm rem ipsam plerumq; spectant. Simile quippiam est quod Aristoteles de lege Pittaci Mitylenei in Politicis dixit. *2. polit. cap. ult.* Hujus fuit propria lex, ut ebrii si quem pulsassent graviori pœnâ, quàm sobrii plecterentur: nam quia Mitylenei vino abundabant, & eorum plures ebrii quàm sobrii contumeliam inferre solebant, non ad veniam spectavit, quæ danda magis esset ebrio (agit enim quodammodo ex ignorantia) sed ad utilitatem. Principium quidem (ut ad propositum revertamur) ignobilitatis esse posteris quispiam poterit,

terit, ipſe tamen ſemper nobilis, atque iſto nomine dignus erit. Tunc verè admittetur nobilitas, cum pater, filius, nepos ac pronepos degeneres fuerint. Paulatim enim deficit opinio illa, donec in totum extingvatur: in cujus locum ſuccedit altera, ex malis malos naſci. Platonis eandem videri ſententiam, ſuprà *ex libro nono de legibus* annotatum eſt. Supinè autem loquuntur, qui dicunt, quemadmodum ſumma ſenectus, mentis vim atq; conſilium debilitat, & affert interitum dignitatis, ſic etiam ſplendorem nobilitatis mediocri vetuſtate augeri, extrema verò ſenecta confici. Ut ſimilitudo non quadrat, ita non rectè concludit: quò vetuſtas generis major, eò plus autoritatis nobilitas habet: creſcit enim id in animis hominum, cujus cauſſà in admiratione atq; honore cœpit haberi. Vitiis itaq; noſtris, vel ipſi fortunæ, ſenii vel potius morbi atque interitus ipſius culpa tribuenda, non vetuſtati. Reſtat nunc ultima dubitatio, ad quam ſic dicet Ariſtoteles. Ingenui hominis eſſe, nullam operoſam artem exercere, vel alteri vivere, *1. Rhet. cap. 9.* καὶ τὸ μηδεμίαν ἐργάζεσθαι.

An Nobilitas ſenectâ quaſi conficiatur?

An artes ſervilis & mechanica Nobilitati derogent?

Pro affirmatiba ponuntur I. argumenta.

ϑαι βάναυσον τέχνην. ἐλευθέρων γὰρ τὸ μὴ πρὸς ἄλλον ζῆν. (h. est. Et nullam operosam artem exercere. Quia ingenui hominis est alteri non vivere.)

Nobiles autem & ingenuos inter se finitimos esse, alibi dixerat: *3. pol. cap. 8.* quasi nobilis sit liberaliter vivere, atq; extra sordidas & necessarias artes. Ut servus vocetur, non modo mancipium ipsum, sed & is qui sordidam exercet artem, est enim quasi servus publicus. Quapropter libertas, quæ utriq; servituti opponitur, honesta quædam hominis conditio est. Atq; eodem nomine, nobiles & ingenui alio loco unà conjunguntur. *1. pol. cap. 4.* ὡς ὄν, τι τὸ μὲν ἁπλῶς εὐγενὲς ἐλεύθερον. (h. e. Tanquam sit genus quoddam hominum simpliciter nobile ingenuumque.) Ingenuo sive libero opponitur servus. Unus locus pro multis sufficiet. *1. mag. moral. cap. 31.* οὐ γάρ ἐστι δίκαιον οἰκέτῃ πρὸς ἐλεύθερον ταὐτόν. ὁ οἰκέτης γὰρ ἐὰν πατάξῃ τὸν ἐλεύθερον, οὐκ ἐστὶ δίκαιος ἀντιπληγῆναι. ἀλλὰ πολλάκις καὶ τὸ ἀντιπεπονθὸς δὲ δίκαιόν ἐστιν ἐν τῷ ἀνάλογον. ὡς γὰρ ὁ ἐλεύθερος ἔχει πρὸς τὸν δοῦλον τῷ βελτίων εἶναι, οὕτω τὸ ἀντιποιῆσαι πρὸς τὸ ποιῆσαι. (h.e. Neq; enim justum

ſtum eſt, ſervum cum ingenuo comparatum eadem pati. Nam ſi ſervus ingenuum percuſſerit, non eſt juſtum, ut ille viciſſim tantundem percutiatur, ſed impenſius: Juſtumq; erit proportione viciſſim reſpondere. Ut enim ingenuus reſpectu ſervi melius quiddam eſt, ita factum facto viciſſim compenſare melius oportet) Sic nobilitatem quoq; ſervituti opponit *libro priore politicorum cap. 4.* Cauſa iſtius eſt, quia nobilitatis fons, ut ſatis antea diximus, ipſa virtus. At qui vitam in arte ſordida mercenariaq; degit, is non poteſt in ea, quæ virtutis ſunt curam & operam impendere. *3. pol. cap. 3. & lib. 6. cap.* Quapropter Thebis qui jam decimum annum à mercatura non abſtinuiſſet, is gerere magiſtratum lege vetabatur, & artifices eodem modo, niſi certo tempore ceſſaſſent ab arte ſordida, Reipublicæ præeſſe non poterant. Antiquioribus verò temporibus, & πρὶν δῆμον γενέσθαι τὸν ἔσχατον, id eſt, priusquam depravatiſſima illa Reipublicæ popularis ſpecies (quæ etiam poſtremò inventa eſt, antiquitus enim non erat) eſſet inducta, *5. pol. cap. 5.* opificibus imperium nunquam communicaba-

cabatur, atq; erant omnes vel servi vel peregrini. Verba magni Philosophi hæc sunt. οὐ γὰρ οἷόν τε ἐπιτηδεῦσαι τὰ τῆς ἀρετῆς, ζῶντα βίον βάναυσον ἢ θητικόν. (hoc est; Non enim potest curam & operam intendere in ea, quæ virtutis sunt, is qui vitam in arte sordida mercenariaq; degit.) Atq; alibi, *8. pol. cap. 8.* liberorum educandorum præcepta tradens, non convenire testabatur, ut mentem simul & corpus laboribus fatigemus, quoniam ipsi labores contrariarum rerum sint efficientes. Ut enim mentis labor corpori, ita corporis menti est impedimento. ὁ μὲν τοῦ σώματος πόνος τὴν διάνοιαν, ὁ δὲ ταύτης τὸ σῶμα ἐμποδίζων. Hinc servilem esse ac sine virtute esse pro eodem accipitur. *3. pol. 7.* Disputat Aristoteles an multitudini vel plebeis hominibus honores reipublicæ communicandi sint: Concludit, ex Solonis sententia pro Reipublicæ salute, ac pro honestate aliquam eis quoq; potestatem, ut magistratus deligendi & corrigendi, item consultandi, tribuendam esse: Non tamen permittendum, ut separatim per se magistratum ullum gerant: Conjunctis & mixtis cum melioribus conce-

concedendum: *4. pol. 14.* sic enim satis habere sensus, & Reipublicæ consilio suo posse multum opitulari: ut cibus impurus cum sincero temperatus, totum alimentum reddit utilius pauco. Tum occurrit sibi, quoniam in qua quisque arte peritus sit, officii sui rationem reddere in illa possit. Multitudo verò est civilis omnis administrationis imperita: ut hac ratione, magistratuum nec electio nec correctio ejus arbitrio permittenda videatur. Sententiam itaque suam his verbis limitat, ἂν ᾖ τὸ πλῆθος μὴ λίαν ἀνδραποδῶδες (h. e. Nisi multitudo sit admodum servilis) Servilium autem ministeriorum genus, ea omnia studia easq; complectitur artes, quæ in labore potius corporis sitæ sunt, quàm quòd ratione animoq; tractentur: *Gal. in suas. ad art. cap. 6.* ἐργασίαι vocantur ab Aristotele, *3. pol. 3.* quorum partem tenent ii qui χερνῆτες dicuntur, quasi manuum opere vitam agentes: Est autem vocabulum ex manibus nandoq; compositum, eleganti metaphorâ illis accommodatum. Unde optimè humanæ vitæ imago sic posset exprimi. Sit vita fluvius, qui jugiter transit: homo na-

tans, pauper: qui cymba trajicit, dives. Sed ad rem. In priore autem libro Politicorum, *cap. 7.* ἐργασίαι (id est, opificia,) minutius adhuc dividuntur: quædam enim artificiosa magis dicuntur, quædam minus: illa sunt in quibus fortuna parum, ars multum loci habet: contra, hæc: opponitur arti fortuna, quod ista temerè fertur, atq; in ambiguos eventus spectat, ars autem cõsilio definitisq; legibus gubernatur, quos certa consequi opera solēt: Item quædam sordida magis, ut in quibus corpus maximè fœdatur: tertiò quædã servilia magis, ut quæ multum virtutis desiderant. Addit autem *1. ad Eudem. c. 2.* φορτικωτέρας (illiberalia) ut quę gloriolę inanis tantùm comparandæ destinata sunt, nihil interim aut parum in communis societatis usum consulentia: ex quo merito sunt odiosæ: talibus adnumerat Galen[9] athletarum artem. *In suas. ad art. c. 6.* Alibi etiam ut *quarto libro Politicorum cap. 4.* artium tria genera enumerantur, βάναυσον, (mechanicum) ἀγοραῖον (forense:) θητικὸν, (mercenarium.) Mechanicum verò, dividitur in id, quod ad usus necessarios, & id quod ad jucundam liberalem-

talemq; vitam pertinet: in quo numero continebuntur quoq; agricolæ: quamvis Aristoteli eo in loco partes Reipublicæ distinctè enumeranti, eos segregare licuerit. Facilè autem est videre, ejusmodi artium species ita se habere, ut una in alteram incidat, & plures earum simul eidem possint adesse. Omnia itaque talia studia quòd ad felicitatem non pertineant, nobilitati derogabunt, ut tantò minus possint parere nobilitatem. Sic loquitur Aristoteles: διηρημένων δὲ τῶν βίων, καὶ τῶν μὲν ἀμφισβητούντων τῆς τοιαύτης εὐημερίας, ἀλλ᾽ ὡς τῶν ἀναγκαίων χάριν σπουδαζομένων, οἷον τὸν περὶ τὰς τέχνας τὰς φορτικὰς, καὶ τὸν περὶ χρηματισμὸν καὶ τὰς βαναύσους: λέγω δὲ φορτικὰς μὲν τὰς πρὸς δόξαν πραγματευομένας μόνον. βαναύσους δὲ, τὰς ἑδραίας καὶ μισθαρνικάς: χρηματιστικὰς δὲ τὰς πρὸς ἀγορὰς μὲν καὶ πράσεις καπηλικάς. (h. est. Distinctis autem inter sese vitæ conditionibus felicitatem in illis non collocant, quas necessariarum duntaxat gratiâ expeti contendunt. Dico autem ut artes odiosas & quæstuarias atque mechanicas, odiosas voco, quas gloriæ duntaxat causa exercent, Mechanicas ut sellula-

rias & mercenarias, quæstuarias autem, forenses & cauponicas.) Ubi audimus etiam χρηματιστικὴν à numero artium ingenuarum explodi, non omnem tamen. Est enim aliqua naturæ conveniens & œconomo politicoq; necessaria, ut *priore libro politicorum* ab eodem Magistro divinitus monstratum fuit. Minus autem pertinent studia ejusmodi ad felicitatem, quia partes illas animæ spectant, quæ hominis propriæ non censentur, vegetantem inquam & sentientem. *2. Eudem. cap. 2.* διὸ οὐδ' αἱ ἀρεταὶ αἱ τοῦ θρεπτικοῦ καὶ ὀρεκτικοῦ, ἀνθρώπου. (h. e. Quapropter neque nutriens neq; appetens facultas hominis propria debet existimari.) Sunt enim omnes ejusmodi artes, vel ad alimentorum vitæ necessitatem vel hominum delicias ac voluptatem excogitatæ. *4. Pol. cap. 4.* Quo tamen loco duo notanda sunt: Primum erit, Nobilem & ipsum quoq; Principem in Republica virum, posse sine ulla dignitatis macula in nonnullis etiam ex istis artibus, dignioribus nempè, tempus & operam ponere, si tamen sui duntaxat usus, ut voluptatis atq; animi gratiâ id faciant, non alterius. Tunc

II. Distinguitur.

enim

enim sibi, non alteri serviunt: quapropter non debent ob eam causam servi artificum more appellari. Sic rem decidit Aristoteles *3.pol.3.* τὰ μὲν οὖν ἔργα τῶν ἀρχομένων οὕτως οὐ δεῖ τὸν ἀγαθὸν οὐδὲ τὸν πολιτικὸν, οὐδὲ τὸν πολίτην τὸν ἀγαθὸν μανθάνειν, εἰ μήποτε χρείας χάριν αὐτῷ πρὸς αὐτόν. (hic. Opera igitur eorum qui in hunc modum subditi sunt, discere, nec vir bonus debet, nec civilis, neque omnino civis probus, nisi forte ad suum ipsius usum.)

Imò verò qui tam acuto sunt ingenio, tantaq; manus dexteritate valent; honorandi magis & celebrandi sunt. Alterum adhuc generalius est: Ex operibus utilibus, necessariæ quædam disci debere, quæ tamen habentem non reddant sordidum, *8.pol.cap.2.* & cujusmodi reputantur quæcunq; liberorum hominum corpus vel animum, vel intelligentiam, inutiles ad virtutis actiones atq; usus reddunt: Hæc enim mercenaria & sordida vocantur, quia mentem impediunt abjectamque reddunt. *Ibid.* Adde his scientias quoq; alias elegantiores, si aliorum causâ, id est, lucri & quæstus gratiâ exercitantur: tunc

enim mercenariorum ſerviliumq́; loco habentur. Verba Præceptoris hæc ſunt. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐλευθερίων ἐπιστημῶν μέχρι μέν τινος ἐνίων μετέχειν οὐκ ἀνελεύθερον. ὁ δὲ αὐτὸ τοῦτο πράσσων δι' ἄλλους, πολλάκις θητικὸν καὶ δουλικὸν δόξειεν ἂν πράττειν. (hoc eſt. Scientiis autem quibusdam liberalibus operam quadantenus impendere non eſt illiberale; ſed qui hoc facit aliorum causâ is ſæpe mercenaria ſerviliq; opera fungi videri poteſt.)

Quod tamen ſic eſt intelligendum: In ſcientiis communicandis non ut ex eis quæſtum, quaſi per commutationem faciamus, ſed ut poſſimus humanæ ſocietati multum ac diu conſulere, mutuum beneficium potius, quàm mercedem & præmium expectare atque accipere nos debere. Quâ in re dupliciter hodiè peccant homines, ut juſtiſſimè Galenus quodam loco conqueritur. *Lib. quod opt. med. ſit etiam Phil.* Nam & quæſtus gratia perdiſcunt artes, non autem ut de hominibus benè mereantur, & in quæſtu faciendo nullum terminum ſtatutum habent: quotus enim quisque nunc eſt ex Philoſophis, Jureconſultis, Medicis, qui tan-

tum

tum habere pecuniam cupiat, quantum ad necessarium vitæ usum sit satis? Quot reperias, qui non solùm verbis (tales namq; multi sunt) sed reipsa doceant, divitiis esse à natura impositum modum, ne ultra progrediantur, quàm ut neq; fame neq; siti neq; algore corpus afficiatur? At alios tamẽ spectamus (dicet quis) cum utimur disciplinis ad benè de hominibus merendum: Pręposterus igitur & servilis eodem etiam modo, ipsarum usus erit. Non sic est: nam homo ea ratione qua est homo, sociabilis est, & pars quædam humanæ communitatis. Cum ergò salutem dat hominibus, & civilem societatem tuetur, sibiipsi servire, suum ipsius bonum proprium & perfectionem sibi comparare censetur. Tunc servit aliis, cum artem exercet, non ut ipsis prosit, sed ut pecuniam ex ipsis emungat: hoc enim proprium hominis bonum, atque hic proprius scientiarum usus non est. Servile est, inquit Aristoteles, *4. pol. 4. & 11.* quod οὐκ αὐτάρκες, id est, (non seipso sufficiens) quo etiam probabat, civitatem naturâ servam, non posse dici civitatem: αὐτάρκης γὰρ ἡ πόλις. (id est.

Civitas enim est, quippiam seipso sufficiens.) Qui ergò disciplinas ad lucrum non ad ipsasmet referunt, hi serviles & mechanicas eas reddunt; Hisce paucis quæ generatim nunc attigimus, quasi fustibus fugantur omnes illæ dubitationes, quæ de agricolis, medicis, mercatoribus, procuratoribus, advocatis, judicibus, furiosis, quatenus nempè dici vel non dici nobiles debeant, majore cum apparatu allatæ, & longè copiosius quam rei natura postularet ab aliis, summæ tamen autoritatis hominibus, pertractatæ sunt. Atque hîc jam tandem receptui canemus: Omnia enim quæ ad quæstionem de vera Nobilitate explicandam faciebant, persecuti sumus: Illius naturam definitione evolvimus: à quibus caussis penderet ostendimus: nonnulla de speciebus ejus diximus: postremò dubitationum quarundam, quæq; majoris momenti videbantur esse, nubes omnes disjecimus.

Eos autem qui hæc legent, vehementer oratos velim (periti modo sint rerum de quibus agitur, nam cæteros facilè contemno) ut si cui rei occur-

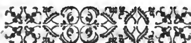
rant

rant, quam non probent, eam amico animo & placidis verbis pro veritate corrigere atque emendare, vel etiam quod deest, ipsi supplere dignentur: & faveant nihilominus quantulæcunque industriæ diligentiæque nostræ, quæ non longo temporis spatio huic tractationi, petentibus id, imò verò efflagitantibus, nobilibus ac doctis amicis quibusdam, fuit adhibita.

Omninò tamen studuimus (si Aristotelis verba usurpare nobis liceat, *1. pol. cap. 3. 2. pol. cap. 1.*) ut aliquid rectius commodiusque de his rebus præciperemus, τῶν νῦν ὑπολαμβανομένων.

(hoc est, quam quæ nunc homines opinantur.)

FINIS.

Ad Nobilissimum & verè literatissimum Virum
Dn. CAROLUM à FRIESEN, auff Lobedaw
&c. Dominum meum gratiosum, Epigrammatia sub finem observantiæ ergò adjecta.

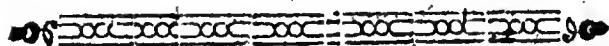
I.

AROLE *Nobilium flos præstantissime, Judex*
Sis mihi; Nobilitas an preciosa magis,
an verò virtus præstet magis ardua? Res est,
CAROLE, *quæ prudens expetit arbitrium.*
Quid dicant alii non nescio. Postulo causas,
quæ Rationis onus nobile ferre queant.
Certum! Si paries collabitur, intima quando
fundamenta ruunt; destruiturq; situs:

Et

Et mox Nobilitas vacuas vanescet in auras,
si virtus, factis ingeniosa, cadat.

II.

AD EUNDEM.

NObilitas virtusq; unâ si sede morentur,
Splendidius poterunt poscere Jure decus.
Et cur non? Bona juncta uno meliora triumphant,
nec Sol, si careat luce micãte, placet.
Carole, tu verè præstas hoc nomine multis,
Nobilitas virtus tecũ habitant sociæ.

III.

AD EUNDEM.

MArte suo fuerit majorne, an Carolus *arte*
subdubitant multi, quos vagus error habet.

Non

Non ego. Si Mars arte caret, mox excidit ausis.
Quî non anteferam Pallada militiæ?
Hæc tua mens etiam dudum, pie CAROLE,
Musas
diceris ad dextrum dum statuisse latus.
Ergò sibi partes tantum feret ille sinistras
qui mundum ferro bellipotente quatit.

IV.

AD EUNDEM.

MArs totis habitus cœlis Uxorius
olim.
Musæ manent, sed Virgines.
Fallor? An & Martis qui fervida castra
sequuntur
astu dolisq; perscatent?
Sed docti, & quorum præcordia finxe-
rit aurum,
Candore nudo prævalent?

V.

AD EUNDEM.

SIt præclarus honos Martis, sit gloria ma-
gna.
Martius at pennas cur capiti aptat eques?

Et cur non pedibus? Nempe ipse fatetur, honores
militiæ pennas antevolare suos.

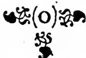
VI.

AD EUNDEM.

Nobilitas habitat sub corde. Hinc quæritur ergò
Excors an verè Nobilis esse queat?
Quidni? Nam volitant sine corpore sępiùs umbræ,
& magnum verâ re sine nomen habent.

Jenæ f.

M. Thomas Sagittarius Professor Publicus.

JENÆ

Typis & Impenſis JOHANNIS BEITHMANNI.

ANNO 1616.

222

IHS